

ŽVILGSNIS Į PASAULĮ

PIRATAI

Susipažinsi su piratų gyvenimu — nuo barbarų korsarų iš Viduržemio jūros iki kraugerių Karibų bukanierių

Kartu su
NACIONALINIU JŪRŲ MUZIEJUMI

ŽVILGSNIS Į PASAULĮ

PIRATAI

Trikampė piratą vaidinančio aktoriaus skrybėlė

Auksiniai ir sidabriniai (8 realų vertės) pesai iš Ispanijos

XVII a. Alžyro korsaro kardas

XVIII a. geležinis kartuvių narvas

XVII a. teleskopas popieriniu ir pergamentiniu vamzdžiu

Žiedas su kaukole ir sukryžiuotais kaulais

ŽVILGSNIS Į PASAULĮ

Piratų pagrobti auksiniai žiedai

PIRATAI

Parašė
RICHARD PLATT
Fotografavo
TINA CHAMBERS

Dvistiebis Karibų jūros piratų burlaivis

Parakinė su Maltos riterių kryžiumi

A DORLING KINDERSLEY BOOK
alma littera
VILNIUS 1996

Jūrų kompasas su dramblio kaulo dėklu

XVII a. kilmingo pirato apsiaustas

Du skiltuviniai pistoletai

A DORLING KINDERSLEY BOOK

Versta iš: EWG (EYEWITNESS GUIDES)
PIRATE, Dorling Kindersley, London, 1995

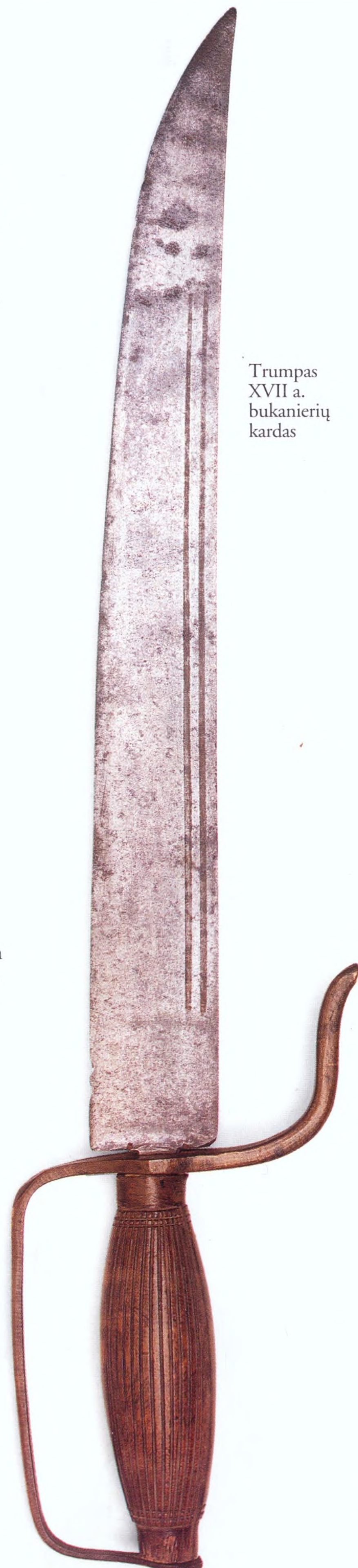
Knygos redaktorė Bridget Hopkinson
Meninė redaktorė Ann Cannings
Vyriausiasis redaktorius Simon Adams
Vyriausioji meninė redaktorė Julia Harris
Mokslinis konsultantas Céline Carez
Leidėja Catherine Semark
Nuotraukų konsultantė Giselle Harvey
Konsultantas David Cordingly

Iš anglų kalbos vertė Irena Kupčinskienė
Redagavo Bronė Balčienė

ISBN 9986-02-268-1

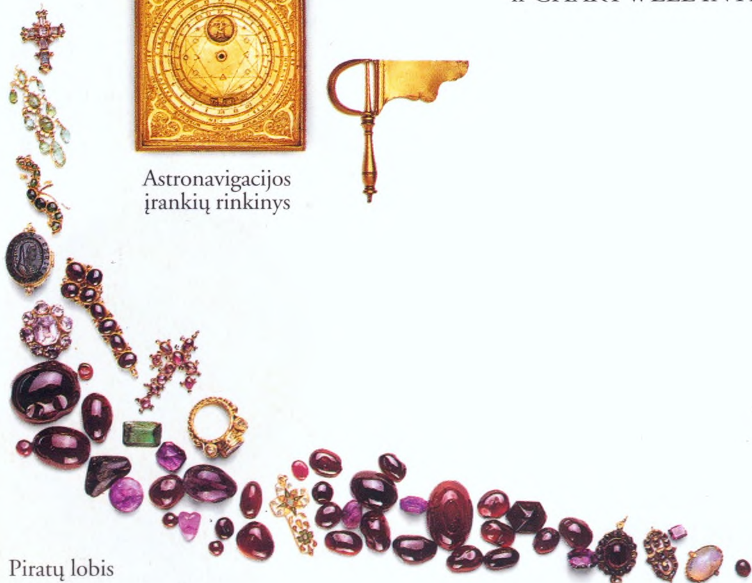
2,0-00

SL 412. Išleido leidykla „Alma littera“,
Šermukšnių g. 3, 2600 Vilnius,
ir CHARTWELL INTERNATIONAL Ltd.

Trumpas XVII a. bukanierių kardas

Astronavigacijos įrankių rinkinys

Piratų lobis

Turinys

XVII a. prancūziška lobių skrynia

Jūrų plėšikai

KAS BUVO PIRATAI? Drąsuoliai, puldinėję gabenančius lobius laivus ir grįždavę namo, apsikrovę auksu? Žiaurūs jūrų plėšikai, nerodę menkiausio pasigailėjimo savo aukoms? Narsūs nuotykių ieškotojai, prisirinkdavę lėšų savo kelionėms plėšdami laivus? Iš tiesų — tokie jie ir buvo. Žodis „piratas“ reiškia „jūrų plėšiką“, bet visus piratus galima suskirstyti į keletą grupių: kaperiai — tai jūrų plėšikai, puldinėję priešo laivus su savo šalies valdovų leidimu; bukanieriai — XVII a. piratai, grasinę ispanams Karibų jūroje; korsarai — kaperiai ir piratai, karaliavę Viduržemio jūroje. Bartolomėjaus Robertso žodžiais tariant (p. 39) visi jie buvo susigundę „turtais, malonumais, laisve ir valdžia“.

PRAMUŠTGALVIS DIDVYRIS
Nedaug tikrų piratų atitiko tradicinį pramuštgalvio įvaizdį. Narsus šaunuolis iš Velso Hovelas Deivisas 1719 klastingai puldinėjo laivus Afrikos Gvinėjos pakrantėje.

GUNDANTIS TAIKINYS
„Rytų indai“ — dideli laivai, gabenę prekes tarp Europos ir Azijos, — buvo sunkiausiai įveikiami, bet ir labiausiai gundė piratus. Viena iš saldžiausių piratų svajonių buvo užgrobti ispanų galeoną, gabenantį lobius iš Amerikos.

Turtingos Ost Indijos bendrovės auksu puošdavo savo laivų pirmagalius

EKRANO PIRATAI
Holivudo filmuose apie piratus faktai dažnai susipina su išmone. Filme „Juodabarzdis piratas“ Juodabarzdį persekioja Henris Morganas, kuris atrodo pernelyg gerai, kaip žmogus, miręs jau prieš 30 metų!

VILTYS PRATURTĖTI
Ši iliustracija paimta iš Roberto Luiso Stivensono knygos „Lobių sala“ (p. 60). Herojai kraunasi į maišus piratų lobius. Nors apie piratus sukurta daug legendų, bet prisiplėšto aukso ir sidabro lobynų iš tiesų būta. Kartais piratai per dieną tapdavo milijonieriais, bet paprastai tuos turtus labai greit iššvaistydavo.

Patranka balansuojama ant šios apvalios ašies

Įstūmimo kaištis patrankos taikiklyje

SUNKUS GYVENIMAS
XVII—XVIII a. jūreivių gyvenimas jūroje buvo sunkus ir pavojingas, ir daugelis, kaip „Vargšas Džekas“ iš šio eilėraščio, išplaukę niekad į namus nebegrįždavo. Dažnai verbuotojų būriai jūreivius grobdavo ar apgaule užverbuodavo į karo laivyną. Čia jų laukdavo nežmoniškos gyvenimo sąlygos ir žiauri drausmė. O piratų gyvenimas siūlė laisvę, lengvai pelnomus pinigus. Daugelis piratų įgulų buvo sudarytos iš buvusių dorų jūreivių.

„Vargšas Džekas“ išplaukia į jūrą, iš kur galbūt nebegrįš

VAIZDUOTĖS SUKURTI PIRATAI
Metų metais piratai žadino rašytojų ir dailininkų vaizduotę. Amerikiečių dailininkas Hovardas Pailas nutapė spalvingų autentiškų XVII a. piratų portretų. Šiame išraiškingame paveiksle tradicinis nutrūktgalvis piratų kapitonas.

Prie kablio galo būdavo pririšama virvė

ŽIAURŪS BARBARAI?
„Pirato“ vardas priklausė ir nuo to, iš kurios šalies žmogus kilęs. Šiame paveiksle vaizduojami žiaurūs korsarai, puolantys bejėgius anglų jūreivius. Europiečiams jie atrodė tikri barbarai, bet Šiaurės Afrikoje buvo laikomi legaliais kaperiais.

TERORO ĮSTATYMAS
Piratai pelnytai buvo laikomi žiauriais. Jie žinojo, kad aukos lengviau pasiduos, jei už pasipriešinimą bus baudžiamos kankinimais ir mirtimi. Žiaurumu ypač garsėjo bukanieriai.

SANDĖRIS SU VELNIU
Populiarūs pasakojimai apie piratus, pavyzdžiui, iš Čarlzo Elmso „Piratų knygos“ (p. 61), kėlė „prietaringą siaubą“. Šioje iliustracijoje iš Elmso knygos bebaimis kapitonas aukoja velniui kuokštą savo plaukų, kad papūstų palankus vėjas.

XVIII a. prancūzų korsaro Renė Diugė-Trueno patranka

PAVOJAUS SIGNALAS
Patrankos šūvis reiškė signalą laivui parodyti savo atpažinimo spalvas, antraip jį laikydavo priešu. Dažnai piratai apgaudavo savo aukas, iškeldami draugiškos šalies vėliavą.

KABLIU AUKSO PLĖŠTI
Kabliu, pririštu prie virvės, piratai prisitraukdavo puolamą laivą tiek, kad galėtų į jį įlipti. Bet šios priemonės griebdavosi paskiausiai — jiems labiau patikdavo parodyti savo jėgą ir taip priversti auką pasiduoti.

Kablio galai aštriai nusmailinti, kad geriau smigtų į kitą laivą

Senovės Graikijos piratai

KELETAS DIDŽIŲJŲ PASAULIO CIVILIZACIJŲ kūrėsi aplink Viduržemio ir Egėjo jūras. Deja, šie vandenys priglaudė daugybę antikos pasaulyje siautėjančių jūrų plėšikų. Graikų kultūros centras — Egėjo jūra idealiai tiko piratams. Jie slėpdavosi begalėje salų ir įlankėlių tykodami praplaukiančių prekybos laivų. Tais laikais plėšikauti buvo labai lengva, nes pirklių laivai plaukdavo netoli kranto ir niekad nesileisdavo į atvirą jūrą. Patykoję judriame pirklių kelyje, piratai susilaukdavo vertingo grobio, atplaukusio iš žemyno. Jie puldinėdavo ir kaimus, grobdavo žmones, už kuriuos reikalaudavo išpirkos ar parduodavo į vergiją. Ilgainiui sustiprėję graikų miestai-valstybės įsigijo laivynus, kurie mėgino kovoti su piratais.

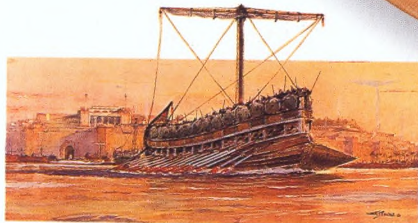
PIRATŲ ANTPUOLIS
Piešinys ant senovinio graikų ąsočio vaizduoja piratų antpuolį. Piešinys tapytas prieš 2500 metų, kai piratai dažnai puldinėjo laivus Egėjo jūroje ir buvo sunku atskirti piratavimą nuo tikro karo. Vėliau, kai graikų miestai-valstybės pamėgino įvesti tvarką, piratai pateikdavo savo antpuolius kaip represalijas — keršto neskelbiant karo.

Medinis pirklių laivas, plaukiantis pilnu greičiu

Greitaeigė irklinė piratų galera

Aštrus piratų galeros taranas nutaikytas į pirklių laivo šoną

Atėnų vyno ąsotis, VI a. pr. Kr.

ASIRŲ GALERA
Asirai, gyvenę dabartinio Irako teritorijoje, tikriausiai šitokiais laivais atakuodavo Viduržemio jūros piratus. Tačiau niekas nežino, kaip šie laivai atrodė iš tikrųjų.

FINIKIEČIAI PRIEŠINASI
VII—VI a. pr. Kr. klestėjo finikiečių jūrų prekyba. Iš Tyro ir Sidono miestų pirklių laivai gabeno brangius krovinius — sidabrą, alavą, varį, gintarą į visus Viduržemio jūros pakraščius. Tačiau graikų piratai kėlė jiems didelę grėsmę. Monetoje pavaizduota kovinė galera, gynusi finikiečių prekybos laivus.

SENOVĖS GRAIKŲ PIRATŲ LAIVAS

Šioje nuotraukoje graikų piratų galeros kopija. Antikos piratai nesistatė specialių laivų, bet vertėsi su tais, kuriuos galėjo gauti. Jie naudojosi įvairiausiais laivais, bet labiausiai vertino lengvas plokščiadugnes manevringas galeras. Persekiojami piratai plokščiadugniais laivais apiplaukdavo uolas visiškai netoli nuo pakrančių, kur didesni laivai nebepajėgdavo jų vytis.

Sidabriniai šekeliai iš finikiečių Tyro miesto

SIDABRO LOBIS

Finikiečių laivai, gabenę prabangos prekes po Viduržemio jūrą, labai viliojo piratus. Kartais piratams pavykdavo pagrobti sidabro krovinį iš Ispanijos, vežamą monetoms kalti.

Antikos vandalas sužaloja Sinacheribui veidą

SINACHERIBAS, PIRATŲ RYKŠTĖ

694 pr. Kr. asirų karalius Sinacheribas (valdė 705—682 pr. Kr.) paskelbė karą Chaldėjos jūros plėšikams, kurie buvo radę prieglobstį jo karalystėje, Elamo pakrantėje, šiauriniame Persų įlankos pakraštyje. Šis karas jam buvo sėkmingas.

PIRATAI MITOLOGIJOJE

Vienas graikų mitas pasakoja apie kvailius piratus, kurie pagrobė Dionisą, vyno dievą, tikėdamiesi gauti už jį išpirką. Bet dievas pasivertė liūtu, ir išsigandę piratai šoko į jūrą. Dionisas nubaudė piratus paversdamas juos laigančiais delfinais, parodytais šioje mozaikoje. Tą patį pasakojimą randame ir romėnų mitologijoje, tik čia dievo vardas Bakchas.

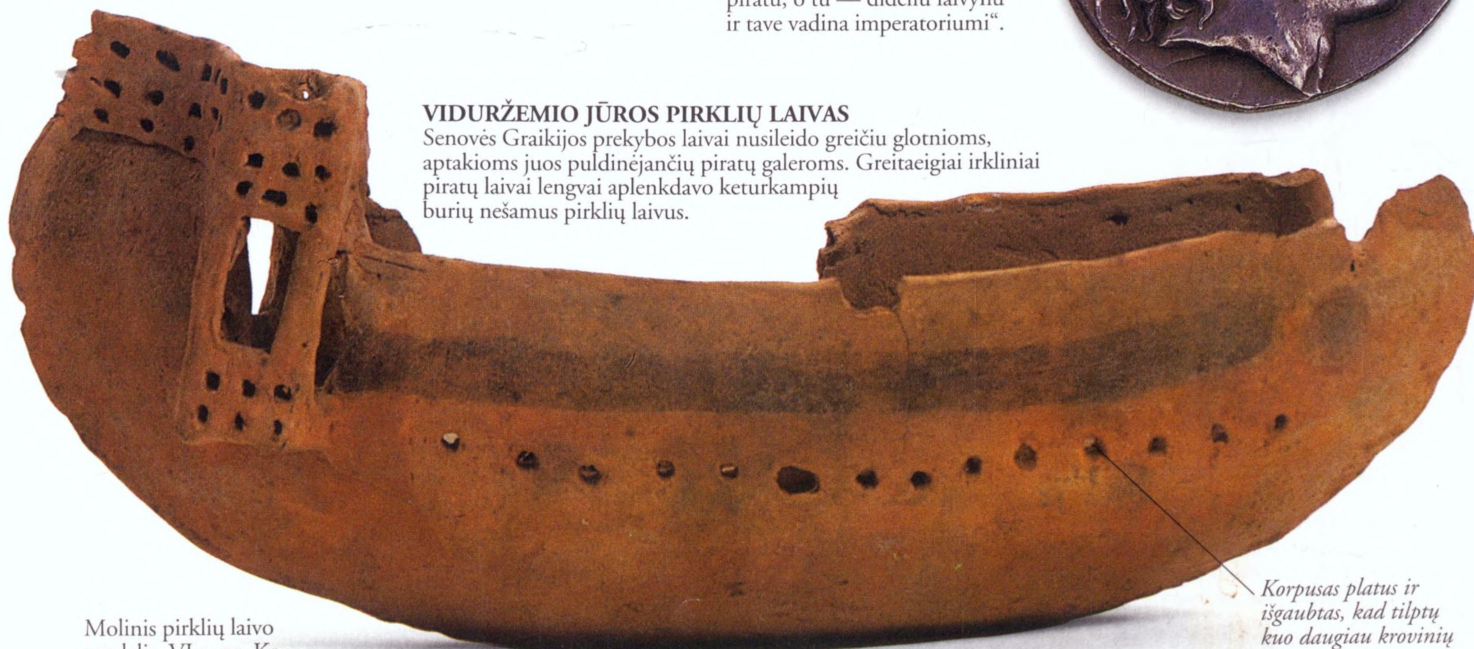
ALEKSANDRAS DIDYSIS

Piratai plėšikavo Egėjo jūroje, kai Graikiją valdė Aleksandras Didysis (356--323 pr. Kr.). 331 pr. Kr. jis įsakė piratams išsinešdinti iš jūros. Sako, jog didysis karvedys paklausęs vieną sugautą piratą, kodėl šis drumsčiąs ramybę jūrose. Piratas atsakęs: „Dėl tos pačios priežasties, dėl kurios tu drumsti ramybę pasauliui. Bet aš tai darau nedideliu laivu, ir mane vadina piratu, o tu — dideliu laivynu ir tave vadina imperatoriumi".

VIDURŽEMIO JŪROS PIRKLIŲ LAIVAS

Senovės Graikijos prekybos laivai nusileido greičiu glotnioms, aptakioms juos puldinėjančių piratų galeroms. Greitaeigiai irkliniai piratų laivai lengvai aplenkdavo keturkampių burių nešamus pirklių laivus.

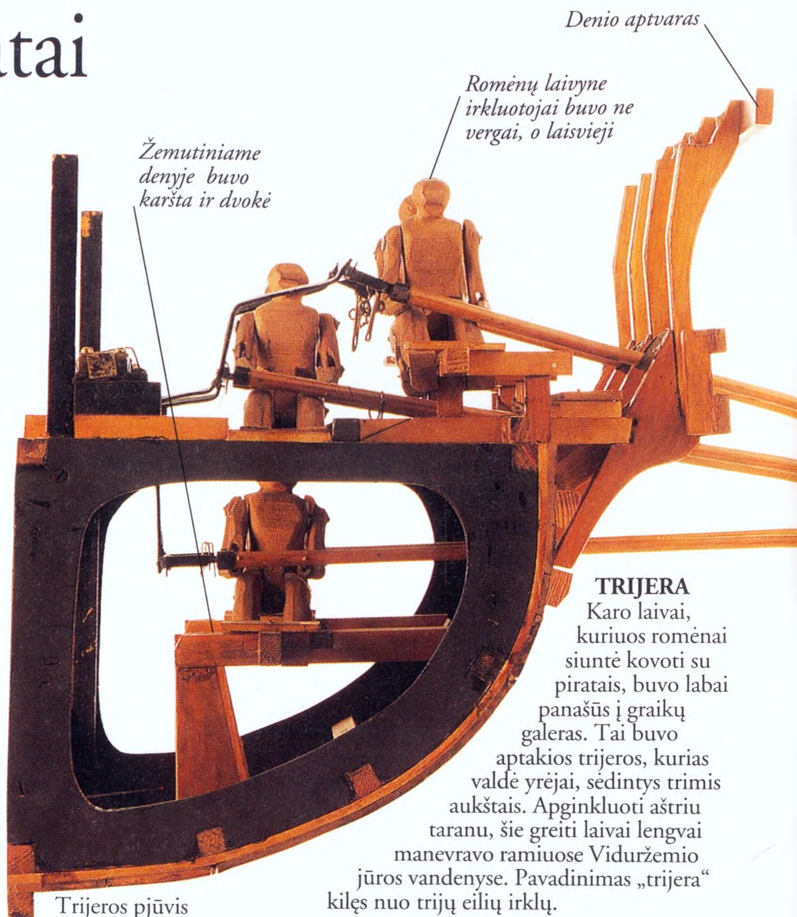

Molinis pirklių laivo modelis, VI a. pr. Kr.

Korpusas platus ir išgaubtas, kad tilptų kuo daugiau krovinių

Romos imperijos piratai

„ĮPLAUK IR IŠSIKRAUK — tavo krovinys jau parduotas". Šiuo šūkiu Delo uostas Egėjo jūroje viliojo pirklių laivus — ir piratus. Judrus uostas priklausė didžiajai Romos imperijai, klestėjusiai nuo 200 pr. Kr. iki 476 m. Delo turguje piratai pardavinėjo pagrobtus vergus ir prekes turtingiems romėnams, kurie pirko nieko neklausinėdami. Tačiau I a. pr. Kr. piratų grėsmė prekybos laivams Viduržemio jūroje dar padidėjo. Kai piratai ėmė kėsintis į įvežamus grūdus, romėnai pareikalavo imtis priemonių. 67 pr. Kr. didžiulė laivų flotilė, vadovaujama karvedžio Pompėjaus, apsupo jūrų piratus, o romėnų kariauna užpuolė jų užuoglaudą Sicilijoje. Romėnai sumušė suįžūlėjusius plėšikus, tačiau piratų grėsmė vis tiek išliko.

Denio aptvaras

Romėnų laivyne irkluotojai buvo ne vergai, o laisvieji

Žemutiniame denyje buvo karšta ir dvokė

Trijeros pjūvis

TRIJERA
Karo laivai, kuriuos romėnai siuntė kovoti su piratais, buvo labai panašūs į graikų galeras. Tai buvo aptakios trijeros, kurias valdė yrėjai, sėdintys trimis aukštais. Apginkluoti aštriu taranu, šie greiti laivai lengvai manevravo ramiuose Viduržemio jūros vandenyse. Pavadinimas „trijera" kilęs nuo trijų eilių irklų.

Sidabrinis denaras su Cezario portretu

PAGROBTAS
Apie 75 pr. Kr. piratai buvo pagrobę jauną Julijų Cezarį (102—44 pr. Kr.), keliaujantį į Rodą mokytis. Piratai laikė jį nelaisvėje mažoje Jonijos salelėje ilgiau nei penkias savaites, kol buvo sumokėta išpirka. Atgavęs laisvę, Cezaris sučiupo savo grobikus ir juos nukryžiavo.

ROMĖNŲ PASAULIS
Žemėlapis rodo klestinčios Romos imperijos išplitimą aplink Viduržemio jūrą.

Grįžtant iš Italijos korbitos triumuose galėjo būti brangių prekių

LĖTAEIGIS LAIVAS
Didžiąją romėnų grūdų laivyno dalį sudarė korbitos — platūs, išgaubti laivai. Viduržemio piratams nebuvo sunku užgrobti šiuos lėtaeigius, sunkiai pakrautus laivus, plaukiančius iš Aleksandrijos ir Kartaginos į Ostiją, Romai pavaldų uostą.

VERTINGI JAVAI
Piratai, užgrobę romėnų laivą, gabenantį grūdus, įsigydavo tikrą maisto sandėlį. Tokius krovinius jie galėjo pelningai parduoti bet kuriame turguje.

ROMĖNŲ ATSKALŪNAS
Didžiojo piratų medžiotojo Pompėjaus sūnus — Sekstas Pompėjus (67—36 pr. Kr.) tapo piratu, kovodamas su savo politiniu priešu Oktavianu. Iš savo buveinės Sicilijoje jis sėkmingai blokavo ir puldinėjo Italijos pakrantes. Buvo vadinamas „Jūrų valdovu“, kol Oktavianas jį sumušė.

BLOGA AKIS
Romėnų piratai, kaip ir jų pirmtakai graikai, labiausiai mėgo greitas, paslankias galeras. Ši galera iš romėnų freskos laivo šonuose turi nutapytas akis, kad pamatytų grobį. Akies simbolis kilęs gal iš Egipto, kaip prietaringas sėkmės ženklas.

Ilgi irklai varė trijerą dideliu greičiu

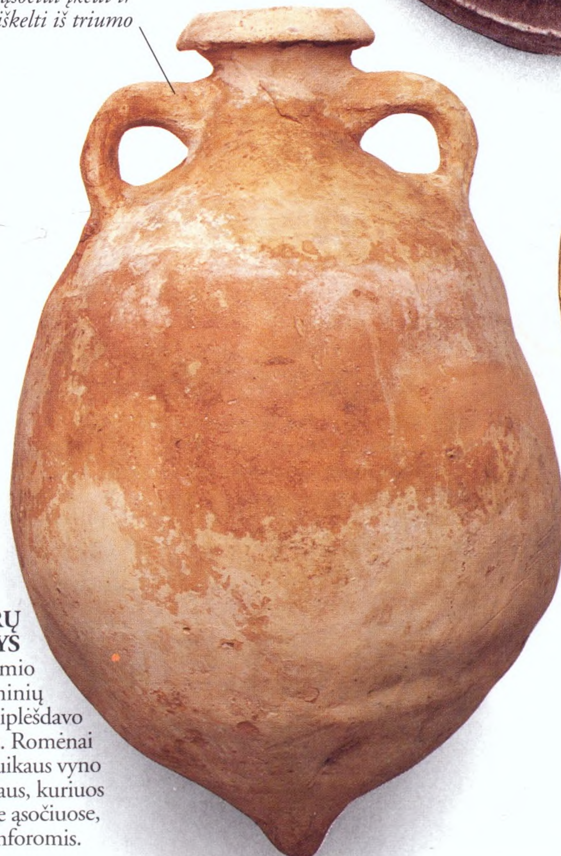
KLASIKINIS MODELIS
Ne taip kaip graikai, kuriuos gyvenimas salose vertė tapti jūreiviais, romėnai nebuvo gimę jūrų vilkai. Todėl romėnų laivų statytojai beveik nieko nekeitė karo galeros konstrukcijoje (dešinėje). Projektuodami romėnų laivus kovai su piratais, jie paprasčiausiai kopijavo geriausius graikų modelius.

Amforos forma leido jų daugybę tvirtai sustatyti laive

Rankena ąsočiui įkelti ir iškelti iš triumo

PERSŲ PIRATŲ MEDŽIOTOJAS
Viduržemio jūra romėnams jau buvo pakankamai saugi nuo piratų antpuolių, tačiau Persų įlankoje buvo pavojinga. Persijos karalius Šapūras (309—379) pradėjo nuožmų karą su piratais. Jį vadino Zulaklafu — „Pečių Viešpačiu“, nes jis perdurdavęs sugautus piratus per pečius ir lyg karolius suverdavęs ant vienos virvės.

AMFORŲ TURINYS
Iš Viduržemio jūros krovininių laivų piratai prisiplėšdavo įvairiausio grobio. Romėnai įsiveždavo daug puikaus vyno ir alyvmedžių aliejaus, kuriuos laikė keraminiuose ąsočiuose, vadinamuose amforomis.

Šiaurės plėšikai

ŠOKINĖJANČIOS VIRŠ BANGŲ vikingų laivo burės keldavo siaubą IX a. Šiaurės Europos tautoms. Burės įspėdavo, kad netrukus čia išsilaipins baisingi grobikai vikingai. Šie nuožmūs skandinavų kariai tykojo laivų ir puldavo žemyno kaimus. Nuo seniausių laikų Skandinavijos pakrančių gentys gyveno plėšdamos praplaukiančius pirklių laivus. Pradėję plaukti į atvirą jūrą, skandinavai plėšikavo artimiausių šalių pakrantėse. Vikingų laivai skrodė Šiaurės jūrą, ieškodami grobio, sėdami baimę ir žalodami žmones kur tik išsilaipindavo. Vikingai nebuvo nei pirmieji, nei paskutinieji Šiaurės plėšikai. Kol pirklių laivai gabeno vertingus krovinius, piratai visad sukinėdavosi netoliese.

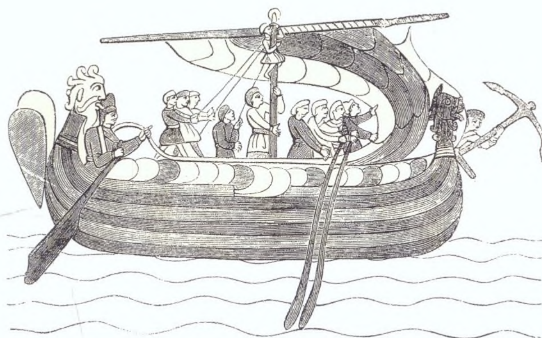
Vikingų strėlių antgaliai

KOVOS KIRVIS
Kirvis buvo mėgstamiausias vikingų ginklas. Didžiuliu dvirankiu plačiaašmeniu kirviu prityręs karys vienu smūgiu užmušdavo žmogų. Jūros kautynėse vikingai kaudavosi vidutinio dydžio kirviais, kuriuos buvo patogu neštis puolant kitą laivą.

Sidabro inkrustacijos rodo, kad šis kirvis — prestižo ir valdžios simbolis

AKIS Į AKĮ SU PIRATAIS
Vikingų kariams svarbiausias dalykas gyvenime buvo karo šlovė, o žiaurūs jų antpuoliai tapo legenda. Jų barbarišką reputaciją lydėjo laukinio barzdoto šiauriečio įvaizdis. Ši nuožmaus vikingo galva buvo išdrožinėta ant vežimo šono.

SAKSŲ GRĖSMĖ
Saksų piratai iš Baltijos jūros puldinėjo laivus ir pakrantes penkis šimtmečius anksčiau už vikingus. Jie privertė Angliją valdančius romėnus sustiprinti laivyną ir statyti įtvirtinimus rytinėje pakrantėje. Plokščiadugniais laivais (viršuje) saksai įplaukdavo į seklias upes ir netikėtai užpuldavo pakrantę.

JUODASIS VIENUOLIS
Legenda pasakoja, kad XIII a. piratas Eustachijus Vienuolis sudaręs sutartį su velniu, kad jo laivas pasidarytų nematomas. Bet magija nustojo galios, kai jis įsipainiojo į politiką. Eustachijų sučiupo, vedantį flotilę pulti Anglijos, ir nukirto jam galvą.

Geometrinės vario ir sidabro inkrustacijos

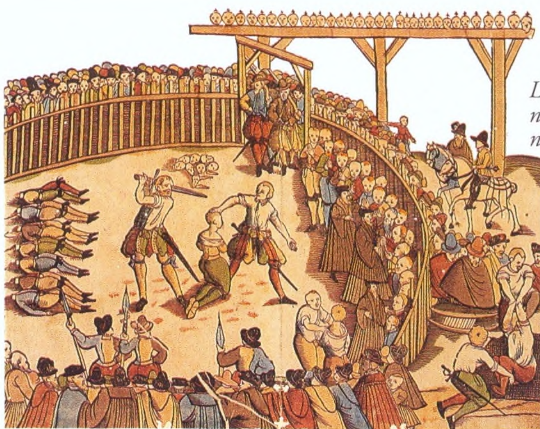
IEČIŲ GAUDYTOJAI
Vikingai kėlė siaubą priešams, pagaudami skrendančią ietį ir iš karto sviesdami ją atgal.

Vairinis irklas

KALAVIJAS
Vikingų piratai būdavo apsiginklavę plačiais aštriais kalavijais.

Medinė ar kaulinė rankena nupuvo

NULĖKS GALVOS

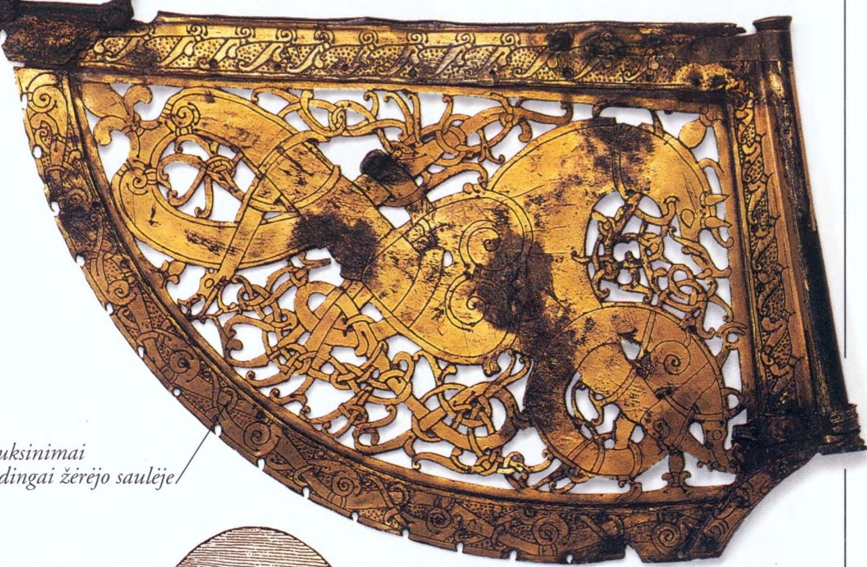
Vokiečių piratas Kleinas Henšleinas, daugelį metų plėšikavęs Šiaurės jūroje, susilaukė siaubingo galo. 1573 jam ir visai jo įgulai buvo nukirstos galvos per egzekuciją Hamburgo aikštėje. Kardu ginkluotas budelis taip greit nurėžė 33 galvas, kad iki kulkšnių įsibrido į piratų kraują. Nukirstos galvos buvo išdėliotos į eilę kaip įspėjimas kitiems nesiimti piratų amato.

Liūtas nusisuka nuo vėjo

VĖJO KRYPTIMI

Vikingai buvo patyrę jūreiviai ir navigatoriai. Ši graži auksinė vėtrungė laivo priekyje rodė vėjo kryptį. Plaukdami atviroje jūroje vikingai orientuodavosi pagal saulę ir žvaigždes.

Paauksinimai įspūdingai žėrėjo saulėje

LAIVO FORMA

Vikingai buvo įgudę laivų statytojai. Jų laivai buvo sutvirtinami kyliais, kad nelūžtų per audrą. Todėl jie galėdavo išplaukti į atvirą jūrą tuomet, kai kiti jūreiviai laikėsi arčiau kranto. Vikingų laivai buvo lengvi, greiti, puikiai valdomi. Plokščiadugniai karo laivai galėjo prisišvartuoti bet kurioje svetimos šalies pakrantės vietoje. Dėl šių savybių vikingų antpuoliai būdavo ypač pavojingi — atrodydavo, jog karo laivai tiesiog išnyra, o kariai užimdavo pakrantę žaibo greičiu.

Didžiulė stačiakampė burė iškeliama atviroje jūroje

„PASIUTUSIO ŠUNS" ŠEIMININKAS

Storbekeris (kairėje) XIV a. buvo Baltijos jūros siaubas. Norėdami patekti į jo įgulą, jūreiviai turėdavo vienu mauku išgerti milžinišką kaušą alaus. Dėl to piratas gavo pravardę „Kaušas vienu mauku". Sakoma, kad kai jį pagaliau sugavo, jo laivo, vardu „Pasiutęs šuo", stiebo vidurys buvo pilnas gryno aukso.

„EIME VIKINGAUTI"

Raginimas „gaa i viking" reiškia „plaukiam svetur plėšikauti". Plėšikų būriai iki 50 žmonių plaukdavo ilgais laivais (langskipais). Siekdami įbauginti aukas, vikingai puošdavo laivus skydais, o vėliau inkrustuodavo auksu ir sidabru.

Gyvatės formos laivo priekis

Kylis

Irklai įplaukti į pakrančių įlankas ir upes

Piratų krantas

EUROPOS KRYŽIUOČIAI vadino savo priešus musulmonus „barbarais“, taigi islamo šalių jūros plėšikai buvo praminti barbarų korsarais. Jie pradėjo savo antpuolius nuo pietinės Viduržemio jūros pakrantės, kuri įgavo Piratų kranto pavadinimą. Tuo metu vyko kryžiaus žygiai, šventieji karai tarp krikščionių ir musulmonų, prasidėję XI a. pabaigoje. Savo glotniomis, greitaeigėmis galeromis barbarų korsarai puldinėjo prekybos laivus iš Venecijos ir Genujos, grobdami brangiausią turtą — vyrus, kuriuos parduodavo į vergiją Afrikos uostuose. Užėmę krikščionių laivą, atimdavo drabužius ir daiktus. Žiauriuose mūšiuose barbarai taranuodavo laivus, išsirengusius į kryžiaus žygius, paimdavo į nelaisvę turtingus krikščionių riterius. Visa Europa drebėjo prieš garsiuosius barbarų korsarus, o islamo pasaulis juos laikė didvyriais.

Šiaurės Afrikos pakrantė — pirmųjų barbarų korsarų tėvynė

PIRATŲ KRANTAS
VII a. Šiaurės Afriką užėmė musulmonai arabai. XVI a. broliai Barbarosos sumušė ispanus ir įvedė ten turkų valdžią. Kiekvieną miestą-valstybę valdė „bėjus“ (vietinis princas). Šiame žemėlapyje žalia spalva pažymėtos krikščionių įtakojamos žemės, o ruda — musulmonų Osmanų imperija.

BROLIAI BARBAROSOS
Du garsiausius barbarų piratus Arudžą ir Cheirediną europiečiai praminė „broliais Barbarosomis“, dėl jų rudų barzdų. Arudžas žuvo 1518, o jo brolis taip sėkmingai vadovavo musulmonų pasipriešinimui ispanams, kad 1530 tapo Alžyro miesto valdytoju. Jis mirė 1546, didžiai gerbiamas netgi savo priešų.

JŪROS MŪŠIS
Barbarų korsarų laivus irklavo vergai, bet yrėjai mūšiuose nedalyvaudavo. Kaudavosi musulmonų janyčarai — treniruoti, drausmingi kariai. Barbarų galerai priartėjus prie puolamo laivo, apie 100 janyčarų šokdavo ant denio ir nuginkluodavo krikščionių įgulą. Toks puolimas dažniausiai būdavo sėkmingas — krikščionių laivai nepajėgdavo pasipriešinti.

Glotnios barbarų galeros trumpais atstumais pasiekdavo 9 mazgų (16 km/h) greitį

TAPĘS TURKU
Seras Frensis Vernėjus (kairėje) buvo vienas iš europiečių, kurie „tapdavo turkais“ ir prisijungdavo prie korsarų. Tokie vyrai buvo labai vertinami dėl jūreivio įgūdžių. Savo grobio tam tikrą dalį jie atiduodavo barbarų princams, o šie savo ruožtu gynė juos nuo keršto. Šie atskalūnai krikščionys kartais priimdavo savo naujųjų šeimininkų musulmonų tikėjimą.

Siuvinėta Vernėjaus skrybėlė

Kasdieninis pliušo apsiaustas

DERYBOS DĖL LAISVĖS

Kunigai redemptoriai-išpirkėjai (dešinėje) derasi su korsarais dėl išpirkos už belaisvius. Per ilgus piratavimo šimtmečius Piratų krante apsilankė daug panašių misijų. Vėlesniais laikais kai kurios šalys, siekdamos apsaugoti savo piliečius, sudarydavo sutartis su korsarų valstybėmis.

ŽIAURUS ELGESYS

Norėdami sukelti priešiškumą piratams, europiečiai aprašydavo, kaip nežmoniškai korsarai kankina belaisvius. Tačiau sučiupti korsarai taip pat kentėdavo siaubingas kančias.

Galeros vaizdas iš šono

Kiekvieną irklą valdė šeši vergai

METALO DIRBINIAI

Korsarai buvo kilę iš civilizacijos su senomis meno tradicijomis. Arabų metalo dirbiniai buvo neprilygstami. Turtingieji korsarai kapodavo krikščionims galvas nuostabiai gražiais kardais. Šis kardas, žinomas „nimčos" vardu, priklausė XVII a. Alžyro korsarui.

JŪROS REIDAS

Barbarų piratų laivai išplaukdavo į jūrą neilgam. Jie veždavosi tiek daug vergų ir karių, kad maisto ir vandens užtekdavo tik šešioms ar septynioms savaitėms. Laivo kapitonas, arba „raisas", rūpindavosi navigacija. Tačiau kol laivas grįždavo į uostą, viskam vadovaudavo janyčarų vadas, arba „aga".

Viduržemio jūros galeros vaizdas iš priekio

Kad laivas geriau slystų, tarp kelionių vergai gludindavo ir vaškuodavo korpusą

Laivo priekį puošė paauksuotos statulos

Vienas šaunamas ginklas ne visada būdavo veiksmingas

Minkštos šlepetės labai tiko avėti Alžyre, kurį Vernėjus pasirinko savo namais

PIRATAS DŽENTELMENAS

Šį apsiaustą dėvėjo anglas seras Frensis Vernėjus (1584—1615), tapęs barbarų korsaru apie 1607. Jis pasirinko korsaro dalią nepatenkintas gautu palikimu, tačiau nepraturtėjo ir jūroje. Jis apiplėšė kelis anglų laivus, o vėliau jį suėmė Sicilijos galera. Dveji vergijos metai palaužė jo dvasią, ir jis mirė vos 31 metų.

GALERŲ VERGAI

Vergų, yrusių barbarų galeras, gyvenimas būdavo nepakenčiamas — daugelį jų pražudė alkis ir mušimas. Mirusieji būdavo pakeičiami, kai tik galera paimdavo naujų belaisvių.

Maltos korsarai

VEDAMI DIEVO IR AUKSO troškulio, Maltos korsarai kovojo prieš barbarų piratus. Kartu su savo rėmėjais, Maltos riteriais, korsarai iš savo mažos salelės pradėjo jūros žygį prieš „islamo pagonis“. Kol patys riteriai buvo laivų kapitonai, vyravo religinis tikslas, bet pamažu įsiskverbė komercija. Riteriai vis dar finansavo ir rengė žygius prieš barbarus, bet įgulų nariai — maltiečiai, korsikiečiai, prancūzai — susiviliojo piratavimo gėrybėmis. Korsarai gabeno į Maltą didelius turtus iki XVII a. pabaigos, kol sutartys tarp Europos ir barbarų valdovų ilgainiui padarė galą piratavimui Viduržemio jūroje.

KELIONĖS Į ŠVENTĄJĄ ŽEMĘ
Šv. Jono riterių ordinas buvo įsteigtas kryžiaus žygių pradžioje ginti Jeruzalei nuo musulmonų antpuolių. Šioje miniatiūroje vaizduojama, kaip kryžiuočiai kraunasi laivus kelionei į Šventąją žemę. Riteriai įkūrė ir ligonines kryžiuočiams gydyti.

LAIVAS ANT BUTELIO
Maltos galerų laivynas plėtėsi iki 1660, kol pasiekė 30 karavelių, tokių kaip ši, pavaizduota ant vaistininko indo. Tuo metu korsarais jau buvo beveik trečdalis Maltos gyventojų.

MALTOS APGULTIS
1565 Maltos riteriai laimėjo didžiausią mūšį prieš musulmonus, kai Osmanų imperijos laivynas apsupo Maltą. Riterių ir priešų santykis buvo vienas prieš penkis, bet jie narsiai kovėsi savo forte šiaurės rytinėje Maltos pakrantėje. Kai atvyko ispanų pastiprinimas, Osmanų kariai turėjo atsitraukti. Po šešerių metų riteriai vėl kovėsi Lepanto jūros mūšyje. Krikščionių pergalė užbaigė Osmanų viešpatavimą Viduržemio jūroje.

KRIKŠČIONIŲ GALERA
Maltos korsarai plaukiojo panašiomis galeromis kaip ir jų priešai musulmonai. Tačiau krikščionių galeros turėjo ne vieną, o dvi dideles bures, mažiau irklų ir daugiau pabūklų. Nuogi vergai galerose buvo musulmonai, ir jų gyvenimas buvo dar blogesnis negu likimo brolių barbarų galerose. Prancūzų karininkas pasakojo: „Daugelis galerų vergų neturi vietos miegoti išsitiesę, nes septyni vyrai sodinami ant vieno dešimties pėdų ilgio ir keturių pėdų pločio (3 m x 1,2 m) suolo“. Šis modelis — tai Maltos riterių galera 1770, bet jos išvaizda beveik nepasikeitusi nuo XVI a.

Kai burės nenaudojamos, rėją galima nuleisti ant denio

Trikampė siaura (lotyniškoji) burė tvirtinama prie ilgosios rėjos

Nuo pakelto laivo pirmagalio Maltos korsarai šokinėdavo į žemesnių barbarų galerų denius

Bezaninė burė, atsiradusi XVIII a. pradžioje

Glotnus, siauras korpusas greitai slydo vandeniu

Taranas pramušti priešo laivams

Pagrindinė varomoji jėga — irklai

XIX a. rapyra, nukalta XVII a. Maltos stiliumi

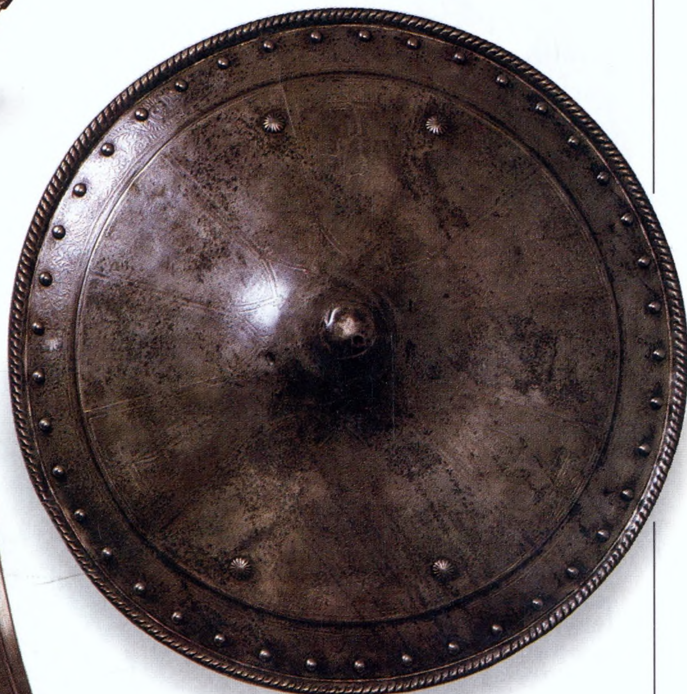
RAPYRA
Kai Maltos korsarai puldavo laivą, jie kaudavosi rapyromis, panašiomis į šią su taurės formos rankena; kairėje rankoje jie laikydavo durklą priešų barbarų kardų makštims nupjauti.

RITERIO ŠALMAS
Kaudamiesi riteriai dėvėjo geležinius šalmus galvai apsaugoti. Tačiau ir sunkūs šalmai negelbėdavo nuo tiesioginio muškietos šūvio.

MALTOS KRYŽIUS
Šv. Jono ordino riteriai kaudamiesi mūšyje ir vadovaudami galeroms nešiojo aštuonių smaigalių Maltos kryžių, kuris parodytas ant XVIII a. pradžios riterio antkrūtinio. Ir dabartinės Maltos vėliavos spalvos — baltas kryžius raudoname fone.

ITALIŠKAS, BET NEMADINGAS
Apvalus itališkas riterių skydas tais laikais buvo gana paprastas. Šio skydo paviršius skoningai išraižytas, bet tada buvo madingi daug puošnesni daiktai.

SUNKUS METALAS
Iki dantų apsiginklavę Maltos riteriai kovėsi su musulmonais, laikydami save krikščionių tikėjimo kariais. Šis antkrūtis buvo dėvimas ir sausumos, ir jūros mūšiuose.

Proginis medalis su Kotonerio portretu

DIDYSIS STATYBŲ MEISTRAS
Po didžiosios apgulties Maltos riteriai pradėjo stiprinti įtvirtinimus nuo tolesnių priešų barbarų puolimų. Statybos užsitęsė ilgiau nei šimtmetį. Nikolas Kotoneris buvo Didysis riterių meistras, jis užbaigė statybos darbus.

Kaperiai

„TEBŪNIE VISIEMS ŽINOMA, kad mes davėme leidimą... Adamui Robernoltui ir Viljamui le Sovažui... persekioti mūsų priešus jūroje ar sausumoje... su sąlyga, kad jie per pusę pasidalins su mumis savo laimikiu“. Šie žodžiai buvo viename pirmųjų karaliaus Henriko III raštų, išduotame 1243. Tai buvo oficialus leidimas piratauti, labai patogus visiems: laivo įgula galėjo nebaudžiama plėšikauti, karalius įsigydavo papildomą karo laivą, gaudavo grobio dalį. Iš pradžių šie laivai buvo vadinami „privačiais karo laivais“, o vėliau juos ir jų įgulas imta vadinti „kaperiais“. XVI—XVIII a. kaperystė klestėjo, nes Europos šalys nuolatos kariavo tarpusavyje. Kaperiai turėjo teisę pulti tik priešo laivus, bet daugelis rasdavo kaip apeiti šią nuostatą.

KARALIŠKA GARBĖ
Anglijos karalienė Elžbieta I (1558—1603) pagerbė avantiūristą kaperį Frensį Dreiką (1540—1596), kurį vadino „savuoju piratu“, 1581 įšventindama jį į riterius. Dreiko piratavimas atnešė jai didžiulius turtus — daugiau kaip 200 000 svarų sterlingų pagal tų laikų vertę.

OFICIALIOS REPRESALIJOS
Anglijos karalius Henrikas III (1216—1272) išdavė kaperiams pirmus žinomus raštus. Šie leidimai buvo dvejopi. Karo metu karalius išduodavo bendrą raštą, leidžiantį kaperiui pulti priešo laivus. Taikos metu piratų apiplėšti ir praradę laivus pirkliai galėjo prašyti vienkartinio leidimo, duodančio teisę užpulti piratų laivą ir atsiimti prarastą turtą.

George the Third by the Grace of

LEIDIMAS PIRATAUTI
Šiame rašte, kurį kaperiui išdavė Anglijos karalius Jurgis III (1760—1820) buvo daug apribojimų. Bet laivų savininkai už gerą kyšį galėjo nusipirkti leidimą pulti niekuo nekaltų pirklių laivus.

„UŽ GERĄ GROBĮ“
Klestintys XVIII a. kaperių kapitonai galėjo išgerti už naują žygį iš tokių taurių kaip ši. Ant jos išgraviruota: „Sėkmės Kornvalio kaperių kunigaikščiui!“

KAPERIŲ RĖMĖJAS
Anglų navigatorius Valteris Ralis (1522—1618) palaikė kaperystę, teigdamas, kad ji šaliai atneša milžiniškas pajamas. Jis rėmė daugelį kaperių, tikėdamasis naudos sau — vėliau norėjo įkurti koloniją Virdžinijos valstijoje, Šiaurės Amerikoje.

IŠANKSTINIS ĮSPĖJIMAS

Kaperių kapitonas, stebėdamas besiartinantį laivą per savo ilgą žiūroną, iš vėliavos atpažindavo, iš kokios jis šalies. Iškėlę draugiškos šalies vėliavą, kaperiai apgaudavo savo aukas. Kai šios atsitokėdavo, būdavo jau per vėlu!

Komandos šaukiamos per šitą galą

Kūginė garsiakalbio forma sustiprina garsą

„IŠMESK INKARĄ!“

Kaperiai savo greitais manevringais laivais priplaukdavo prie numatyto taikinio per balso atstumą. XVIII a. daugelis kapitonų vežiojosi garsiakalbius, per kuriuos paskelbdavo įsakymą sustoti: „Išmesk inkarą!“ Kaip ir piratai, kaperiai mėgindavo įkalbėti laivo įgulą pasiduoti be mūšio.

KARALIAUS PALAIMINIMAS

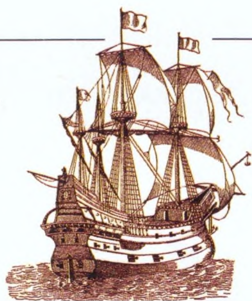
Kartais kaperystę skatino patriotizmas. Panašiai kaip Anglijos karalienė Elžbieta I rėmė kaperius, Prancūzijos karaliaus dvaras palaikė korsarus. 1695 įžymus korsaras Renė Diugė-Truenas (p. 50) buvo pristatytas prancūzų karaliui Liudvikui XIV (1643—1715), kai užgrobė tris anglų laivus — „Rytų indus“.

Takelažas (burių išdėstymas) leisdavo liugeriui greitai plaukti netgi prieš vėją

Vienas iš aštuonių laivo pabūklų

PLAUKIMAS PAVĖJUI

Prancūzų kaperiai XVIII a. pabaigoje plaukiojo nedideliais ginkluotais žvejų laivais. Išlaikyti kaperį buvo brangu, ir rėmėjai iš kapitonų reikalavo pelno. Todėl jie kartais ir taikos metu puldavo laivus, nepaisydami, iš kurios jie šalies.

Ispanų galeonas

Ispanų Amerika

LEGENDA TAPUSI Ispanų Amerika viliojo nuotykių ieškotojus ir piratus neišsemiamų lobių viltimis. Ispanų Amerika buvo Ispanijos imperija Naujajame Pasaulyje — Šiaurės ir Pietų Amerikoje. 1492 Kolumbo atrastame Naujajame Pasaulyje būta tokių lobių, kokių europiečiai neįsivaizdavo nė slapčiausiose svajonėse. Ispanų užkariautojai konkistadorai negailestingai plėšė actekų ir inkų turtus Meksikoje ir Peru. XVI—XVII a. milžiniški kiekiai aukso ir sidabro buvo gabenami į Europą. Lobių prikrauti ispanų laivai netrukus atkreipė piratų ir kaperių dėmesį. Taip prasidėjo piratavimas Ispanų Amerikoje.

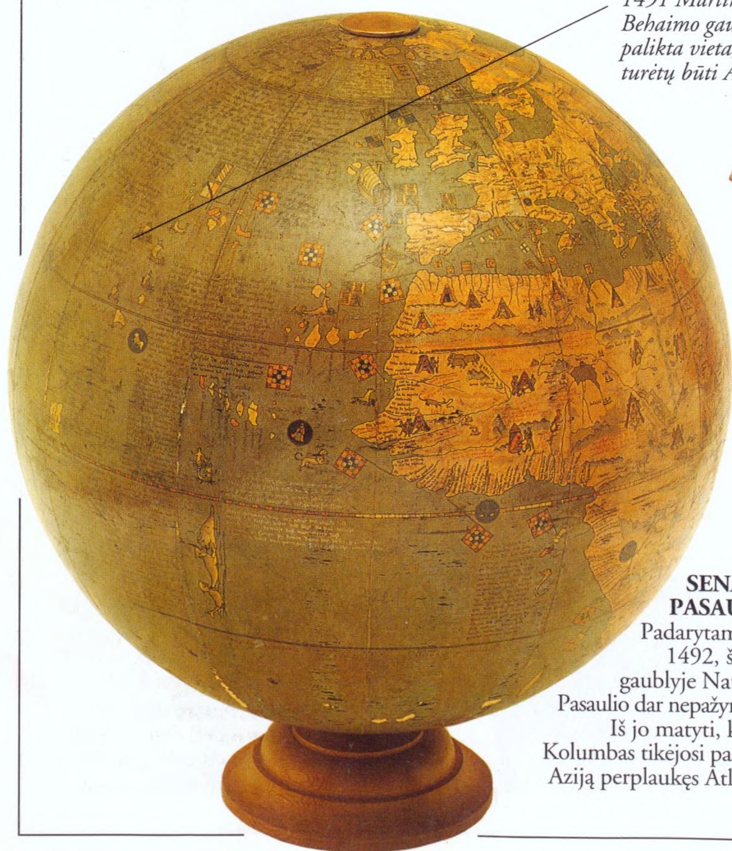
KOLUMBO KELIONĖS
Italų kilmės jūrininkas Kristupas Kolumbas (1451—1506), ieškodamas prekybos kelio į Aziją, 1492 atrado Naująjį Pasaulį. Jis išsilaipino vienoje iš Bahamų salų, kurią pavadino San Salvadoru. Ten jį draugiškai sutiko salos gyventojai (viršuje). Kolumbas surengė dar keturias ispanų ekspedicijas į Naująjį Pasaulį ir įkūrė pirmąją ispanų koloniją Karibų jūros Espanjolos saloje (p. 27).

ISPANŲ AMERIKOJE
Pavadinimas „Ispanų Amerika“ iš pradžių reiškė ispanų užimtą Amerikos žemyno dalį nuo Meksikos iki Peru. Vėliau buvo įtrauktos ir Karibų jūros salos ir vandenys.

Stebėtojas iš laivo „varnalizdžio“ sekė, ar neatplaukia piratai

Aukštas viršutinis denis

SENASIS PASAULIS
Padarytame iki 1492, šiame gaublyje Naujojo Pasaulio dar nepažymėta. Iš jo matyti, kodėl Kolumbas tikėjosi pasiekti Aziją perplaukęs Atlantą.

LOBIŲ LAIVAS
Naujojo Pasaulio lobius ispanai į Europą gabeno galeonais. Galeono įgulą paprastai sudarė 200 žmonių, o ginkluotę — 60 pabūklų. Nors laivai buvo tvirtai suręsti, turėjo stiprų medinį korpusą ir galingą burių įrangą, juos būdavo sunku valdyti ir, nepaisant pabūklų, jie neatsilaikydavo prieš mažesnius, greitesnius piratų laivus. Todėl galeonus lydėdavo maždaug 100 laivų apsauga.

Didelės kvadratinės burės, iškeltos ant kiekvieno stiebo, padėjo galeonui sparčiai skrieti pavėjui, bet prieš vėją jis plaukė lėtai

ACTEKŲ AUKSAS
Gryno aukso actekų brangenybės, kaip šis papuošalas, buvo nepaprastai gražios. Tačiau godūs ispanai daugumą jų suskaldydavo arba sulydydavo, kad užimtų mažiau vietos laive.

PERU KARALYSTĖ
1529 konkistadoras Fransiskas Pisaras (1476—1541) su nedideliu būriu atvyko į Peru. Jis nesunkiai pagrobė inkų karalių Atahualpą ir paprašė už jį išpirkos — karalystės turtų. Išpirka buvo atvežta, bet ispanai vis tiek nužudė karalių.

Gerai ginkluotas galeonas pabūklų ugnimi galėjo apsiginti nuo piratų, todėl jie vengdavo tiesioginio susidūrimo, o stengdavosi muškietomis nukauti kapitoną ir įgulą

INKŲ AUKSAS
Tokiais aukso dirbiniais inkai užpylė septynių žingsnių ilgio ir beveik tokio pat pločio kambarį, norėdami išpirkti iš Pisaro savo karalių.

Aukštas, daugiadenis vairagalis didino pasipriešinimą vėjui

Sargybinių saugomos lobių skrynios buvo sukrautos žemutiniuose deniuose

PASKUTINIS KARALIUS
Actekų karalius Kvatemokas (1495—1525) po ilgos kovos pasidavė ispanų konkistadorams. Šie iš pradžių su juo elgėsi gerai, o paskui ėmė kankinti ir pakorė.

Vairas

Grimzlė buvo aukštai pakilusi virš vandens, nes galeoną reikėjo pakrauti ir iškrauti sekliose upėse ir įlankose

TAUTŲ ŽLUGIMAS
Paveikslas vaizduoja ispanų kariuomenės, vadovaujamos Hernando Korteso (1485—1547), pergalę prieš actekus Meksikoje. Ištroškę aukso konkistadorai visiškai sugriovė senovės actekų ir inkų civilizacijas.

SIDABRO ŠALTINIS
Ispanų kolonistai imdavo į vergiją gyventojus ir vertė juos dirbti Naujojo Pasaulio sidabro kasyklose. Bet indėnai nenorėjo paklusti, ir daug jų mirdavo nuo sumušimų, todėl ispanai vežėsi vergus iš Afrikos.

Naujojo Pasaulio kaperiai

LOBIAI IŠ ISPANŲ AMERIKOS stebino XVI a. Europos tautas. Ispanų rašytojas Bernalas Dijas žavėjosi „saulės formos aukso disku, didumo sulig vežimo ratu“. Netrukus Ispanijos priešai pakėlė bures pasiimti savosios grobio dalies. Pirmieji jūroje pasirodė prancūzų kaperiai, juos sekė Dreiko ir Hokinso vedami anglai. Nepaprasta jų sėkmė paskatino daugybę nuotykių ieškotojų plaukti į Ispanų žemes. Beprotiškai trokšdami praturtėti, kai kurie peržengdavo tą menką ribą tarp kaperystės ir piratavimo ir puldavo bet kurios šalies laivus.

SĄSIAURIŲ KAPITONAS
Prancūzų laivai pirmieji pradėjo sėkmingai puldinėti ispanų lobių galeonus. Genujos kapitonas Džovanis de Veracanas (1485—1528), parsisamdęs prancūzams, 1522 užėmė tris ispanų laivus. Du iš jų gabeno Meksikos brangenybes, o trečias — cukrų, odas ir perlus. Tačiau Veracanas geriau žinomas kaip 1524 atradęs Niujorko įlanką.

LOBIŲ LAIVO PUOLIMAS
Lobius gabenantys laivai kelionės pradžioje buvo lengvai pažeidžiami. Kaperiai žinojo, kad grįžtantys į Ispaniją laivai turi paplaukti į šiaurę nuo Karibų ir palaukti palankaus vėjo. Palūkuriavę prie Amerikos pakrančių, kaperiai netikėtai užklupdavo ispanus.

PINIGAI
Iš Naujojo Pasaulio aukso ir sidabro ispanai kaldino dublonus ir aštuonių realų vertės pesus, vėliau tapusius piratų valiuta.

Bronzinis vamzdis

KELIONĖS Į ISPANŲ AMERIKĄ
Anglų kaperio ir pirato Frensio Dreiko (1540—96) žygiai padarė jį didvyriu savo tėvynėje. 1568 ispanai užpuolė jo laivą, ir nuo to karto jis ėmė jų neapkęsti. 1585—86 jo kelionė, pažymėta žemėlapyje, žinoma kaip „Dreiko išsilaipinimas Vest Indijoje“. Jis užpuolė Vigą Ispanijoje, paskui perplaukė Atlantą ir apiplėšė ispanų kolonijas Naujajame Pasaulyje.

PAVOJAUS SIGNALAS
Dreikas sėkmingai gynė Angliją nuo ispanų Nenugalimosios armados, ir 1588 mūšis dar labiau padidino jo, kaip jūrų didvyrio, šlovę. Būgnas, kurį jis vežiojosi savo laive, išliko iki mūsų dienų, ir sakoma, kad jis pradeda belsti klaikų pavojaus signalą, kai Anglijai kyla grėsmė.

KAPERIŲ LAIVAS
Pirmieji kaperiai plaukiojo nedideliais 50—100 tonų talpos laivais su 40—50 žmonių įgula. Vėliau, maždaug nuo 1588, jie ėmė naudoti didesnius 100—300 tonų talpos prekybos laivus, panašius į šį. Laivai būdavo labai perkrauti, nes reikėdavo paimti daugiau įgulos, kuri parplukdytų prisiplėštą grobį.

Dėl žemo aptakaus korpuso kaperių laivai buvo daug paslankesni už ispanų

Džono Hokinso suprojektuotas galeonas beveik neturi pirmagalio

PIRATAI AR KAPERIAI?
Anglų avantiūristai Tomas Kavendišas (1555—92), Frensis Dreikas ir Džonas Hokinsas (1532—95) buvo įžymūs kaperiai. Nors jie visi turėjo leidimus arba represalijas (p. 18), bet tik vienas Kavendišas vykdė antpuolius karo metu. Ispanai ir kitos tautos visus tris laikė piratais.

SANTO DOMINGAS
Naujojo Pasaulio sostinės Santo Domingo puolimas Espanjoloje Dreiką nuvylė. Nors miestas buvo didelis, bet jau nykstantis, ir Dreikas gavo nedidelę išpirką. Vėlesnis Kartachenos puolimas (dabartinėje Kolumbijoje) buvo kur kas sėkmingesnis.

Pabūklų sviediniai ištaškydavo medieną ir nuplėšdavo bures

Elžbietos laikų pabūklų sviediniai

GALEONAS ŽUDIKAS
Patobulinti laivo pabūklai suteikė kaperiams didelį pranašumą palyginti su jų priešais ispanais. Tradicinė ispanų mūšio taktika buvo abordažu užimti priešo laivą, o paskui kautis kaip sausumoje. Bet Dreiko laikais pabūklas nusviesdavo 20 kg sviedinį 1,5 km atstumu, todėl būdavo neįmanoma užimti laivo abordažu nei puolant, nei ginantis.

Navigacija ir žemėlapiai

PIRATŲ SĖKMĖ Ispanų Amerikoje (p. 26) priklausydavo nuo to, ar jie sugebėdavo pergudrauti, prisivyti ir įveikti pasirinktą grobį. O kaipgi jie rinkdavosi savo aukas? Navigacija buvo primityvi. Piratai turėjo išdėstyti savo laivus ispanų lobių vežėjų keliuose, pasikliaudami savo žiniomis, sveiku protu ir sėkme. Pagal saulės padėtį jie sugebėjo gana tiksliai nustatyti geografinę platumą, bet buvo sunkiau išmatuoti ilgumą. Be kompaso, piratų kapitonui labai reikalingas buvo jūrlapis. XVI a. pradžioje ispanų laivai kruopščiai ištyrinėjo Naujojo Pasaulio pakrantę ir jų smulkūs žemėlapiai tapo vertingu grobiu. Pavogę ispanų žemėlapius, piratai ir bukanieriai galėjo plėšti turtingas pakrantes.

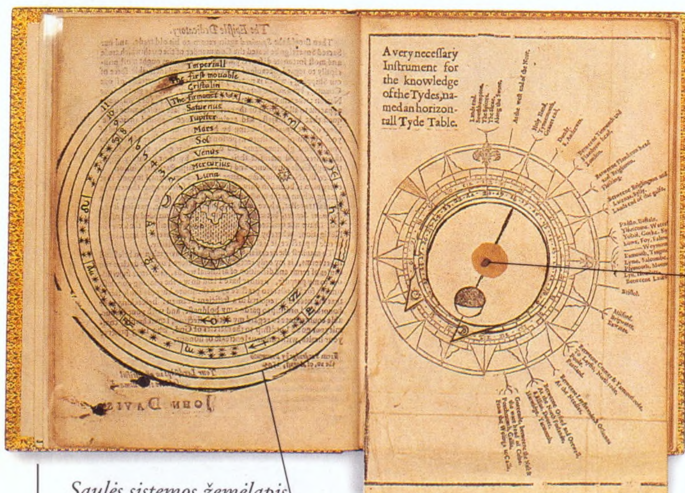

JŪROS DAILININKAI
Piratai prityrusius navigatorius vadino „jūros dailininkais". Ši iliustracija rodo jų grupę su savo amato įrankiais. Be kita ko, jie piešdavo žemėlapius ir visokias įdomybes. Idealiomis sąlygomis jie galėdavo nustatyti atstumą 2 km tikslumu, bet plaukiančio laivo denyje navigacija nebūdavo tokia tiksli.

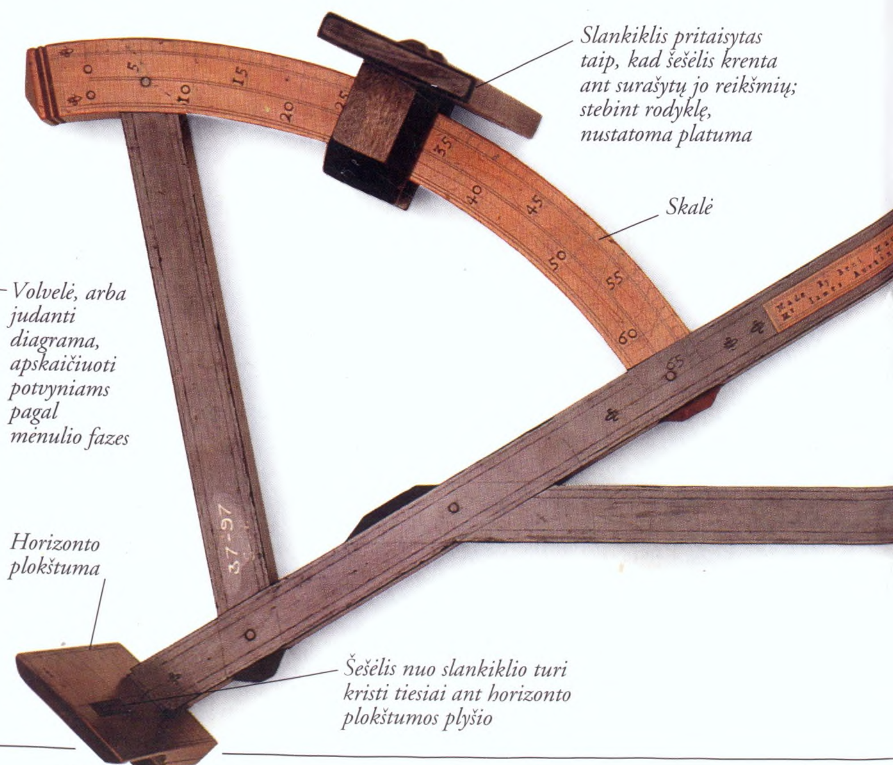
Šis puslapis rodo pakrantės liniją aplink Panamą

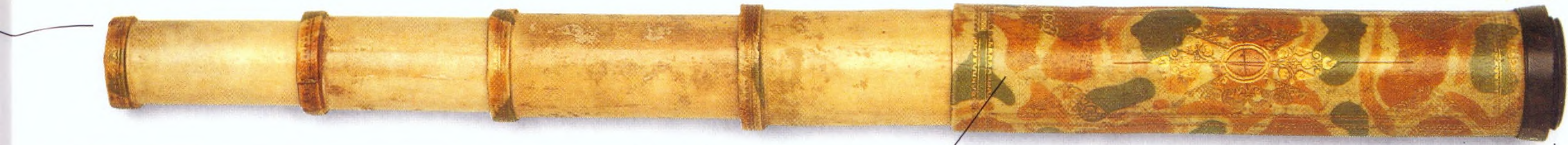

PIETŲ JŪROS „VEŽĖJAS"
Žemėlapių knygas piratai vadino „vežėjais". Šią knygą apie Pietų Amerikos pakrantę iš Ramiojo vandenyno pusės iš ispanų pagrobė bukanierius Bartolomėjus Šarpas. 1681 savo laivo žurnale jis įrašė: „Paėmiau neįkainojamos vertės ispanų rankraštį — jame sužymėti visi uostai, keliai, prieplaukos, įlankos, smėlynai, uolos, kalvos ir nurodyta, kaip įplaukti į kiekvieną uostą". Anglų žemėlapių braižytojas Viljamas Hekas padarė šią kopiją 1585.

JŪROS PASLAPTYS
Anglų navigatorius Džonas Deivisas (1550—1605) įgijo begalę žinių apie jūrą plaukiodamas su kaperiu Tomu Kavendišu 1591. Knygoje „Jūreivio paslaptys" (viršuje) jis apibendrino viską, ką žinojo, ir ja vadovavosi piratų šturmanai.

Vamzdis, pagamintas iš popieriaus ir pergamento (veršiuko odos)

„PRIARTINK JUOS“
Piratų pravardžiuojamas „priartink juos“ teleskopas buvo svarbiausias navigatoriaus instrumentas. Netgi nematydami sausumos, piratai galėjo spręsti, kur ji yra ir ar toli, stebėdami debesis ir jūros paukščius. Šis teleskopas pagamintas 1690 — po šimto metų nuo išradimo.

SKRIESTUVAI
Nuplaukti į Ispanų Ameriką buvo palyginti lengva. Dar neišplaukę į Atlantą, piratų navigatoriai išsiversdavo su paprastais instrumentais — skriestuvu, žemėlapiu ir kompasu.

Išsiskečiančios kojelės padeda perkelti matmenis nuo žemėlapio į skalę

Saulės laikrodis

Kompasas

Vėtrungės vieta

Vėtrungė

ASTRONOMIJOS ŽINOVAI
Puikiai pagamintą ir išpuoštą astronomijos rinkinį sudarė daugybė instrumentų, padėjusių valdyti piratų laivą. Šiame pavyzdyje kompasas, saulės laikrodis, vėtrungė ir volvelė panašūs į aprašytus Džono Deiviso knygoje „Jūreivio paslaptys“. Tačiau nuožmūs gobšai piratai tikriausiai tokį brangų rinkinį būtų pardavę ir įsigiję paprastesnį.

RŪDAKMENIS
Piratai gaminosi kompasus, įsmeigę adatą į natūraliai įmagnetintą akmenį — magnetitą, vadinamą rūdakmeniu. Puošnus įdėklas apsaugodavo akmenį ir pabrėždavo jo vertę.

Navigatorius pakelia vaizdo ieškiklį į akių lygį ir žiūri pro plyšį horizonto plokštumoje

Vaizdo ieškiklis, nustatytas ant numatomos platumos

Skalė

SU KOMPASU PO PASAULĮ
Įmagnetinta kompaso rodyklė visada rodo šiaurę, todėl jūrininkai pagal ją nustato laivo kryptį. Ilgose kelionėse po vandenyną piratai ir kaperiai nustatydavo ilgumą (kiek jie nuplaukė į rytus ar vakarus), sekdami kryptį pagal kompasą ir apytikriai apskaičiuodami nuplauktą atstumą.

Kompaso diskas svyruodavo ant ašies arba kardaninės pakabos, kad laikytųsi jūros lygyje

TIKSLUMAS
Pirmieji piratai nustatydavo geografinę platumą (kiek toli jie nuplaukė į šiaurę ar pietus), naudodamiesi paprastuoju kvadrantu. Tai nebuvo lengva. Navigatorius turėjo žiūrėti į saulę ir sulygiuoti ją su skersinio ieškiklio viršumi, tada stumti ieškiklį tol, kol horizontas paliečia jo kitą galą. Skalė ir lentelė rodė platumą.

ATGRĘŽKITE SAULEI NUGARĄ
1595 Džonas Deivisas išrado angliškąjį kvadrantą (viršuje) geografinei platumai matuoti. Jo išradimas žymiai patobulino paprastąjį kvadrantą. Navigatoriams nebereikėjo stebėti saulės, matuojant jos spindulių kampą su horizontu. Dabar jie į saulę atgręždavo nugarą ir matuodavo jos šešėlį.

Rankena

Bukanieriai

ANGLIJOS KARALIUS Jokūbas I 1603 atvėrė kruviną Ispanų Amerikos (p. 20) puslapį. Norėdamas baigti antpuolių chaosą Karibų jūroje, jis panaikino visus kaperių leidimus (p. 18). Pasekmių būta siaubingų. Kaperius pakeitė nelegalių bukanierių gaujos. Buvę Espanjolos salos medžiotojai, bukanieriai susivienijo į ištikimą broliją, kai nekenčiamieji ispanai pamėgino juos išstumti. Jie pradėjo puldinėti nedidelius ispanų laivus, o vėliau ėmė gvieštis didesnio grobio. Jų gretas papildė nusikaltėliai, asmenys už įstatymo ribų, pabėgę vergai. Bukanieriai nepakluso jokiems įstatymams, išskyrus savus, o jų vadai palaikė drausmę nežmonišku žiaurumu. Tačiau kai kurie, tokie kaip Henris Morganas, kovoję dėl garbės ir šlovės, tapo didvyriais.

KRUVINIEJI BUKANIERIAI
Iš pradžių bukanieriai vertėsi praplaukiantiems laivams tiekdami mėsą, riebalus ir odas. Jie medžiojo kiaules ir galvijus, kurie sparčiai veisėsi ispanų kolonistams palikus Espanjolos salą. Bukanierius laikė tiesiog laukiniais. Jie rengėsi neišdirbtomis odomis, dėl savo verslo visada vaikščiojo kruvini ir dvokė.

SENOVĖS RŪKYKLOS
Aravakai indėnai išmokė medžiotojus rūkyti mėsą atsargoms tokiose rūkyklose, „bukanose“, nuo jų ir kilęs bukanierių pavadinimas.

BUKANIERIŲ ŽURNALAS
Chirurgas Bazilis Ringrouzas (165—86) plaukė su bukanieriumi Bartolomėjumi Šarpu ekspedicijoje 1680—82 Ramiuoju vandenynu išilgai Pietų Amerikos pakrančių. Jo kelionės dienoraštis yra vienas išsamiausių šaltinių apie bukanierių gyvenimą.

XVII a. Espanjolos (dabar Haičio) žemėlapis

ŽIAURŪS KRAUGERIAI SKERDIKAI
Pavojinguose Ispanų Amerikos vandenyse gyvybė buvo nieko neverta, o belaisvių kankinimas — įprastas daiktas. Tačiau bukanierių žiaurumas tapo legenda. L'Olonė (viršuje) kankindavo savo aukas šiurpiai ir išmoningai. Kartą jis išpjovė ispanų belaisviui širdį ir ją sugrūdo į burną kitam belaisviui.

1670 bukanieriaus Morgano kardas ir makštis

FRENSIS L'OLONĖ
Vienas žiauriausių bukanierių L'Olonė iš prancūzų gaujos kėlė ispanams tikrą siaubą. Jie verčiau sutikdavo mirti, negu pasiduoti jam į nelaisvę. Jis belaisvius kankindavo, o paskui sukapodavo į gabalus.

„BRAZILIJOS AKMUO“
Savo pravardę gavęs dėl ilgos tremties į Braziliją šis „brutalus ir kvailas“ girtuoklis nekentė ispanų. Kartą jis gyvus iškepė ant iešmo du ispanų fermerius už tai, kad šie neatidavė jam kiaulių maistui.

PORTUGALAS BARTOLOMĖJUS
Kvailokas ir bebaimis Portugalas Bartolomėjus užgrobęs vertingą laimikį jau po kelių dienų viską prarasdavo. Nemokėdamas plaukti jis pabėgo iš laivo kalėjimo ir nusigavo į krantą, susirišęs plaustą iš tuščių vyno statinių.

SERAS HENRIS MORGANAS
Garsiausias iš bukanierių velsietis Henris Morganas (1635?—88), buvo apsigimęs vadas. Tikriausiai jis buvo toks pat žiaurus, kaip ir kiti bukanieriai, bet dėl savo drąsių ispanų kolonijų antpuolių, daugiausia Panamoje, jis pelnė riterio vardą ir tapo Jamaikos gubernatoriumi.

Žemėlapis, pritvirtintas ant ąžuolinės lentos, kad būtų saugus jūroje

Saona

BUKANIERIŲ SALA
Medžiotojai bukanieriai taikiai gyveno Espanjoloje, kol juos užpuolė ispanai ir sunaikino jų gyvulius — pragyvenimo šaltinį. Tada apsiginti jie sudarė „Pakrantės broliją“. Kai kurie bukanieriai persikėlė į Tortiu, kur lengvai užpuldavo ispanų laivus. Vėliau atvykusios prancūzų įgulos privertė dalį brolijos išsikelti į Vašo salą ir Saoną.

TRUMPASIS KARDAS
Pasakojama, kad trumpą kardą išradę bukanieriai. Iš pradžių jie dorojo mėsą rūkyti ilgais peiliais, o vėliau iš tų peilių atsirado trumpieji jūreivių kardai.

ŽIAURI ATAKA
Morganas puldinėjo ispanų kolonijas laikydamasis karinės drausmės, bet be pasigailėjimo. 1668 Kuboje 800 jo vyrų nugalėjo El Puerto del Prinsipės kareivius (dešinėje). Jie privertė vyrus pasiduoti, grasindami suplėšyti į gabalus jų žmonas ir vaikus. Gyventojai badavo, įkalinti bažnyčiose, kol bukanieriai grobė jų turtą.

Ginklai

BUMBT! KURTINANTIS SPROGIMAS ir dūmų kamuolys iš piratų patrankos duoda signalą pulti. Pokšt! Taikli muškietos kulka nuskina vairininką, bet nevaldomas laivas plaukia toliau. Šlumšt! Nukrinta burės, kai užšokę ant denio piratai nukerta virves. Po tokio audringo jėgos parodymo dauguma jūreivių jau nebesipriešindavo piratams, kurie užplūdę denį žvangindavo ginklais ir grasindami šūkaudavo.Tik nedaugelis įgulų stodavo į kovą. Jiems tekdavo pajusti ant savo gerklės aštrius it skustuvas trumpų kardų ašmenis. Piratų antpuolį atremti galėjai tik išvengdamas primesto mūšio. Narsūs įgulos jūreiviai užsibarikaduodavo stipriausioje laivo dalyje ir drąsiai kovodavo šautuvais bei pačių pasigamintomis bombomis.

PABŪKLŲ SVIEDINIAI
Pabūklų sviediniai retai kada nuskandindavo laivą, bet pataikę į korpusą sukeldavo mirtiną medžio nuolaužų lietų. Grandininis šaudymas (du sviediniai šaunami aukštyn vienas po kito) numušdavo stiebus su burėmis, ir laivas sustodavo.

JŪRININKŲ KARDAS
XVII—XVIII a. trumpas kardas buvo mėgstamas visų jūrininkų ginklas. Jo trumpi, platūs ašmenys buvo idealus ginklas kautis vyrui prieš vyrą laive — ilgesnis kardas būtų įsipainiojęs į takelažą.

Trumpais ašmenimis lengva švaistytis pilname žmonių denyje

Šaudymo mechanizmas, arba spyna

Medinė buožė

MUŠKIETONAS
Trumpas šautuvo vamzdis ribojo taiklumą, todėl piratai naudojo šį ginklą tik pakankamai priartėję prie aukos. Muškietonu, kaip ir ilgesne muškieta, šaudavo prisidėję prie peties, bet dėl trumpo vamzdžio ja lengviau būdavo naudotis šokinėjančiame ir siūbuojančiame laivo denyje.

Skuduras ir muškietos šratas

Skudurų dėžutės nešiojamos prie diržo

DĖŽUTĖ SKUDURAMS
Kad šratai neišriedėtų iš užtaisyto šautuvo vamzdžio, piratai juos įvyniodavo į skudurą. Skudurus laikydavo dėžutėse.

Skiltuvas

Gaidukas laiko titnagą, kuris trenkiasi į skiltuvą, įskeldamas kibirkštį

Kibirkštys uždega dagtyje paraką

Grūstuvas šratui ir skudurui įstumti į vamzdį

SKILTUVINIS PISTOLETAS
Mėgstamas piratų ginklas užimant laivą buvo lengvas ir patogus nešiotis pistoletas. Tačiau kartais jūros oras sudrėkindavo paraką, ir pistoletas tik žybteldavo, bet nešaudavo. Jam užtaisyti reikėjo daug laiko, todėl užuot vėl užtaisę pistoletą, piratai mušdavosi variu apkaustyta buože.

Žalvariu apkaustyta buožė naudojama kaip vėzdas

Gaidukas

Titnagas

Nuleistukas

Nuleistuko saugiklis

Buožė įremiama į petį

ŠAULIO MUŠKIETA
Piratų šaulys ilgavamzde muškieta sugebėdavo iš toli nušauti laivo vairininką. Dėl griovelio, įpjauto vamzdžio viduje, užtaisas išlėkdavo tiesia linija. Tai pagerino taiklumą, bet kad šaulys galėtų tiksliai nusitaikyti, jūra turėjo būti rami.

LENKTI KARDAI
Gaudant Juodabarzdį (p. 30—31), piratų kapitonas ir jo įgula buvo taip sukapota lenktais kardais, kad „visa jūra aplink laivą paraudo nuo kraujo".

KIRVIŲ NAUDA
Užpuolę didelį laivą, kirviais įsikirsdami piratai užkopdavo aukštais mediniais šonais. Atsidūrę ant denio, jie vienu kirčiu nukirsdavo vyro rankos storumo burių virves.

JOKIO PASIGAILĖJIMO
Jei piratų užpulta įgula priešindavosi, mūšyje nė vienas nelikdavo gyvas. Nors šis XIX a. piešinys galbūt ir perdeda piratų žiaurumą, bet netgi moterų jie nepasigailėdavo.

Į LAIVĄ!
Įžymus barbarų korsaras Drahutas Raisas (dešinėje) buvo žinomas kaip narsus karys. Čia jis šturmuoja laivą, apsiginklavęs mėgstamais piratų ginklais — pistoletais, trumpu kardu ir kirviu.

Anga

Varinis vamzdis

DURKLAI
Netikėto puolimo metu piratai slėpdavo po drabužiais nedidelį durklą, kuriuo smogdavo mirtiną smūgį žemutiniame denyje, kur nebuvo vietos išsitraukti kardui.

KOVA IKI MIRTIES
Kautynės tarp Viduržemio jūros piratų XVI—XVII a. būdavo žiaurios, nes čia kovojo dvi didžiosios religijos. Krikščionys — šiame paveiksle graikų korsarai — kovėsi ne tik dėl grobio, bet ir tikėdami, jog Dievas jų pusėje. Jų priešai Osmanai buvo musulmonai ir taip pat tikėjo Alacho pagalba. Šioje XIX a. graviūroje pavaizduota bekompromisinė jų kova.

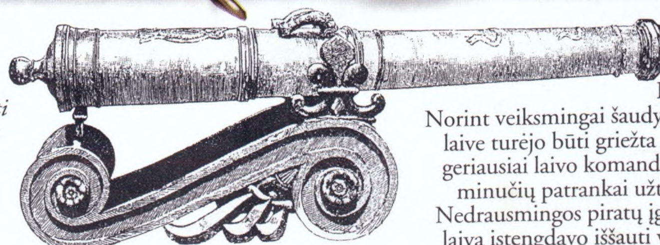

UGNIES KAMUOLIAI
Savo gamybos granatos, mėtomos nuo aukšto piratų laivo pirmagalio, sukeldavo greit plintantį gaisrą. O smilkstančios dervos ir skudurų prikimštos bombos padarydavo dūmų užsklandą, ir laive prasidėdavo panika.

SPYGLIAI BASAKOJAMS
Kartais prancūzų korsarai puldami laivą primėtydavo ant denio šių baisių spyglių, arba varnakojų. Jūreiviai vaikščiodavo basi, kad nepaslystų ant šlapio denio, todėl užmynę ant šių spyglių baisingai susižalodavo kojas.

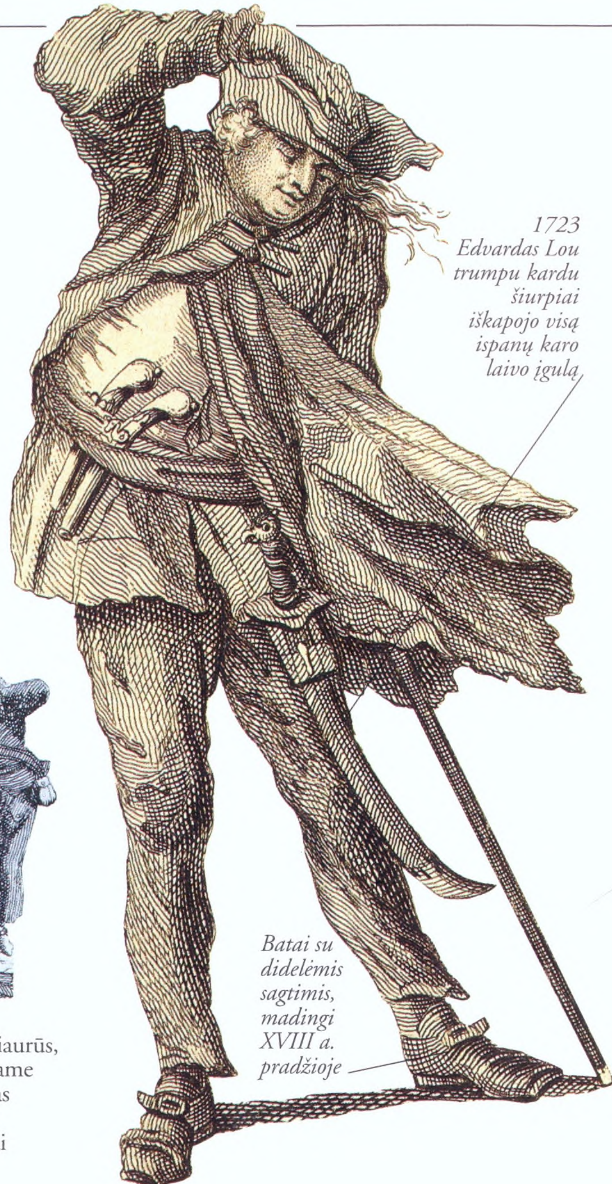
Spygliai padaryti taip, kad vienas visada stirkso aukštyn

PATRANKOS
Norint veiksmingai šaudyti iš patrankos, laive turėjo būti griežta drausmė: netgi geriausiai laivo komandai reikėjo 2—5 minučių patrankai užtaisyti ir iššauti. Nedrausmingos piratų įgulos puldamos laivą įstengdavo iššauti vos vieną kartą.

Karibų piratai

TAI PIRATAS IŠ NUOTYKIŲ romano — žiaurus, žvelgiantis negailestingu laukinio žvilgsniu, jo plaukuose — rūkstančios dagtys, jis geria romą, sumaišytą su paraku, o aplink ausis apsivyniioja savo didžiulę juodą barzdą, kad atrodytų dar baisesnis. Argi nuostabu, kad Juodabarzdis šiurpino visus XVIII a. jūrininkus ir netgi savo paties įgulą? Juodabarzdis — tipiškas naujosios piratų bangos, pakeitusios bukanierius, atstovas. XVII a. kai kurios Karibų jūros salos bukanierius priėmė svetingai, bet kai jie pasidarė nebesuvaldomi, juos iš ten išvijo. XVIII a. pradžios karuose daugelis bukanierių tapo kaperiais. Bet atėjus taikai, vėl viliojo piratų laisvė ir nuotykiai. Dauguma įgulų vėl ėmė piratauti, puldinėdavo įvairiausių šalių laivus, palikdami paskui save siaubo pėdsakus. Bahamų salose ir Amerikos žemyne suklestėjo nauji piratų uostai.

1723 Edvardas Lou trumpu kardu šiurpiai iškapojo visą ispanų karo laivo įgulą

Batai su didelėmis sagtimis, madingi XVIII a. pradžioje

ŽIAURUS BAILYS
XVIII a. anglų kapitonas Edvardas Lou garsėjo kaip vienas žiauriausių pasaulio piratų. Sako, kad kartą jis nupjovęs žmogui lūpas ir iškepęs tiesiai jo akyse, kitam nurėžęs ausis ir privertęs suvalgyti su druska ir pipirais. O kiti pasakoja, kad jis turėjęs ir silpną vietą ir dažnai verkdavęs Bostone palikto našlaičio sūnaus.

ŽIAURŪS VYRUKAI
Lou vyrai buvo tokie pat žiaurūs, kaip ir jų kapitonas. Šiame paveiksle Lou piratas šauna belaisviui ispanui tiesiai į galvą.

Plaukdami pavėjui, piratai iškeldavo kvadratinę burę ant didžiojo stiebo

Lankstaus takelažo dvistiebis burinis laivas galėjo plaukti bet kuria kryptimi, tik ne tiesiai prieš vėją

Bugšpritas būdavo beveik tokio pat ilgumo kaip korpusas

Borto lentos dailiai suleistos (bet neužeina vienos ant kitų), kad laivas lengviau slystų vandeniu

GREITAS VIENSTIEBIS
Amerikos ir Bahamų piratai plaukiojo beveik vien tik pakrančių vandenyse, todėl jiems nereikėjo didelių jūros laivų. Jie pasirinkdavo nedidelius dvistiebius ar vienstiebius burlaivius kaip šis. Šie laivai turėjo keletą trikampių burių, tvirtinamų prie ilgo bugšprito ir buvo labai greiti. Plaukdami pavėjui, jie išsikeldavo tiesiąją burę.

Rodžerso sūnus rodo tėvui Niu Providenso žemėlapį

NIU PROVIDENSO GUBERNATORIUS

Niu Providenso sala Bahamuose trumpą laiką (1715—1720) klestėjo kaip piratų uostas ir respublika be jokių įstatymų. Piratų šventė baigėsi, atvykus iš Anglijos naujam gubernatoriui, buvusiam kaperiui Vudžiui Rodžersui (1679—1732). Rodžersas paskelbė atleisiąs visiems piratams, kurie mes savo amatą. Jis pakorė aštuonetą atsisakiusių paklusti ir išvalė piratų urvą.

ŽVAIGŽDĖ PER PRIEVARTĄ

Turbūt pats smarkiausias piratas buvo velsietis Bartolomėjus Robertsas, arba Juodasis Bartas (1682—1722). Jis buvo priverstas tapti piratu, kai 1719 buvo užgrobtas jo laivas. Bartas užpuolė apie 400 laivų.

Eidamas į mūšį, Juodabarzdis po skrybėle pasikišdavo rūkstančias dagtis ir pasirodydavo apsuptas juodų dūmų debesio

Kanapinė virvė, įmirkyta salietroje

Barzda, susukta į sruogas

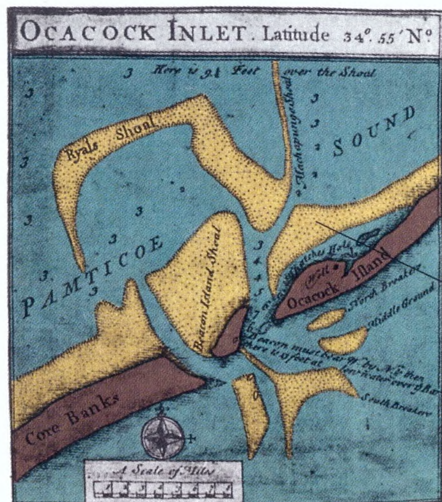
Sunkia muškieta švaistėsi vietoj kuokos

Juodabarzdis savo perpetėje nešiojosi šešis pistoletus — protingas dalykas, nes kiekvienu pistoletu galėjai iššauti tik kartą

MIESTO IŠPIRKA

Džiaugsmingai sutinkamas Šiaurės Karolinoje, Juodabarzdis įbaugino Čarlstoną (Pietų Karolinoje). 1718 užblokavęs uostą, piratas pareikalavo išpirkos už vieną iš miesto tarybos narių ir jo keturmetį sūnų — dėžės vaistų.

Juodabarzdis galiausiai pakliuvo į spąstus šiame žemėlapyje pažymėtuose smėlynuose

OKRAKOKĖS ĮLANKA

Okrakokės sala, užstojanti Šiaurės Karoliną nuo Atlanto audrų, matė daugybę piratų susibūrimų (p. 45). Vienoje iš jos įlankų tūnojo Juodabarzdis, klaidingai manydamas, kad seklūs vandenys apsaugos jį nuo užpuolimo.

PASLAPTINGASIS PABAISA

Apie Anglijoje gimusį Juodabarzdį sklido daugybė istorijų. Sako, kad jis turėjęs 14 žmonų ir beveik tiek pat vardų, tarp jų Drumonas, Tečas, Tešas ir (oficialų) Edvardas Tyčas. Išgarsėjęs žiaurumu, Juodabarzdis pats palaikė savo blogą reputaciją, kad dar labiau įbaugintų aukas. Jo siaubo viešpatija truko tik dvejus metus — 1718 britų laivynas sugavo jį Okrakokės įlankoje, kur jis žuvo įžymiojoje dvikovoje (p. 58). Per šį trumpą laikotarpį Juodabarzdis spėjo tapti legenda.

Cilindro formos cukraus gabalus buvo lengva sukrauti į laivo triumą

Cukraus gabalas, pagamintas iš sirupo specialioje formoje

SALDŽIOSIOS AFEROS PABAIGA

Iki XVII a. galo Jamaikos plantatoriai džiaugėsi bukanierių apsauga nuo ispanų antpuolių, tačiau savo gynėjus jie ir toliau vadino piratais. Kai piratai pradėjo puldinėti laivus, gabenančius Jamaikos cukrų, nepaklusnios jų įgulos neteko malonės.

Moterys piratės

XVIII A. PIRATŲ PASAULIS priklausė vyrams, kaip ir to meto verslas, menas, politika. Todėl moterys, svajojusios išplaukti į jūras su piratų vėliava, turėjo tapti vyrais — ar bent jau rengtis, kautis, gerti ir keiktis kaip vyrai. Tos, kurioms tai pavyko, pradingo istorijoje — mes žinome tik apie tas, kurios nesislėpė. Drąsūs moterų piračių žygiai atrodo įdomūs, bet nestulbina. Jau nuo seno nuotykių ieškotojos rengėsi vyriškai ir norėjo, kad su jomis būtų elgiamasi kaip su vyrais. Moterims piratėms, Merei Ryd, Anai Boni ir kitoms jų amžininkėms, netrūko nei jėgos, nei drąsos. Šis grėsmingas duetas petys į petį kovėsi mūšiuose ir gąsdino netgi drąsiausius piratus ir jūrininkus.

MERĖ RYD
Anglų piratei Merei Ryd (1690—1720) buvo lengviau prasiskinti kelią, apsirengusiai vyriškais drabužiais. Ji kaip vyras kovėsi anglų kariuomenėje ir laivyne, o kai Rekhemo piratai užėmė jos laivą, ji prisidėjo prie jų. Ryd narsa sugėdino kartu plaukiojusius piratus. Sykį mūšio metu jie visi iki vieno pasislėpė, o Ryd ir Ana Boni kovėsi toliau. Kai piratai ir toliau neišėjo „kautis kaip vyrai", Ryd sušaudė bailius.

BAISIOJI ALVILDA
Viena iš pirmųjų piračių kapitonių dar prieš vikingus buvo Alvilda, gotė, kilusi iš pietų Švedijos. Ji pabėgo į jūrą su moterų įgula, kad išvengtų priverstinės santuokos su danų princu Alfu.

GERIAUSIA KARDU
Merė Ryd iššaukė į dvikovą bendražygį piratą, grasinusį jos meilužiui. Ji lengvai nusikratė priešo, pervėrusi jį savo kardu.

Piratų mėgstama skaisčiai raudona juosta

PIRATŲ DARBUŽIAI
Į piratų laivus moterų neįleisdavo, todėl Merė Ryd ir Ana Boni turėjo rengtis tokiais drabužiais. Moterų drabužių aprašymai skiriasi — vieni liudininkai teigia, kad moterys slėpusios savo lytį nuo įgulos narių iki pat teismo, kiti sako, kad jos rengėsi vyriškai tik eidamos į mūšį.

„KARTŪNINIS DŽEKAS"
Nuo 1718 „Kartūninis" Džekas Rekhemas (kairėje) ir Ana Boni buvo Karibų jūros piratai ir meilužiai. Vėliau prie jų prisidėjo ir Merė Ryd. Visus tris sugavo Rekhemo laivą netikėtai užklupęs britų sargybos laivas iš Jamaikos. Boni ir Ryd vienintelės iš persigėrusios komandos drąsiai stengėsi atremti puolimą, bet netrukus buvo suimtos. 1720 piratus bausdavo mirtimi. Kai Rekhemas ėjo į kartuves, Boni jam pasakė: „Jei būtum kovojęs kaip vyras, tavęs dabar nereikėtų pakarti kaip šuns!"

XVIII a. madingi batai su sagtimi

Storos medvilnės kelnės su kaulinėmis sagomis

PUIKI MASKUOTĖ?
Laisvo kirpimo švarkas (žemiau) apgaudavo bendražygius piratus, bet negalėjo paslėpti moteriškų Ryd ir Boni formų nuo aštraus moters žvilgsnio. Kai jos užpuolė pirklių laivą, keleivė Dorotė Tomas vėliau pasakojo: „Aš supratau, kad tai moterys, vos pažvelgusi į jų krūtines“.

Kaklą šildė drobinė kaklaskarė

Laisvas mėlynas švarkas

Odinis kario diržas, arba perpetė, kardui nešioti

Drobiniai baltai ir mėlynai languoti jūreivio marškiniai

Piratų ir kitų jūrininkų mėgstamas į turbaną panašus galvos apdangalas

GINKLUOTOS KIRVIAIS
Portretuose Ana Boni ir Merė Ryd vaizduojamos ginkluotos puolimo kirviais. Jei jos pajėgė naudotis šiais sunkiais įrankiais, vadinasi, valiojo atlikti laive bet kokį darbą.

Piratų karalienė Čing Ši kaunasi durklu ir kardu

ČING ŠI
XIX a. pradžioje didžiulis piratų laivynas terorizavo Kinijos jūrą. Jam vadovavo šauni piratė Čing Ši. Moterų kapitonių pasitaikydavo ne taip jau retai, bet Čing Ši valdė ištisą imperiją — 1800 laivų ir 80 000 piratų.

IŠSITRAUKTI DURKLĄ
Šarlotė de Beri tapo pirate, sukėlusi maištą prieš žiaurų ją išprievartavusį kapitoną. Aštriu durklu ji nurėžė jam galvą.

ŠARLOTĖ DE BERI
Šarlotė de Beri, gimusi 1636 Anglijoje, užaugo svajodama apie jūrą. Persirengusi vyriškais drabužiais, ji kartu su savo vyru įstojo į laivyną. Vėliau, per prievartą paimta į afrikiečių laivą, Šarlotė sukėlė maištą ir laivą užėmė. Jos vadovaujama įgula tapo piratais ir Afrikos pakrantėse puldinėjo laivus su aukso kroviniu.

Skiltuvinis pistoletas

ANA BONI
Susitikusi piratą Džeką Rekhemą, Ana Boni (dešinėje) paliko savo vyrą jūreivį, persivilko vyriškais drabužiais ir tapo pirate. Boni įsimylėjo Merę Ryd, kai šioji, persirengusi vyru, prisidėjo prie Rekhemo komandos. Ryd pasakė Boni savo paslaptį, ir jos tapo neperskiriamos draugės. Kai Rekhemo piratus sučiupo, moterys išvengė mirties bausmės, nes abi laukėsi kūdikių.

Piratų vėliava

ANTKAPIS
Tikriausiai piratai savo simbolius nusižiūrėjo iš antkapių, kaip šis iš XVIII a. Škotijos.

PIRATŲ VĖLIAVOS atributas — kaukolė, anglų vadinama „Linksmuoju Rodžeriu“, kartu su kitais mirties simboliais perspėdavo aukas pasiduoti be mūšio. Tačiau pati baisiausia jūreiviams buvo raudona vėliava, reiškusi mirtį visiems ją išvydusiems. Šis kraujo simbolis teigė, kad mūšyje nė vieno nebus pasigailėta. „Linksmojo Rodžerio“ bauginimai paprastai tikslą pasiekdavo — nors kai kurios įgulos gindavosi, bet dauguma verčiau pasiduodavo ar prisidėdavo prie piratų. Mirtinai nuvargusiems nuo sunkaus darbo, ant maišto ribos atsidūrusiems jūreiviams piratų gyvenimas žadėjo laisvę, turtus ir tik menką tikimybę, kad bus sučiupti.

LEGENDOS GIMIMAS
Henrio Averio (p. 47) vėliava su kaukole ir sukryžiuotais kaulais legendinio „Linksmojo Rodžerio“ stiliaus. XVII a. kaukolė su sukryžiuotais kaulais reiškė mirtį, o amžiaus gale šį simbolį priėmė visi piratai. Šis ženklas nebuvo standartinis — kiekvienas piratų laivas turėjo savąjį „Linksmojo Rodžerio“ variantą.

RYTIETIŠKAS KARDAS
Kardas visada buvo galios simbolis, todėl Tomo Tju (p. 47) vėliavos ženklą suprato visi. Tačiau lenkto azijietiško kardo pasirinkimas Tju buvo lemtingas — jis žuvo nuo panašaus kardo 1695, kaudamasis dėl indų laivo „Futechas Mahmudas“.

1. LAIKO TĖKMĖ

Daugelyje piratų vėliavų yra smėlio laikrodis. Pirato Kristoferio Mudžio (1694—1722) vėliavoje, kaip ir ant to šimtmečio antkapių, laikrodis turi sparnus, rodančius, kaip greit išbėga smėlis. Tradiciniai mirties simboliai kartu su smėlio laikrodžiu perspėjo, kad laikas pasiduoti ribotas.

Ne visos piratų vėliavos buvo juodos su baltais simboliais

PIRATŲ SIUVĖJA

Piratų vėliavas siūdavo burių gamintojai arba kas nors iš įgulos, kas mokėdavo siūti. Niu Providenso piratams vėliavas siuvo burininko našlė, užmokestį imdama brendžiu.

Apgaudinėdami besiartinantį laivą, piratai apsimeta moterimis

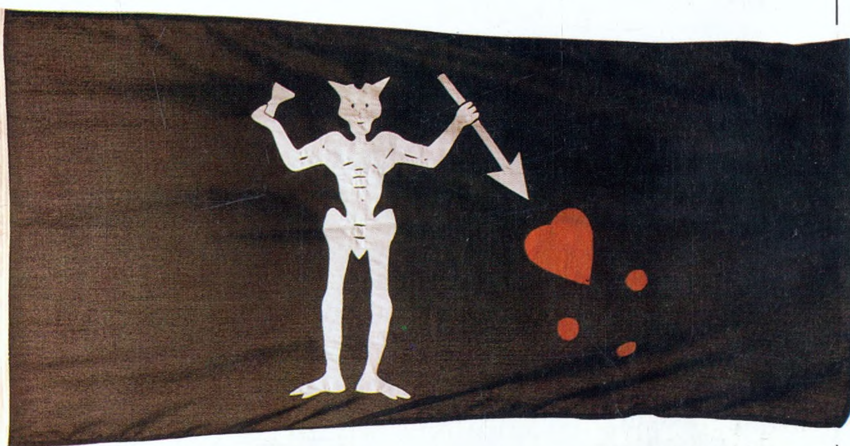

APGAULĖS MEISTRAI

Piratams būtų sekęsi kur kas blogiau, jeigu jie nebūtų bauginę ir apgaudinėję savo aukų. Artindamiesi prie numatyto apiplėšti laivo, jie iškeldavo draugiškos šalies vėliavą, ir tik paskutiniu momentu pakeisdavo ją į piratišką, kad išsigandusi įgula pasiduotų be mūšio. Jei tai nepadėdavo, jie puldavo iš pasalų ir užimdavo laivą.

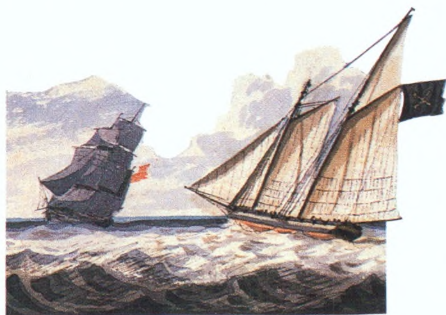
DRĄSIŲJŲ VĖLIAVA

Moterys piratės Merė Ryd ir Ana Boni (p. 32—33) kovėsi plevėsuojant šiai vėliavai su kaukole ir sukryžiuotais kardais. Tai buvo jų kapitono Džeko Rekhemo (p. 32) vėliava. Tačiau Rekhemas nebuvo toks drąsus, kaip ženklino vėliava. Kai britų laivynas atakavo jo laivą, jis pasislėpė triume su girta įgula, palikęs moteris kovoti vienas.

KRUVINASIS JUODABARZDIS

Juodabarzdžio (p. 30) vėliavoje vaizduojamas skeletas — velnias, laikantis smėlio laikrodį, strėlę ir kraujuojančią širdį. Šią vėliavą buvo galima pavadinti velnio vardu — „Senuoju Rodžeriu", bet tikriausiai jos pavadinimas kilęs iš prancūzų raudonos vėliavos vardo — „Jolie Rouge".

SĖKMĖ LYDI GREITUOSIUS

Piratų laivai labai skyrėsi nuo jų aukų laivų, todėl nebuvo nusistovėjusio puolimo būdo. Bet paprastai piratai be vargo užimdavo nusižiūrėtą laivą, nes patys plaukiojo mažais, greitais burlaiviais, o pirklių laivai buvo sunkūs ir pakrauti, todėl lėti.

IŠGERTI SU GILTINE

Bartolomėjus Robertsas savo vėliavoje susidaužia bokalais su giltine. Jis turėjo ir kitą vėliavą, kurioje buvo dvi kaukolės su raidėmis, reiškiančiomis „Barbadosiečio galva" ir „Martinikiečio galva", — įžadas keršyti dviem Karibų jūros saloms, išdrįsusioms jam pasipriešinti.

Piratų lobiai

NUŠOKĘ ANT SUNKIAI pakrauto laivo denio, piratai tikėdavosi rasti pilną aukso triumą. Jeigu jiems pasisekdavo, įgula tapdavo turtingesnė, nei galėjo svajoti. Kai Tomas Tju (p. 47) 1693 užgrobė laivą Indijos vandenyne, kiekvienam įgulos nariui atiteko 3000 svarų sterlingų vertės dalis ir pagal to laiko matus jie tapo milijonieriais (anglų jūreivis uždirbdavo 1 svarą per mėnesį). Toks gausus grobis būdavo išimtis. Dažniausiai piratai dalydavosi kur kas kuklesnį laimikį arba dar blogiau — triumą rasdavo prikrautą stambių, sunkių daiktų.

Kryželis su safyrais

BRANGUS DURKLAS
Kai krovinys būdavo nevertas dėmesio, piratai pasitenkindavo apiplėšę keleivius ir pasigrobę jų brangenybes. Šis puošnus durklas buvo per geras kovoti, bet jį buvo galima brangiai parduoti.

Sidabrinis (aštuonių realų vertės) ispanų pesas

Smaragdų driežas

X PAŽYMI VIETĄ
Pasakojimai apie užkastus piratų lobius dažniausiai išgalvoti romantikų. Tačiau Viljamas Kidas (p. 46), dešinėje, tikrai užkasė lobį Gardinerio saloje, tiesiai prieš rytinį Niujorko Long Ailendo galą. Lobis buvo surastas.

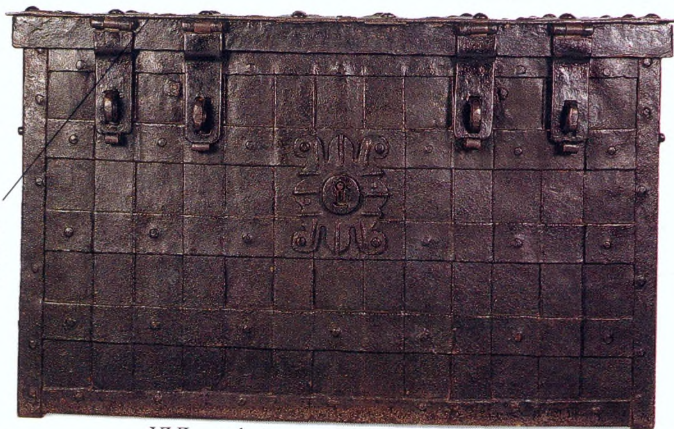
Auksinis dublonas

ISPANŲ AUKSAS
Mėgstamiausias piratų grobis — ispanų auksas arba sidabras. Vienas ispanų auksinis dublonas atitiko septynių savaičių jūreivio uždarbį. Sidabrinius pesus piratai smulkindavo, atiduodami grąžą.

Heliotropo relikvinė

Granatinė vėduoklės rankena

Rausvas safyras

Piratai būtų nuplėšę šios daugiaspynės skrynios dangtį

XVI a. pabaigos anglų pinigų skrynia

Malachitas

Rausvų safyrų kryželis

Auksinis herbinis žiedas

Rubinas

Margas kryželis

Granatas

Ametistas

Stambus rubinas

MIRTIS UŽ BRANGENYBES
Ne visada būdavo lengva teisingai pasidalinti brangakmenius. 1721 užgrobęs portugalų laivą Džonas Teiloras kiekvienam įgulos nariui padalino po 4000 svarų sterlingų ir po 42 nedidelius deimantus. Vienam piratui vietoj 42 mažų deimantų atiteko vienas didelis. Supykęs dėl tokios neteisybės, jis plaktuku suskaldė deimantą į mažus gabalėlius.

GROBIO DALYBOS
Piratai dalydavosi grobį maždaug po lygiai, tačiau kapitonas ir kiti „karininkai“ gaudavo daugiau, o dailidė mažiau, nes jis nerizikuodavo gyvybe per antpuolį. Paprastai kapitonui tekdavo 2,5 karto daugiau negu jūreiviams, gydytojui — 1,25 daugiau, dailidei — trys ketvirtadaliai, o jungoms — pusė dalies.

VERTAS SAVO SVORIO
Šioje iliustracijoje (dešinėje) Henris Averis (p. 47) ir jo įgula krauna sunkias lobių dėžes iš užgrobto arabų laivo. Piratams atiteko 325 000 svarų sterlingų vertės grobis. Visi įgulos nariai gavo po 2000 svarų, o kapitonas vėliau galėjo mesti piratavimą.

XVII a. deimantų ir ametistų vėrinys

ĮGYTAS TURTAS
Kaperiai, užėmę laivą, turėdavo grįžti į savo uostą, nepasidalinę krovinio. Tačiau įgula dažnai pasiplėšdavo sau — atimdavo iš keleivių ir įgulos vertingus daiktus ir brangenybes, kaip šis vėrinys.

BRANGUS PISTOLETAS
Piratai labai vertino pagrobtus ginklus ir amuniciją.

Tigro akis

Safyras

Rubinas

Rubinai

GUNDANTYS NIEKUČIAI
Kaperiai turėjo dalintis prisiplėštus daiktus pagal rangą, bet praktiškai daugelis slėpdavo kišenėse mažus daiktelius, kaip šie aukso žiedai.

GELBSTINT GYVYBĘ
Dažnai piratų likimas priklausydavo nuo prisiplėštų kasdienio vartojimo daiktų. Paprastai jiems trūkdavo maisto ir vaistų. 1720 vienas nukentėjęs nuo piratų keleivis pasakojo, kad plėšikai labiausiai apsidžiaugę daktaro vaistinėle, nes visi sirgę sifiliu.

XVIII a. laivo vaistinėlė

UOSTOMASIS TABAKAS
Uostyti smulkiai sutrintą tabaką pasidarė madinga apie 1680, bukanierių siautėjimo Ispanų Amerikoje laikais. Turtingi keleiviai nešiojosi dailiai išpuoštas tabakines, kurios labai patiko piratams.

Olandų tabakinė iš vario lydinio

Granatas

Opalas

Piratai ir vergija

UŽĖMĘ PIRKLIŲ LAIVĄ, piratai triumuose dažnai aptikdavo nelaimingų žmonių krovinį — šimtus afrikiečių vergų, vežamų į Amerikos kolonijas. XVII—XVIII a. prekyba vergais klestėjo. Amerikoje juos parduodavo 10—15 kartų brangiau, negu jie kainavo Afrikoje. Piratus viliojo toks didžiulis pelnas. Kai kurie tapo vergų pirkliais, kiti pardavinėdavo pagrobtus jūroje vergus. Daugelis nė patys nebežinojo, kas jie yra — vergų pirkliai, kaperiai ar piratai. Po 1830 įsigalėjo pavadinimas „pikarunas“, reiškęs piratą ir vergų pirklį drauge. Tačiau jau buvo matyti vergų prekybos pabaiga. Britanija panaikino vergovę 1833, o po 30 metų ja pasekė ir naujai įsikūrusios Jungtinės Amerikos Valstijos.

ŽIAURUS JUNGAS
Barbariškas geležinis antkaklis turėjo sulaikyti, kad vergas nepabėgtų per krūmus. Vergai bijodavo bėgti, nes sugautą bėglį žiauriai bausdavo.

Sunki grandinė

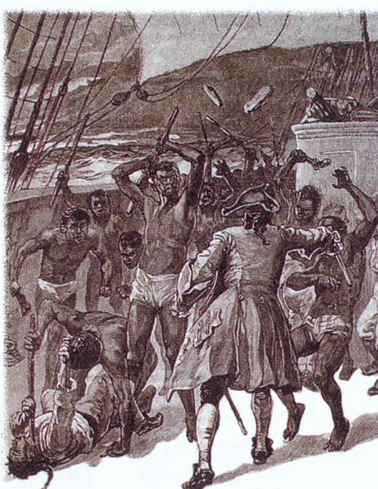
NEGARBINGA KARJERA
Džonas Hokinsas (1532—95) buvo pirmas anglų kaperis, supratęs, kad prekyba vergais — pelningas verslas. 1562 jis pirmąsyk iš trijų savo kelionių nuplaukė pirkti vergų iš Anglijos į Vakarų Afriką, kur sukimšo į triumus 300 žmonių. Po to nuplaukė į Karibus ir pardavė vergus Espanjolos saloje.

VERGŲ PIRKIMAS
Europos vergų pirkliai pirkdavo vergus iš Afrikos vadų už pigias prekes — metalo, vario, alavo liejinius, vadinamus manilomis, kurie Vakarų Afrikoje atstojo pinigus.

Manilos

VERGŲ PREKYBOS TRIKAMPIS
Vergų pirklių laivai iš Anglijos ar Amerikos su pigiomis prekėmis plaukdavo į Afriką, kur jas iškeisdavo į vergus. Tada keliaudavo tiesiai į Karibus — ši kelio atkarpa buvo vadinama „viduriniu keliu“. Jamaikoje ir kitose salose vergus išmainydavo į cukrų, melasą, kietmedį ir grįždavo į tėvynę. Ši kelionė taip pat būdavo pelninga.

Piešinys rodo, kaip nežmoniškai ankšta perpildytame triume

VERGŲ MAIŠTAS
Vergų prikimšto laivo įgula nuolat bijodavo maišto. Bet kokį pasipriešinimą žiauriai nuslopindavo, ir nebuvo beveik jokios vilties pabėgti iš laivo. Pabėgti iš plantacijos šansų buvo daugiau.

MIRTIES LAIVAS
Viduriniame kelyje daug vergų mirdavo, todėl pirkliai į triumus sukimšdavo jų kuo daugiau. Dėl antisanitarinių sąlygų sparčiai plito ligos, ištisas dienas lavonai gulėdavo greta su gyvaisiais.

Kablys užsikabina už šakų, kad vergas nepabėgtų per krūmus

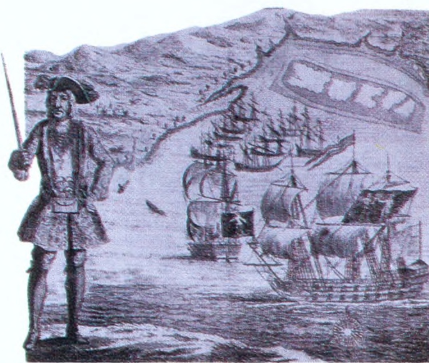
Nuo antkaklio buvo atsikišę ilgi strypai

DARBAS IKI MIRTIES
Cukrašvendrių kirtimas tropikų karštyje pribaigdavo daugelį. Vergus iš Afrikos naudojo todėl, nes manė, jog europiečiams šis darbas nepakeliamas. Tačiau daugelis vergų iš tiesų mirdavo nuo darbo cukraus plantacijose.

GRANDINĖ
Maištingus vergus surakindavo kartu ir vertė dirbti „sukaustytus viena grandine".

Antkaklis

VIENAS IŠ VERGŲ PIRKLIŲ
Piratai dažnai puldinėdavo Vakarų Afrikos vergų uostus. Šioje graviūroje vaizduojamas anglų piratas Bartolomėjus Robertsas (1682—1722) Vido uoste, kur pagrobė 11 vergų laivų ir gavo už juos išpirką. Robertsas savo kelią pradėjo 1719 Afrikoje kraudamas vergus. Uostą užpuolė piratai ir Robertsą paėmė į nelaisvę, bet jis greit tapo jų vadu.

Prie vieno strypo prirakindavo kelis vergus

Geležinis strypas buvo prikaltas prie triumo grindų

Pančiai

KOJŲ SURAKINIMAS
Laive vergus laikydavo surakintomis kojomis, kad jie nemaištautų ar nenusižudytų, neištvėrę klaikaus dvokiančio triumo. Dėl to vergai negalėjo pasipriešinti piratams.

Sunkų geležinį antkaklį buvo labai nepatogu nešioti

NUOSTABI IŠEITIS
Ryšys tarp vergijos ir piratavimo nebuvo vienpusis. Karibų piratų kapitonai mielai priimdavo pabėgusius vergus, ir kai kuriuose laivuose jie sudarė apie trečdalį įgulos. Tapti piratu atrodė nuostabi išeitis iš siaubingų vergijos kančių.

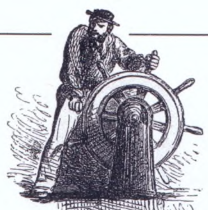
CUKRAUS KRANTAS
Šiame paveiksle — idealizuotas Antigvos cukraus plantacijos vaizdas. Tikrovė labai skyrėsi. Vergai dirbdavo po 10 valandų per dieną 6 dienas per savaitę. Darbe užsnūdusiems grėsė netekti galūnės smulkinimo mašinoje ar atsidurti verdančio sirupo katile. Pavojų didino ir piratai, kartkartėmis užpuldami pakrantės plantacijas ir grobdami vergus perparduoti.

Odinis rimbas

Rankena perdygsniuota dėl stiprumo

Rimbas kabinamas kilpa vergų pirkliui pie diržo

ŽIAURUS ELGESYS
Pabėgę iš plantacijų ir tapę piratais, vergai išvengdavo žiauraus gyvenimo, kur už menkiausią nusižengimą juos plakdavo rimbu ir daugelį jų suluošindavo.

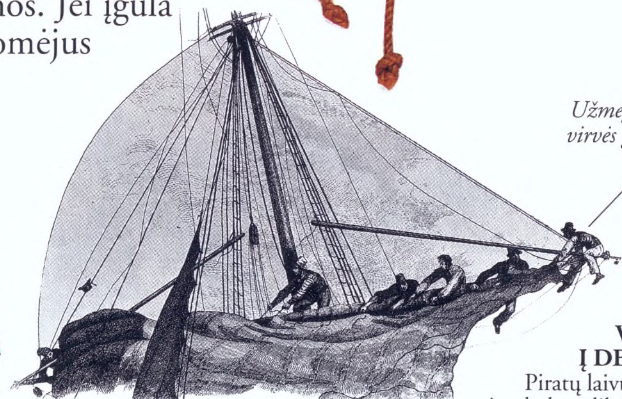

Gyvenimas jūroje

GYVENIMAS piratų laive buvo labai prieštaringas. Grobio medžioklė buvo jaudinanti ir baisiai pavojinga, tačiau kol jos sulaukdavo, slinko mirtino nuobodulio savaitės. Nenuostabu, kad piratų įgulos pešėsi! Norėdamas įveikti įgulos nuobodulį, „kapitonas“ turėjo įkvėpti jai arba pagarbą, arba baimę, nes dauguma piratų laivų tvarkėsi kaip demokratiškos bendrijos. Jei nesusitardavo kur plaukti, balsuodavo. Netgi kapitono pareigos nebuvo neliečiamos. Jei įgula jam nepritardavo, — perrinkdavo. Šitaip 1680 Bartolomėjus Šarpas (p. 24) tapo piratų kelionės vadu.

„KATĖ DEVYNUODEGĖ„
Tradicinis jūreivių rimbas buvo „katė devynuodegė“. Baudžiamas jūreivis turėjo jį pasidaryti pats — išvyti virvę į tris pluoštus, o paskui kiekvieną pluoštą dar į tris ir kiekvieno gale užrišti po mazgą. „Katė“ buvo plakama tik vieną kartą, — kad kruvinos virvės neužkrėstų padarytų žaizdų.

Užmegztas virvės galas

VISI Į DENĮ!
Piratų laivuose visą darbą atlikdavo raumenys. Įgula turėjo sutartinai dirbti, kad laivas plauktų, o tam reikėjo nuolat lopyti bures ir taisyti takelažą.

Drobinis dėklas suvyniotas telpa į kišenę

Krapštiklis šratams iš žaizdos pašalinti

Aštrus peilis greitam pjūviui

PO PEILIU
Nors piratai vertino gydytojo darbą, bet jis ne kažin kiek pagelbėdavo susižalojus, tiktai susiūdavo žaizdas. Operacijos dažniausiai baigdavosi mirtimi nuo kraujo užkrėtimo. Chirurgas nešiodavosi tokį instrumentų rinkinį, o sutraiškytas galūnes nupjaudavo pjūklu.

Pakeltas kraštas prilaikė adatos galą

Vaškuotas medvilninis siūlas

Skylė nykščiui

TAISYTI IR LOPYTI
Tai užimdavo daug laiko. Pavyzdžiui, tekdavo nuolat lopyti bures, kur jos trynėsi į stiebus ir virves. Kad nesusižeistų siūdami storą burės audeklą, piratai užsimaudavo „odinį delną“.

TAISYTI AR VOGTI?
Jūreiviai mokėjo skirstyti ir raišioti virves, bet piratai verčiau vogdavo naujesnes. Kai Bartolomėjus Robertsas (p. 31) pagrobė „Karalių Saliamoną“, jo įgula pasivogė virves ir bures, o krovinį išmetė per bortą.

Takelažo statytojai naudojo medinį kaištį arba metalinę ylą surišamai virvei išskirstyti

Išskirstę į pluoštus virves surišdavo arba užmegzdavo mazgus

SUSIPAŽINIMAS SU VIRVĖMIS
Po audros ar mūšio įgulai tekdavo taisyti virves ir lopyti bures. Bazilis Ringrouzas (p. 26) 1679 pasakoja: „Mes paėmėme (iš ispanų grobio) storos drobės, iš kurios pasisiuvome bramselį“.

Piratų susitarimas

Kai kurie piratai turėjo elgesio kodeksą, kurio griežtai laikėsi. Štai taisyklės iš Čarlzo Džonsono XVIII a. knygos apie piratus:

I. Visi vyrai turi teisę balsuoti dėl įgulos veiksmų, teisę gauti po lygiai šviežio maisto ir svaigalų.

II. Niekam nevalia laive lošti kortomis ar kauliukais iš pinigų.

III. Žvakes ir žibintus gesinti aštuntą valandą vakaro.

IV. Muškietos ir pistoletai laikomi išvalyti, kardai nušveisti mūšiui.

V. Į laivą draudžiama imti moteris ir vaikus.

VI. Už pabėgimą iš mūšio baudžiama mirtimi arba ištremiama į negyvenamą salą.

Švarios virvės rodo, kad šis rimbas nebuvo panaudotas

Apsuktas aplink virvę audeklas sudaro rankeną

PLAKIMAS

Užėmę laivą, piratai elgdavosi su karininkais taip, kaip šie su savo įgula. Kapitonams, kurie įvesdavo drausmę, plakdami jūreivius už menkiausią nusižengimą, pakliuvusiems į piratų laivą, tekdavo paragauti savo pačių vaisto.

Rėjos atrama

Falkonetais lengva taikyti, bet nedidelis šūvio atstumas

Britų prekybos laivyno vėliava — viena iš daugelio turimų laive

Kapitono ir „karininkų" kajutės buvo laivagalyje

Geriamo vandens statinės (arba akmenys ir žvyras) palaikė laivo pusiausvyrą

Žemutinis denis perpildytas, nes laive būdavo daug piratų sudaryti nugalėtų laivų įguloms

PIRATŲ FLAGMANAS

Piratų laivai labai skyrėsi. Pakrantėms plėšti geriausiai tiko nedideli, greiti dvistiebiai, o didesni — tristiebiai kvadratinėmis burėmis — buvo daug saugesni atviroje jūroje. Vien piratų laivo išvaizdos pakakdavo numatytoms aukoms išgąsdinti. Šis piešinys padarytas pagal vienintelį žinomą sudužusį piratų laivą „Whydah", 1717 nuskendusį prie Velflito, Masačiusetse.

PRIEŠAI SU KAILIU

Kiekviename piratų laive buvo pilna žiurkių. Jos ne tik erzino, naikindamos maistą, bet galėjo pragraužti skylę dugne ir paskandinti laivą.

Piratų maistas

„IR VĖL VIRTA VĖŽLIENA?“ Alkanų piratų meniu nebuvo įvairus, o šviežia mėsa paprastai būdavo vėžliena. Kai vėžlių nerasdavo, o žuvys nekibo, piratai mito džiūvėsiais ir džiovinta mėsa, užsigerdami alumi ar vynu. Tai buvo vis jau geriau už badą, kuris grėsdavo sudužus laivui ar ramiuose vandenyse. Tada gaudavo valgyti odmaišius ar netgi vienas kitą. Pasibaigus maistui Šarlotės de Beri (p. 33) laive, įgula suvalgė du juodaodžius vergus, o užsigardžiavo jos nuosavu vyru!

GARDŪS TUNAI
Karibų jūroje piratai lengvai susigaudavo žuvies. Bukanierius Bazilis Ringrouzas laivo žurnale rašė: „Jūroje pilna visokiausių žuvų: delfinų, tunų, pelamidžių, kefalių ir kitų, kurios būriais plaukioja aplink mūsų laivą“.

TIESIAI Į RANKAS
Kai tik galėdavo, piratai išsilaipindavo į krantą. Negyvenamose salose žvėrys ir paukščiai nebuvo medžiojami, todėl nebijojo žmonių. Piratai gaudydavo juos plikomis rankomis.

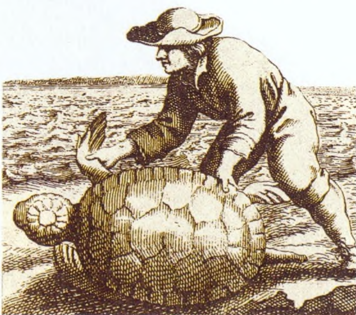

XVI a. piratai kuokomis muša balandžius

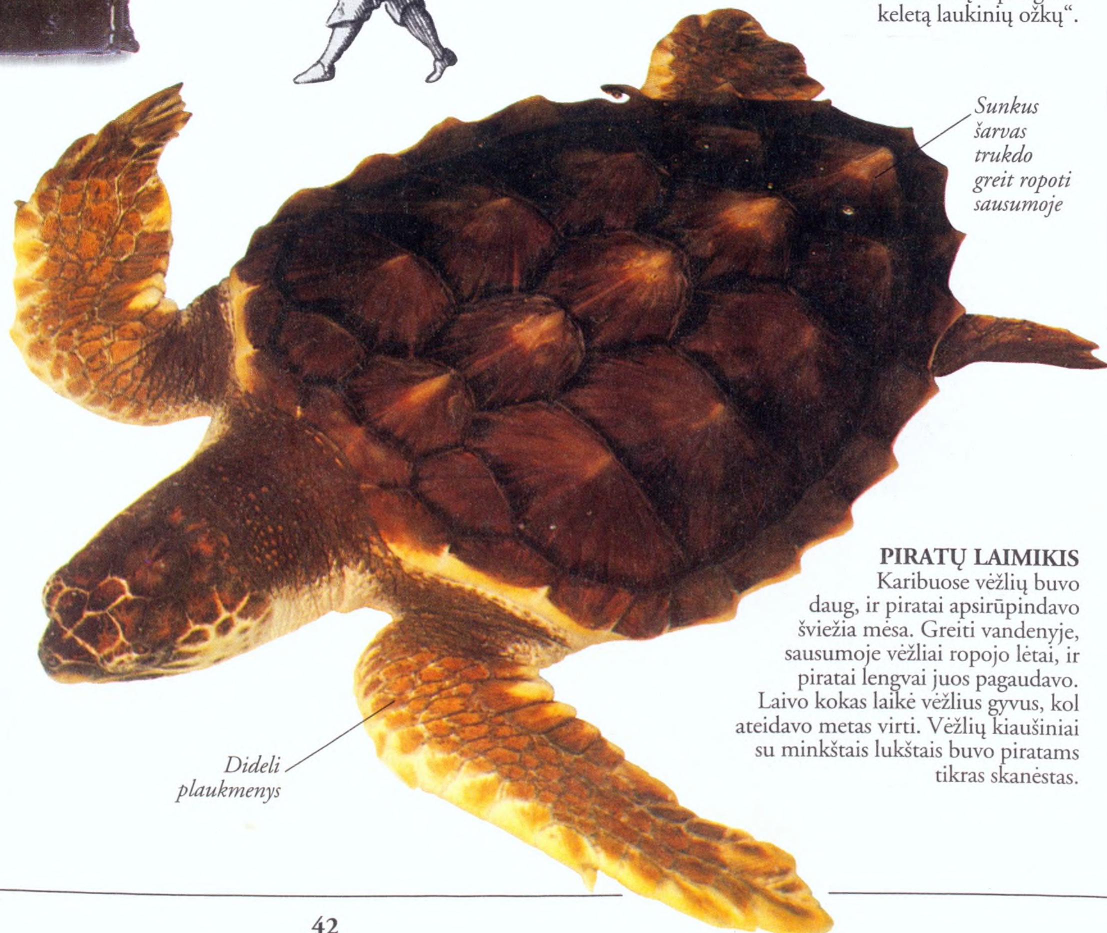

APSIRŪPINIMAS MAISTU
Tinkamai pasirinktoje saloje piratai galėjo apsirūpinti maistu, netgi neįplaukę į uostą. Šie bukanieriai krauna į laivą šviežią mėsą, vandenį, malkas. Ringrouzas (p. 26) laivo žurnale rašė: „Suradę šią salą, nusprendėme eiti į gilumą, pataisyti ten takelažą ir pasigauti keletą laukinių ožkų“.

VIRTAS KREPŠYS
1670 Henrio Morgano (p. 27) bukanieriai buvo taip išbadėję, kad suvalgė savo krepšius! Vienas iš jų net paliko receptą: „Odą supjaustyti gabaliukais, išmirkyti, išdaužyti akmenimis, kad suminkštėtų. Nugremžti plaukus, tada paspraginti arba pakepti. Paskui dar labiau susmulkinti ir patiekti su vandeniu“.

VĖŽLIŲ MEDŽIOTOJAI
Kapitonas Džonsonas (p. 61) rašo: „Vėžlių gaudymo būdas ypatingas... Kai tik jie išropoja į krantą, vyrai apverčia juos ant nugarų ir palieka lig ryto, o atėję randa ten pat, kur paliko, nes jie negali nei atsiversti, nei pajudėti iš vietos“.

Sunkus šarvas trukdo greit ropoti sausumoje

Dideli plaukmenys

PIRATŲ LAIMIKIS
Karibuose vėžlių buvo daug, ir piratai apsirūpindavo šviežia mėsa. Greiti vandenyje, sausumoje vėžliai ropojo lėtai, ir piratai lengvai juos pagaudavo. Laivo kokas laikė vėžlius gyvus, kol ateidavo metas virti. Vėžlių kiaušiniai su minkštais lukštais buvo piratams tikras skanėstas.

ŠVIEŽI KIAUŠINIAI
Kaip ir kiti XVII—XVIII a. laivai, piratai vežiodavosi vištų, kad turėtų šviežių kiaušinių ir mėsos. Jūreiviai kiaušinius vadino „kudakuojančiais vaisiais“ — dėl vištos kudakavimo padėjus kiaušinį.

Kietas džiūvėsis iš miltų ir vandens

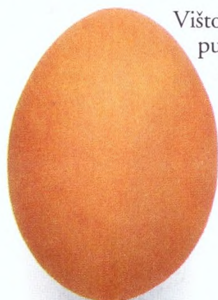
DŽIŪVĖSIAI
Kieti džiūvėsiai, dar vadinami galetomis, buvo pagrindinis jūreivių maistas. Laive džiūvėsius apnikdavo straubliukai, todėl piratai valgydavo tamsoje, kad jų nematytų!

VAISTAI NUO SKORBUTO
Ilgose kelionėse piratus kamavo skorbutas — liga, kuria žmogus suserga, kai trūksta vitamino C. Tačiau 1753 žmonės suprato, kad skorbuto išvengti padeda vaisiai, ypač citrinos.

Vyno arba brendžio, mėgstamiausių piratų gėrimų, butelis

Vištos kiaušinis — puikus baltymų šaltinis

NORS IŠ LĖKŠTĖS
Piratai valgė iš alavinių lėkščių, bet gražiai valgyti nemokėjo. Ekskvemelingas (p. 62) šitaip aprašė alkanus bukanierius: „Jų alkis buvo toks, kad jie panėšėjo ne į europiečius, bet į žmogėdras... jiems kraujas per barzdą tekėjo“.

Lėkštė iš švino ir alavo lydinio

Brangus peilis tikriausiai pagrobtas iš kito laivo

Šakutė įsistumia į rankeną, todėl ją lengva nešiotis kišenėje ar krepšelyje

PEILIU IR ŠAKUTE
Kartais piratai naudodavosi ir šakutėmis, bet dažniausiai valgydavo peiliais, šaukštais arba pirštais.

ALAUS BUTELIS
Geriamas vanduo laive greit sugesdavo, todėl visi jūreiviai mieliau gėrė alų. Net ir karo laivai daug jo veždavosi, tik paprastai ne buteliais, o statinėmis.

Neturėdami kuo atkimšti butelio, piratai kardu nukirsdavo kakliuką

Molinis XVII a. alaus butelis

VIRTI, KAI JŪRA RAMI
Kapitono Kido (p. 46) laivas „Nuotykių galera“ (apačioje) neturėjo kambuzo, tik katilą, kurį kaisti per audrą buvo pavojinga.

PUODELIS GROGUI
Užgertas puse galono vyno iš alavinio puodelio, visoks maistas atrodydavo beveik pakenčiamas.

Gyvenimas ant kranto

MĖNESIŲ MĖNESIUS LEISDAMI dvokiančiame, dažnai sukiužusiame laive, piratai ir bukanieriai svajodavo apie gyvenimą ant kranto. Pasiekę uostą, daugelis būdavo tiek praturtėję, jog galėdavo nusipirkti praktiškai viską, apie ką svajojo. Jie švaistė prisigrobtą turtą gėrimams, moterims, lošimams. Vienas liudininkas prisiminė: „Būdavo piratų, kurie per naktį išleisdavo du ar tris tūkstančius sidabro pesų, nusivilkę net paskutinius marškinius“. Už du sidabro pesus galėjai nusipirkti karvę, taigi piratai pralošdavo ištisą fermą. Tačiau gyvenimas ant kranto nebuvo vien tik pokylis. Tarp triukšmingų išgertuvių ir lošimų tekdavo dirbti. Įgula turėjo versti laivą ant šono ir jį taisyti, pasiruošti geriamo vandens ir maisto kitai piktadariškai kelionei.

PIRKTINĖ MEILĖ
Piratų kodeksas draudė imti į jūrą moteris, bet jų ateidavo, kai laivas sustodavo uoste. Po ilgų kelionų piratams reikėjo moterų draugijos. Karibuose buvo begalė gražuolių, kurios dalydavosi su piratais laimikiu ir dalyvaudavo laukinėse orgijose.

Sunkus kotas, laikomas abiem rankomis

Plaktukas pleištams kalti

Pleištas

Kamšymo plaktukas

Valymo pleištas

Kamšymo pleištas

Dervavimo samtis

Platūs ašmenys sutrūnijusioms siūlėms atplėšti

Ploni ašmenys naujoms pakuloms kimšti

Smaili ašmenys senoms pakuloms traukti

Piratai ilsisi ir taiso laivą

IŠVALYTAS IR SUTAISYTAS
Laivo dugnas greit apaugdavo jūrų žolėmis ir polipais, todėl labai sumažėdavo greitis. Kirvarpos pragrauždavo skylutes, ir laivas galėjo paskęsti. Piratai turėjo nuolat versti laivą ant šono ir taisyti jo korpusą.

Skaptas

Stiprūs kirstuvo ašmenys žolėms ir polipams nugramdyti

DARBO ĮRANKIAI
Kad mediniai laivai būtų tinkami plaukioti, juos reikėjo nuolat taisyti. Piratų įgulos darbus atlikdavo čia pavaizduotais įrankiais. Kad laivas nenuskęstų, reikėjo nuolat valyti ir dervuoti dugną bei sudūrimus. Rąstų siūles išgremždavo, užkamšydavo išsipašiusiomis virvėmis ar pakulomis ir užpildavo karšta derva.

Kauša karštai dervai į siūles pilti

JUODASIS DŽEKAS
Uostų smuklės laukdavo ištroškusių piratų. Čia jie nuplaudavo druską leisdami per gerkles baisybę vyno ir alaus. Gerdavo iš „juodųjų džekų" — odinių ąsočių, išdervuotų, kad nepraleistų vandens.

NAKTIES LINKSMYBĖS
Šiame paveiksle matome Juodabarzdžio (p. 30-31) ir Čarlzo Veino įgulas, besilinksminančias Okrakokės saloje prie Šiaurės Karolinos krantų. Ne visi uostai apsidžiaugdavo piratais, todėl sėkmingą antpuolį jie atšvęsdavo susirinkę kokioje nors užuoglaudoje.

Mediniai lošimo kauliukai

XVII a. kortos, primenančios garsų politinį sąmokslą

KORTŲ MALKA
Jūroje piratams buvo draudžiama lošti iš pinigų, kad būtų išvengta peštynių, tačiau ant kranto, pakliuvę į rankas sukčiams, jie greit netekdavo savo grobio dalies.

PINIGŲ ŠVAISTYMAS
Dauguma uostų mielai sutikdavo piratus, nes jie išleisdavo daug pinigų menkaverčiams daiktams ir niekams.

BUKANIERIŲ UŽUOBĖGA
Port Rojalis Jamaikoje it magnetas traukė XVII a. piratus, ieškančius sau malonumų. Britų gubernatoriai palaikė piratų papročius, tikėdamiesi, kad jų buvimas apsaugos salą nuo ispanų antpuolių. 1692 Port Rojalį sugriovė žemės drebėjimas. Daugelis manė, kad tai būta Dievo bausmės ištvirkusiam miestui.

TAIKOS PYPKĖ
Prikimštomis tabako pypkėmis piratai gardžiuodavosi ant kranto. Mediniame laive greit kildavo gaisras, todėl jūroje įgula nerizikuodavo ir tabaką verčiau kramtydavo.

Molinis pypkės vamzdelis nuskilo

ALVUTĖ
Stiklas buvo brangus ir dužus, todėl smuklininkai vaišindavo piratus iš alavinių kaušų su dangteliu. Jie buvo pakankamai tvirti lėbavimų nakčiai atlaikyti.

„JO-HO-HO IR BUTELIS ROMO"
Piratai teisingai vaizduojami kaip maukiantys romą banditai. Jie gerdavo bet kokius svaigalus ir krante beveik niekada neišsiblaivydavo. Pasakojama, jog vienas pagarsėjęs girtuoklis nupirko statinę vyno ir pastatęs ją gatvėje, grasindamas pistoletu, vertė kiekvieną praeivį su juo išgerti.

PRIE SENOJO KALABARO
Laivui taisyti reikėdavo nuošalaus kranto, nes dirbdami piratai negalėjo gintis. Tam idealiai tiko Senojo Kalabaro upė Afrikos Gvinėjos pakrantėje. Karo laivai čia negalėjo jų persekioti, nes buvo per seklu. Piešinyje Bartolomėjaus Robertso įgula ilsisi po sunkaus plyšių kamšymo.

XVII a. gėrimų buteliai

Indijos vandenyno piratai

„Rytų indas“

KAI SUMAŽĖJO LAIMIKIAI Ispanų Amerikoje (p. 20), daugelis piratų patraukė į rytus — į Indijos vandenyną, kur viliojo Indijos Mogolų lobiai ir britų, prancūzų, olandų Ost Indijos bendrovių prekybos laivai. Dauguma piratų bėgo į Madagaskaro salą prie rytinės Afrikos pakrantės. Ši sala buvo labai patogi puldinėti europiečių prekybos keliams į Indiją ir musulmonų piligrimų keliams į Raudonąją jūrą. Čia piratai greit sukaupdavo didžiulius turtus, o Kidas ir Averis tapo legendomis. Tačiau jie žlugdė prekybą ir sukėlė tokį Indijos priešiškumą Europai, kad valstybės turėjo imtis priemonių prieš piratus.

Legendiniu savo gyvenimo epizodu Kidas užkasa Bibliją

KAPITONAS KIDAS
Škotas Viljamas Kidas (1645—1701) buvo niujorkietis verslininkas, pasiųstas į Indijos vandenyną medžioti Averio ir jo plėšikų. Tačiau savo niekšiškos įgulos verčiamas, jis pats įvykdė kelis antpuolius. Grįžęs namo, Kidas buvo nuteistas ir pakartas kaip piratas.

Meka

Averis užgrobė „Gang-i-Sawai“ laivą prie Indo upės

Gerosios Vilties kyšulys

GEROJI VILTIS PIRATAMS
Apiplaukę Gerosios Vilties kyšulį, Europos prekybos laivai rinkdavosi vieną iš dviejų jūros kelių į Indiją ir Kiniją. Bet abu keliai ėjo vos už kelių šimtų mylių nuo piratų užuoglaudos — Madagaskaro salos.

Virvinės kopėčios (vantai), kabančios nuo takelažo, padėdavo jūreiviams atsidurti virš denio. Iš aukštai jie geriau galėjo atremti piratų laivo antpuolį.

ŽĖRINTYS LOBIAI
Piratų grobiami laivai iš Indijos veždavo didelius brangakmenių lobius. Vienas Averio įgulos narys, apiplėšęs „Gang-i-Sawai“, prisiminė: „Mes paėmėme daug brangenybių, balną bei kamanas, papuoštas rubinais“.

„RYTŲ INDAS“
Prabangių prekių prikrauti „Rytų indai“ buvo mėgstamas piratų taikinys. Šie dideli prekybos laivai XVII—XVIII a. gabeno prekes tarp Europos ir Azijos. Pakeliui į Aziją laivai būdavo prikrauti aukso ir sidabro, o iš Rytų į Europą gabendavo porcelianą, šilką ir prieskonius.

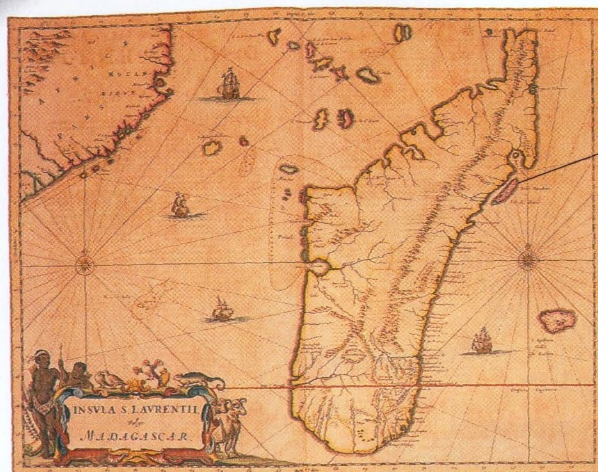
NEĮKAINOJAMAS PORCELIANAS
Plonas kinų porcelianas XVII-XVIII a. Europoje buvo didžiai vertinamas. Nuo 1684, kai kinai leido Britų Ost Indijos bendrovei atidaryti prekybos punktą Kantone, „Rytų indai" gabendavo per Indijos vandenyną tonas porceliano.

PIRATŲ ROJUS
Tropinė Madagaskaro sala turėjo egzotišką reputaciją. Legendos pasakoja, kad piratai čia gyvenę lyg princai. Pagal kapitoną Džonsoną (p. 61): „Jie vesdavo pačias gražiausias juodaodes, ir ne po vieną ar dvi, bet kiek širdis geidė".

ŠAUNI KARJERA
Anglų piratas Henris Averis (1665—1728) išgarsėjo, užgrobęs Indijos Mogolų laivą „Gang-i-Sawai", kuris vežė piligrimus ir brangenybes iš Surato į Meką. Žiaurus elgesys su keleiviais labai supykdė Mogolus, ir jie pareikalavo atpildo iš britų valdžios.

Šv. Marijos sala

SAUGUS UOSTAS
Madagaskaras labiau panėšėjo ne į salą, bet į mažą žemyną. Tai buvo idealus prieglobstis Indijos vandenyno piratams. XVII a. pabaigoje ši laukinė tropikų sala nebuvo kolonizuota, todėl saugi nusikaltėliams. Tačiau nerimstantys piratai Šv. Marijos saloje, šiaurės rytinėje Madagaskaro pakrantėje, pasistatė įtvirtintą užuoglaudą, kurią esant reikalui galėjo apginti.

AUKŠTUOMENĖS PIRATAS
Amerikietis Tomas Tju žinomas kaip „ratą apsukęs" piratas. Jis išplaukė iš Šiaurės Amerikos į Indijos vandenyną ir grįžo su grobiu. Namie jis tapo įžymybe. Piešinyje matome Tju, pasakojantį nuotykius savo bičiuliui, Niujorko gubernatoriui. Tju žuvo ekspedicijoje su Averiu 1695.

Per mūšį jūreiviai stovėdavo aukštai ant stiebo ir šaudydavo į piratų laivus

„Rytų indas" gerai ginkluotas, kad pasipriešintų piratams

Didelis triumas stambiems kroviniams gabenti ir maisto atsargoms ilgai kelionei sukrauti darė laivą lėtą ir nepaslankų

Arbatžolės

Gvazdikėliai

Pipirai

PRIESKONIŲ PERTEKLIUS
Piratai, užgrobę prieskonių krovinį, dažnai juo atsikratydavo, nes prieskoniai užėmė daug vietos, juos buvo sunku parduoti. Pasakojama, kad 1720 Madagaskaro pakrantė buvo iki kulkšnių užpilta pipirais ir gvazdikėliais.

Muškato riešutai

Cinamono žievelės

Žalios kavos pupelės

BRANGUS ARBATOS PUODELIS
Kavos ir arbatos kroviniai Europoje duodavo didelį pelną (1700 svaras arbatos kainavo daugiau nei dviejų savaičių darbininko užmokestis). Tačiau piratams labiau patikdavo vynas ar brendis! Tik vienas piratas, Bartolomėjus Robertsas (p. 39) mieliau gėrė arbatą, o ne alkoholį. Jis manė, kad girtuokliavimas kenkia laivo darbingumui.

Negyvenamos salos

PALIKTAS VIENAS SALOJE nubaustas piratas beviltiškai stebėdavo nutolstantį savo laivą. Negyvenama sala buvo kalėjimas be sienų. Jūra neleido pabėgti, o viltis, kad kas išgelbės būdavo labai menka. Nors ištremtiems piratams palikdavo truputį maisto, vis tiek, jei nemokėjai žvejoti ar medžioti, grėsė badas. Šią griežtą bausmę taikydavo piratams, kurie vogė iš savo draugų ar pabėgdavo iš mūšio. Jei prakiuręs piratų laivas nuskęsdavo, išsigelbėjusiems irgi grėsė toks pat likimas.

TREMTINYS
Išsigelbėję piratai patirdavo tą pačią vienatvę, kaip ir ištremti už nusikaltimus. Vienintelė jų viltis buvo laukti, ar horizonte nepasirodys burės.

BŪTINI REIKMENYS
Ištremtam piratui palikdavo tik pačius būtiniausius daiktus. Anglų kapitono Džono Filipso kodekse buvo parašyta, kad pasmerktajam reikia palikti tik: „Vieną dėžutę parako, vieną butelį vandens, vieną nedidelį ginklą ir kulką". Bet nelaimingasis neturėdavo kaip išsivirti valgio ir sušilti. Vienas geraširdis piratas slapta perdavė ištremtajam pinties ir skiltuvą ugniai įskelti, o tai jam buvo brangesnė dovana nei auksas ar brangenybės.

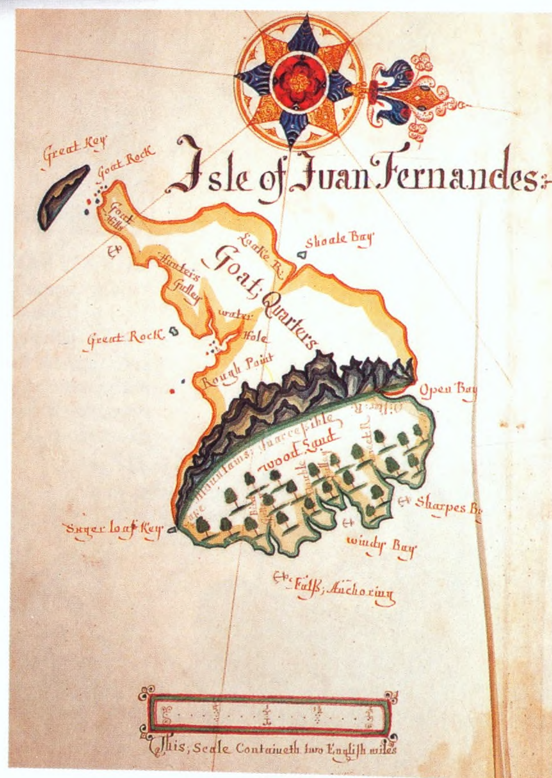
GINKLAS
Pistoletu galėjai apsiginti nuo laukinių žvėrių, bet medžioklei labiau tiko muškieta.

ALEKSANDRAS SELKIRKAS
Pavargęs nuo ginčų laive, škotų kaperis Aleksandras Selkirkas (1676—1721) pats pasiprašė, kad jį paliktų saloje. Kai jis persigalvojo, laivas jau buvo nuplaukęs. Kad nenuobodžiautų, tremtinys jaukino laukines kates ir ožkas ir mokė jas šokti.

MALONĖ DIENAI
Mažo butelio vandens paprastai pakakdavo dienai. Po to pasmerktasis turėdavo pats jo susirasti.

PAMIRŠTOJI SALA
Aleksandro Selkirko namai nuo 1704 iki 1709 buvo nedidelė salelė Ramiojo vandenyno pietuose, 640 km į vakarus nuo Čilės, viena iš Chuano Fernandeso salų, — Mas a Tiera. Ten buvo pakankamai gėlo vandens, laukinių kiaulių ir ožkų. Selkirkas mito ožkų mėsa ir palmių vaisiais, vilkėjo ožkų kailiais. Kai gelbėtojai jį surado, jis buvo purvinas ir apiplyšęs, bet nenorėjo palikti savo salos.

„ROBINZONAS KRUZAS“
Taip vadinasi garsus anglų rašytojo Danielio Defo (1660—1731) romanas apie jūreivį, išsigelbėjusį iš sudužusio laivo. Defo rėmėsi Selkirko gyvenimu, bet davė Kruzui draugą — laukinį Penktadienį. Kruzas šioje saloje praleido daugiau nei ketvirtį amžiaus ir gyveno geriau už tikrą tremtinį: „Man čia visko užteko, trūko tik žmonių draugijos“.

VIENATVĖ
Šiame Hovardo Pailo paveiksle vienišas piratas laukia mirties ant negyvenamos salos kranto. Iš tiesų ištremti piratai neturėdavo laiko liūdėti dėl savo likimo. Beveik visi, kas išsigelbėjo, pabrėždavo, kaip sunkiai teko dirbti ieškant vandens, maisto, pastogės.

LAIVO SUDUŽIMAS
Piratai paprastai užimdavo pagrobtą laivą, bet jei laivas nebūdavo tvirtas, jie greit galėjo atsidurti ant negyvenamos salos kranto. Toks pat likimas grėsė piratų įguloms, kurios pasigerdavo ir pamiršdavo navigaciją.

Parakas

Muškietos šratai

Parakinė

BAUSMĖ UŽ GERUMĄ
Anglų piratas Edvardas Inglandas (mirė 1720) susipyko su įgula plaukdamas nuo Afrikos krantų. Beširdžiai bendrai apkaltino Inglandą, kam jis per švelniai elgiasi su kaliniais, ir ištrėmė jį su dviem jūreiviais į Maurikijaus salą. Pasakojama, kad jie iš ten pabėgę — pasistatę laivą ir nuplaukę į Madagaskarą, kur Inglandas netrukus mirė.

MENKI IŠTEKLIAI
Parakas iš šios parakinės greit baigsis, ir tremtiniai liks beginkliai. Būrys piratų, ištremtų į Bahamus, gyveno „maitindamiesi uogomis, moliuskais ir, jei kartais pavykdavo, nusmailinta lazda nudurdavo plekšnę“.

Prancūzų korsarai

RENĖ DIUGĖ-TRUENAS
Garsiausias prancūzų korsaras (1673-1736) vos dvidešimt vienerių metų amžiaus vadovavo 40 pabūklų laivui. Per 23 savo žygių metus jis užgrobė 16 karo ir 300 prekybos laivų.

PRANCŪZAMS SEN MALO buvo „Korsarų miestas", bet anglai jį vadino „širšių lizdu". Sen Malo XVII a. buvo prancūzų uostas, suklestėjęs iš kaperių žygių. Daugeliui miesto gyventojų kaperystė, arba „la course", buvo šeimos amatas, ir sūnūs perimdavo tėvo verslą. Prancūzų korsarai atsirado IX a., kai Bretanės pirklių laivai apsiginklavo ir stojo į kovą su plėšikais vikingais. Kai XI a. vikingų antpuoliai baigėsi, priešų vis tiek netrūko, nes Prancūzija nuolatos kariavo. Dažniausiai tų „širšių" geluonys nukrypdavo į Angliją, tad 1693 anglai sugalvojo „pragaro mašiną" širšynui sunaikinti. Tačiau jų plaukianti bomba triukšmingai sprogo Sen Malo uoste, palikusi tik vieną auką — katę. Pažemintas anglų laivynas pasitraukė, o korsarai siautėjo ir naujame šimtmetyje.

Marmurinė Renė Diugė-Trueno, vieno didžiųjų Sen Malo sūnų, skulptūra

KAPERIO PISTOLETAI
Robertas Surkufas pasižymėjo ne tik kaip šaunus korsaras, bet ir pats buvo be galo narsus. Gražūs jo pistoletai buvo ne vien papuošalas — kartą Surkufas susikovė su tuzinu prūsų ir nugalėjo.

Įbrėžimai rodo, kad pistoletas buvo dažnai naudojamas

Dailus erelio formos buožės antgalis

Vos matomas Surkufo vardas išgraviruotas ant gaiduko saugiklio

Pora paties Surkufo skiltuvinių pistoletų

JŪRŲ DIDVYRIAI
Garsėję savo drąsiais žygiais korsarai buvo tautos didvyriai. Tai buvo patriotai, kovoję už Prancūziją, bet kaperystė buvo ir labai pelninga. Daug Bretanės šeimų praturtėjo iš jų žygių, ir netgi Sen Malo vyskupas investavo į korsarų verslą. Laivams ir miesto gatvėms suteikdavo korsarų vardus. Ši romantiška laivo pirmagalio skulptūra — Diugė-Trueno.

XVII a. laivo pirmagalio skulptūra

DUNKIRKAS
Žano Barto gimtinė
Dunkirkas jo vaikystėje buvo karštas taškas — miestas ėjo iš rankų į rankas, paeiliui priklausė ispanams, prancūzams ir anglams. Pagaliau prancūzų rankose šis uostas, kaip ir Sen Malo, tapo piratų prieglobsčiu.

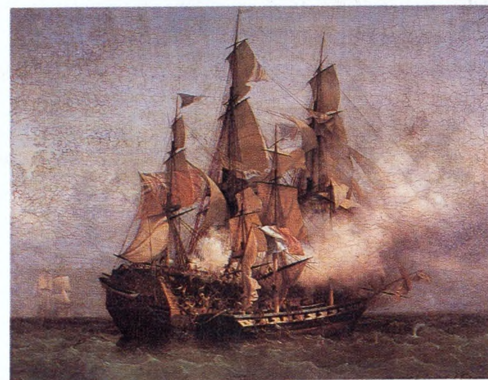
ŽANAS BARTAS
Žanas Bartas (1651—1702) puldinėjo laivus Lamanše ir Šiaurės jūroje. Išgarsėjęs savo drąsa, jis pabėgo į Prancūziją, nusiyręs 150 mylių maža valtele, bet čia jį sučiupo nekenčiamieji anglai.

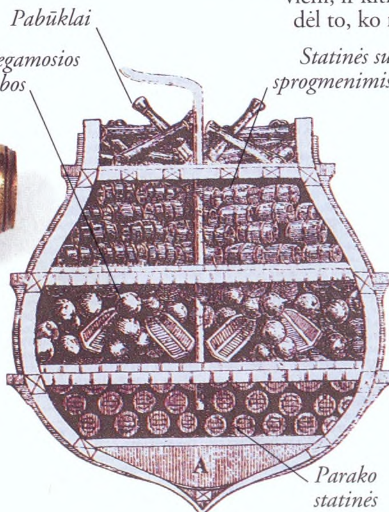
ROBERTAS SURKUFAS
Gimęs šimtmečiu vėliau už Diugė-Trueną, Robertas Surkufas (1773—1827) vertėsi korsaro amatu toli nuo savo namų Sen Malo. Jis buvo įsikūręs prancūzams priklausančioje Maurikijaus saloje Indijos vandenyne. Iš čia puldinėjo britų prekybos laivus, plaukiančius į Indijos uostus.

„KENTO“ UŽGROBIMAS
Didžiausias Surkufo laimėjimas buvo britų laivo „Kentas“ užgrobimas. Šiame paveiksle matome, kaip Surkufo piratai iš savo daug mažesnio laivo „Patikėtinis“ puola didžiulį 38 pabūklų prekybos laivą. Vienas iš paimtų belaisvių paniekinamai pareiškė, kad prancūzai kovoja tik dėl pinigų, o anglai — dėl garbės. Surkufas atkirto: „Tai tik rodo, kad ir vieni, ir kiti kovojame dėl to, ko neturime“.

„PRAGARO MAŠINA“
Šią „pragaro mašiną“ (dešinėje) anglai kaip mirtiną ginklą pasiuntė į Sen Malo miestą. Šis 26 m ilgio laivas-bomba turėjo mažą grimzlę, kad galėtų priplaukti prie pat miesto sienos. Bet naktį laivas atsitrenkė į uolą, jūros vanduo sudrėkino paraką, ir bomba driokstelėjo kaip šlapia petarda.

KORSARŲ SOSTINĖ
Korsarų rėmėjai iš Sen Malo klestėjo. XVIII a., kai nupieštas šis vaizdas, jie tapo tokie turtingi, kad netgi prancūzų karalius Liudvikas XIV (1643—1715) skolinosi iš jų pinigų savo karams.

Amerikos kaperiai

AMERIKOS REVOLIUCIJA (1775—1783) parodė tokią kaperių galią, kokios ankstesniuose karuose nebūta. Nedidelis Žemyno (Amerikos) laivynas, tik 34 laivai, sėkmingai kovojo su čia valdžiusiais anglais. Bet šie laivai 13 kartų užpuolė ir britų prekybos laivus. Vienas XVIII a. rašytojas skundėsi: „Visa mūsų prekyba su Amerika žlunga... pažiūrėkit į mūsų dokus, suskaičiuokit, kiek čia laivų stovi be naudos". Kaip ir praeituose karuose, praradę savo laivus jūrininkai kaperius vadino piratais. Anglai piratais vadino netgi Amerikos laivyno karininkus, tokius kaip Džonas Polas Džonsas. Įgijus nepriklausomybę, kai vėl įsiliepsnojo karas su Britanija 1812, naujai įsikūrusios Jungtinės Amerikos Valstijos kvietėsi kaperius sustiprinti savo laivyno galiai. Bet dabar greiti jų laivai nebebuvo tokie veiksmingi, kaip tais laikais, kai jie padėjo ginti šalies laisvę.

NARSUS JŪRŲ DIDVYRIS
Drąsūs antpuoliai į britų valdas pakrantėse pelnė Džonui Polui Džonsui pirato vardą jo gimtojoje šalyje, bet išgarsino jį JAV. Atmintiname mūšyje jis privairavo savo laivą prie britų laivo ir juos abu sukabino. Britų pabūklai vos nenuskandino jo laivo, bet Džonsas atsisakė pasiduoti tokiais žodžiais: „Kad aš dar nepradėjau kautis!" Po trijų valandų britai pasidavė.

LAIMIKIS IŠ AFRIKOS
Vienas anglas laiške iš Grenados 1777 skundėsi, kad amerikiečių kaperiai pagrobę „keleto tūkstančių svarų auksingojo smėlio krovinį".

KUKLŪS KROVINIAI
Laivai, kuriuos užgrobdavo kaperiai, ne visada veždavo brangius daiktus. Paprasti maisto produktai, pavyzdžiui, ryžiai ir druska, maitindavo amerikiečių kariuomenę, o jų netekę priešai britai badavo.

Ryžiai

Druska

DRAMBLIO ILTYS
Amerikiečiai į Revoliucijos karo nuostolius įtraukė ir dramblio kaulo krovinį. Draudimo kainos plaukiantiems be apsaugos laivams pakilo šešis kartus.

BEGINKLIS
Didžiausias kolonijinis uostas Filadelfija garsėjo narsiais kaperiais. Vienas iš jų brigas „Greitasis" 1776 išplaukė iš šio uosto visai beginklis, tikėdamasis atimti ginklų iš britų laivo Atlanto vandenyne! Nuostabu, bet įgulai per keletą dienų pavyko tai padaryti, ir brigas nuplaukė į Prancūziją.

PATRIOTO BIUSTAS
Škotas Džonas Polas Džonsas (1747—92), nei piratas, nei kaperis, iš tiesų turėjo ir vieno, ir kito bruožų. Atiduotas į jūrą mokytis pas vergų pirklį, jis pabėgo į Karibus nuo kaltinimo žmogžudyste. Amerikos laivyne jo karjera prasidėjo 1775 ir drąsūs žygdarbiai per šešerius metus padarė Džonsą Amerikos nacionaliniu didvyriu. Jis labai iškilo, bet vėliau dėl politinės konkurencijos nusivylė gyvenimu ir palūžo. Mirė 1792.

KAPERIS APGAVIKAS
Džonatanas Haradenas (1745—1803) sykį priplaukė prie anglų laivo, iškėlęs raudoną vėliavą, ir pareikalavo per penkias minutes pasiduoti. Pats stovėjo prie pabūklo uždegęs dagtį ir laukė. Laivas pasidavė, bet Haradenas jį apgavo — pabūklas buvo užtaisytas vieninteliu likusiu sviediniu.

MARSELINĖ ŠKUNA
Amerikiečių kaperiai patys statėsi sau laivus ir labai mėgo škunas su marseliais kaip šioji, stovinti Naujojo Orleano uoste. Tai buvo labai greiti, nedideli laivai su dviem stiebais, kurių priekinis buvo trumpesnis už pagrindinį. Keturkampė burė ant priekinio stiebo viršaus padidindavo greitį pučiant palankiam vėjui.

KAPERIŲ MIESTAS
Turėdama gamtinį uostą Česapyko įlankoje, Baltimorė buvo didelis laivų statybos uostas. Daugelis pirmųjų kaperių laivų Revoliucijos karo metais plaukė iš šio Merilendo miesto. Iš pradžių tai buvo karui pritaikyti prekybos laivai, o vėliau — tam tikslui pastatytos škunos.

ANTPUOLIAI ĮLANKOJE
Lafitų piratai daugiausiai puldavo ispanų laivus Meksikos įlankoje. Jie teigė, kad šie antpuoliai — tai legalus kaperiavimas, ir turėjo tam leidimus (p. 18). Bet jie puldinėjo ir amerikiečių laivus, slapta prekiavo vergais per savo valdas Baratarijos įlankoje prie Naujojo Orleano.

ŽANAS LAFITAS
Gimęs Haityje piratas, kaperis, vergų pirklys ir kontrabandininkas Žanas Lafitas (apie 1780—1826) ir jo brolis Pjeras vadovavo nusikaltėlių gaujai, kuri apie 1807 padarydavo Naujajame Orleane gal dešimtadalį visų nusikaltimų. Paskelbtas už įstatymo ribų dėl prekybos vergais, Lafitas pelnė atleidimą už miesto gynybą 1812 kare.

Kinijos jūrų piratai

GRĖSMINGA DŽONKA
Didžiausios kinų piratų džonkos buvo perdaryti krovininiai laivai, ginkluoti 10—15 pabūklų. Tai buvo grėsmingi koviniai laivai, ir kinų laivynas nepajėgė jų įveikti. Admirolas Tsun Mo Sunas 1809 skundėsi: „Piratai per daug galingi. Mes savo ginklais jų neįveikiame“.

KINIJOS IR PIETRYČIŲ AZIJOS jūros ir sąsiauriai piratams buvo tikras rojus. Nedideli laivai galėjo lengvai pasislėpti mangrovų pelkėse išilgai pakrantės. Piratai karaliavo čia nuo 400 metų, plėšikaudami ir jūroje, ir sausumoje. Kinija ir Japonija dažnai turėdavo drauge juos tramdyti. XVI—XVII a., kai europiečiai įkūrė imperijas, padėtis dar pablogėjo. Piratai, tokie kaip Čing Ji, turėjo daugiau nei 500 laivų. Čing Ši Ling vadovavo 1000 laivų gerai ginkluotai flotilei, turėjo daug vergų ir asmens sargybinių. Europiečiai kariavo prieš šiuos galingus piratus ir maždaug septintajame XIX a. dešimtmetyje juos sutriuškino.

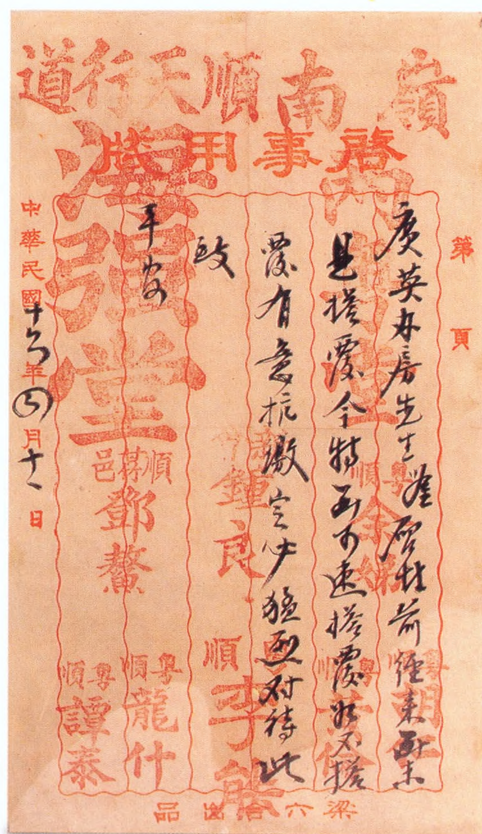
KIRPĖJAS PIRATAS
Honkongo kirpėjas Čui Apu 1845 įstojo į piratų vado Šap En Cajaus laivyną ir greit buvo paskirtas leitenantu.

Trys stiebai su keturkampėmis burėmis iš bambuko plaušų

Kapitonas ir jo šeima turėjo kajutes laivo vairagalyje, įgula gyveno perpildytame triume

KELIO GALAS
Britų karo laivyno laivai 1849 sunaikino Čui Apu laivyną. Tai įvyko žygyje prieš piratų vadą Šap En Cajų.

嶺南順天行道

SUMOKĖKIT ARBA BUS BLOGAI
XIX a. kinų piratai imdavo duoklę iš pakrantės kaimelių. Jie grasindavo sunaikinti miestą ir paimti gyventojus į vergiją, jei šis nesumokės išpirkos. Šiame rašte piratai reikalauja pinigų mainais už tai, kad nepuls laivų.

Malakos sąsiauris buvo piratų medžioklės plotas

Kantono upės žiotyse XVIII a. antrojoje pusėje buvo piratų priebėga

PIETRYČIŲ AZIJOS JŪROS
Nors Pietryčių Azijos piratai kartais turėdavo didžiulius laivynus, bet mažesniuose vandenyse siautėjo smulkesnės jų gaujos.

PIRATŲ VĖLIAVOS
Kinijos jūrų piratai buvo padalinti į eskadras, kurių kiekviena turėjo savo vėliavą. Čing Ji laivynas turėjo raudonų, geltonų, žalių, mėlynų, juodų ir baltų vėliavų eskadras. Kai piratai puldavo laivą, pirmieji eidavo vėliavnešiai. Šioje puošnioje vėliavoje vaizduojama mitinė dangaus imperatorė Tien Čou, audrų tildytoja ir pirklių laivų globėja.

Piratai garbino Tien Čou, bet jų priešininkai taip pat ją laikė šventąja

Šikšnosparniai buvo sėkmės simbolis — jų kiniškas pavadinimas „fu“ reiškia „sėkmė“

Laivo gydytojas Edvardas Kry savo dienoraščio akvarelėje pavaizdavo Šap En Cajaus laivyno sutriuškinimą.

PASKUTINĖ TVIRTOVĖ
Britų karo laivai 1849 sutriuškino smarkiausią kinų piratų flotilę. Išmetęs inkarą Haifongo upės žiotyse (Šiaurės Vietname), Šap En Cajus manė esąs saugus. Bet užėjęs potvynis apgręžė piratų džonkas taip, kad jų pabūklai atsisuko vienų į kitus. Britai juos išgaudė po vieną.

DVIRANKIS KARDAS
Kautynėse vyras prieš vyrą kinų piratų ginklas būdavo ilgas sunkus kardas. Smogdami abiem rankomis juo perkirsdavo netgi metalinius šarvus. Japonų piratams labiau patiko mažesni kardai. Jie kaudavosi, laikydami po kardą abiejose rankose, ir įveikdavo netgi labai patyrusius kinų karius.

Pirato galva, pamauta ant kuolo

Bausmės

„SUŠOKTI KANAPINĮ DŽIGĄ“ — tai bausmė sučiuptiems ir nuteistiems už nusikaltimus piratams. „Kanapinis džigas“ — tai mirties šokis kartuvių kilpoje. Piratai juokaudavo apie šią egzekuciją, tačiau išvydus kartuves jų šaunumas dingdavo. O juk daugumos piratų jūroje kasdien tykojo pavojai, daug grėsmingesni už budelio kilpą. Palyginti nedaug piratų stodavo prieš teismą, o ir tiems patiems dažnai būdavo atleidžiama. Kaperiams areštas reiškė tik kalėjimą, paliekant galimybę būti iškeistiems į belaisvius. Tačiau kaperiai bijojo kalėjimo; ten visada siautė užkrečiamos ligos, ir daug jų negrįždavo.

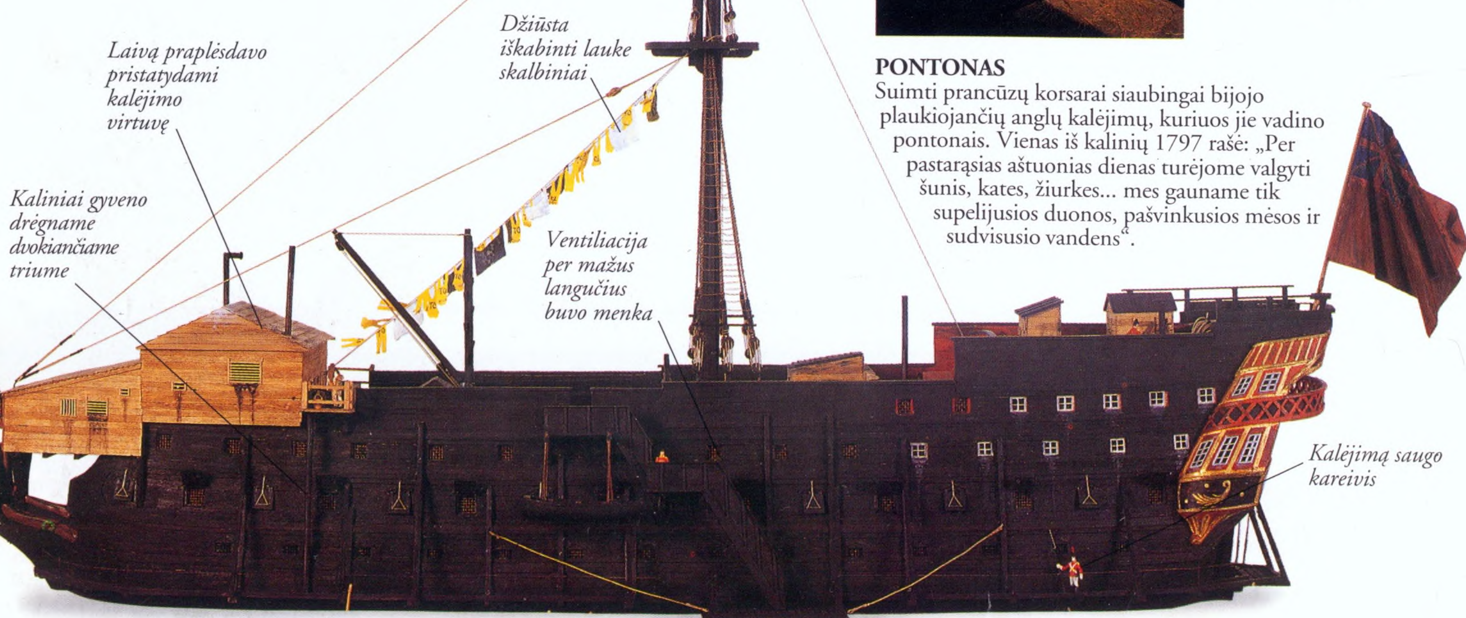
BUDELIO KILPA
Pakorimas buvo tradicinė bausmė piratams. Kai egzekucija būdavo vykdoma Anglijoje ar jos kolonijose, piratus kardavo ties žemiausio vandens lygio per atoslūgį ženklu, norint parodyti, kad jų nusikaltimai Admiraliteto jurisdikcijoje. Paskutiniai piratų žodžiai būdavo užrašomi ir išspausdinami publikos malonumui.

LAIVAI — KALĖJIMAI
1776 Britanija įrengė šiuos plaukiojančius kalėjimus Temzės upės žiotyse. Šie kalėjimai buvo perdirbti iš laivų, kurie nebetiko plaukioti jūroje, o vėliau specialiai buvo statomi. Tokiame kalėjime būdavo labai drėgna ir nesveika, todėl atsidurti jame buvo sunkiausia bausmė po mirties bausmės.

KALINYS MOKA
Belaisvis piratas tokią vienutę būtų laikęs prabangiais apartamentais. XVII—XVIII a. kalėjimo kameros buvo sausakimšos, ir tik tas, kas įstengdavo papirkti prižiūrėtoją, galėjo tikėtis žmoniškesnių sąlygų. Kaliniai mokėdavo už žvakes, maistą ir net už teisę sėdėti arčiau prie židinio, šildančio drėgną kamerą.

PONTONAS
Suimti prancūzų korsarai siaubingai bijojo plaukiojančių anglų kalėjimų, kuriuos jie vadino pontonais. Vienas iš kalinių 1797 rašė: „Per pastarąsias aštuonias dienas turėjome valgyti šunis, kates, žiurkes... mes gauname tik supelijusios duonos, pašvinkusios mėsos ir sudvisusio vandens“.

KELIO GALAS
Stedą Bonetą 1718, kaip ir kitus to meto piratus, korė viešai. JAV pietinių valstijų Čarlstono miesto gyventojai gausiai susirinko į dokus pažiūrėti egzekucijos. Kadaise buvęs bebaimis, majoras Bonetas prašė gubernatoriaus pasigailėti, bet jo maldavimai buvo bergždi.

Antrankiai

XIX a. pradžios kojų pančiai

NEPABĖGSI
Dažnai piratus surakindavo, kad jie nepabėgtų. Prieš išsiunčiamas į Angliją, Viljamas Kidas 1699 žiemą praleido Bostono kalėjime surakintas 7 kg svorio grandinėmis.

PALIKITE VILTĮ VISI, ČIA ĮEINANTYS
Pro šiuos niūrius vartus Viljamas Kidas ir kiti piratai įėjo į liūdnai pagarsėjusį Londono Niugeito kalėjimą. Kidas šiame dvokiančiame, perpildytame kalėjime praleido ištisus metus. Stojęs prieš teismą, jis jau nebepajėgė gintis.

XVIII a. žmogžudžio kaukolė

Ankštos grandinės išlaikydavo kaulus, netgi kai kūnas supūdavo

Plačios geležinės juostos veržė krūtinę ir rankas

XVIII a. kartuvių narvas

KORIMAS GRANDINĖSE
Pakartų piratų kūnus palikdavo kaboti kartuvėse — kaip įspėjimą kitiems. Lavoną sukaustydavo geležiniame narve, kad giminaičiai jo nenuimtų ir nepalaidotų. Pasmerktąjį prieš egzekuciją išmatuodavo ir pritaikydavo jam narvą. Sako, kad šito piratai bijojo labiau nei paties korimo.

Kalvis pasmerktąjį išmatuodavo ir nukaldavo jam geležinį narvą

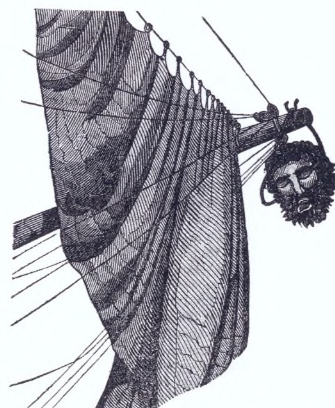

NIŪRUS PRIMINIMAS
Į Viljamo Kido (p. 46) egzekuciją Londono doke 1701 susirinko didelė minia žmonių. Pirmą sykį virvė trūko, ir Kidą pakorė tik iš antro karto. Jo lavonas buvo prirakintas prie stulpo, kad pagal Admiraliteto įstatymą jį triskart nuplautų potvynio vanduo. Po to Kido kūną išdervavo, kad nesuirtų, ir pakabino narve prie Tilberio Temzės žiotyse — kaip įspėjimą visiems įplaukiantiems ar išplaukiantiems jūrininkams.

Piratų sutriuškinimas

DAUGYBĘ METŲ KLESTĖJĘS piratavimas XIX a. pagaliau baigėsi. Amžiaus pradžioje kaperiai vis dar keldavo pavojų, bet didžiųjų jūrų valstybių laivynams jau nebereikėjo privačių karo laivų pagalbos. 1856 dauguma jūrų valstybių pasirašė sutartį. Paryžiaus deklaraciją, draudžiančią kaperiams išduoti leidimo raštus (p. 18). Piratavimą pribaigė ir technikos raida. XIX a. buvo garo energijos amžius. Britų ir JAV laivynai įsigijo garlaivius, kurie galėjo plaukioti visur, kur tik nori, netgi be jokio vėjo. Garlaiviai lengvai nugalėdavo burinius piratų laivus. Iki 1850 liko tik smulkios piratų gaujos.

NELINKSMA FIGŪRA
Britų karo laivynas ėmėsi griežtų veiksmų prieš kenkiančius prekybai Malaizijos ir Indonezijos piratus. Ši spalvinga pantomimos figūra puošė karališkojo laivyno sargybos laivo „Arlekinas" priekį. 1844 „Arlekinas" ir du kiti laivai išplaukė iš Penango į Ačiną šiaurės Sumatroje nubausti piratų. Šios mažos flotilės kapitonai neatpažino ieškomų piratų, todėl sudegino visus paupio namus.

PIRATO GALVA
Juodabarzdžio galva buvo pakabinta apie „Perlo" bugšprito.

PASKUTINIS MŪŠIS
1718 leitenantas Meinardas iš karališkojo karo laivo „Perlas" gavo įsakymą sugauti Juodabarzdį (p. 30—31), gyvą ar mirusį. Aptikęs užkietėjusį piratą, Meinardas iššaukė jį į legendinę dvikovą. Pasak kapitono Džonsono, Juodabarzdis „kovėsi su didžiuliu įniršiu, kol gavo dvidešimt penkias žaizdas, iš jų penkias šautines", tik tada pagaliau mirė.

GARLAIVIAI PRIEŠ PIRATUS
Pirmieji garlaiviai dar turėjo stiebus ir bures, bet juos varė ir mentratis. Pirmą kartą pamatę rūkstančius garlaivius, piratai nekreipė į juos dėmesio, laikydami tik gaisro apimtais laivais. Abejingumas baigėsi, pamačius, kaip šie laivai piratų medžioti plaukia prieš vėją, kas neįmanoma buriniam laivui.

POLICIJOS ŠUO
Kai laivas *Greyhound* („Kurtas") aptiko du laivus į rytus nuo Long Ailendo, Amerikoje, nė neįtarė, su kokiais pavojingais piratais susidūrė. Laivai priklausė pagarsėjusiam žiaurumu Edvardui Lou (p. 30) ir jo įgulai. Po aštuonias valandas trukusio mūšio „Kurtas" nugalėjo. Piratai stojo prieš teismą 1723 vasarą ir 26 buvo pakarti.

„KREGŽDUTĖ"
XVIII a. baisiausias britų laivyno „piratų medžiotojas" buvo karo laivas „Kregždutė", plaukiojanti tvirtovė, savo ginklais įveikdavusi net galingiausius piratų laivus. „Kregždutė" 1722 Vakarų Afrikos pakrantėje užbaigė skandalingiausio pirato Bartolomėjaus Robertso (p. 31) karjerą. Robertsas kvailai įsivėlė į mūšį prieš karo laivą ir buvo nušautas į kaklą.

BOMBOS BARBARAMS
Per Napoleono karus (1796—1815) korsarai atnaujino savo antpuolius iš barbarų valstybių (p. 14—15). Grįžus taikai, JAV ir Europos valstybės susivienijo, norėdamos visiems laikams susidoroti su barbarų piratais. 1816 britų ir olandų laivai bombardavo Alžyrą ir privertė bėjų išleisti kalinius ir atsiprašyti už piratų veiksmus. Po 14 metų Prancūzija okupavo Alžyrą.

PERGALĖS ŠVENTĖ
Užrašas ant aukso medalio, nukalto sėkmingam britų ir olandų Alžyro bombardavimui atminti: „Alžyras subombarduotas, jo laivynas nuskandintas, krikščionių vergovė panaikinta".

„Kregždutės" vaizdas iš priekio

Dėl lėšų laivynui mažinimo pirmagalio skulptūra buvo ne taip išgražinta, kaip ankstesniųjų laivų

Suimti Robertso piratai sukaustyti grandinėmis buvo laikomi triume

Robertsas žuvo nuo vieno iš šių pabūklų šūvio

Turėdama 50 pabūklų ir puikiai išmankštintą įgulą, „Kregždutė" lengvai nugalėjo Robertso „Karaliaus laimę" ir jo skarmaluotų piratų gaują

„Kregždutės" vaizdas iš šono

Piratai literatūroje

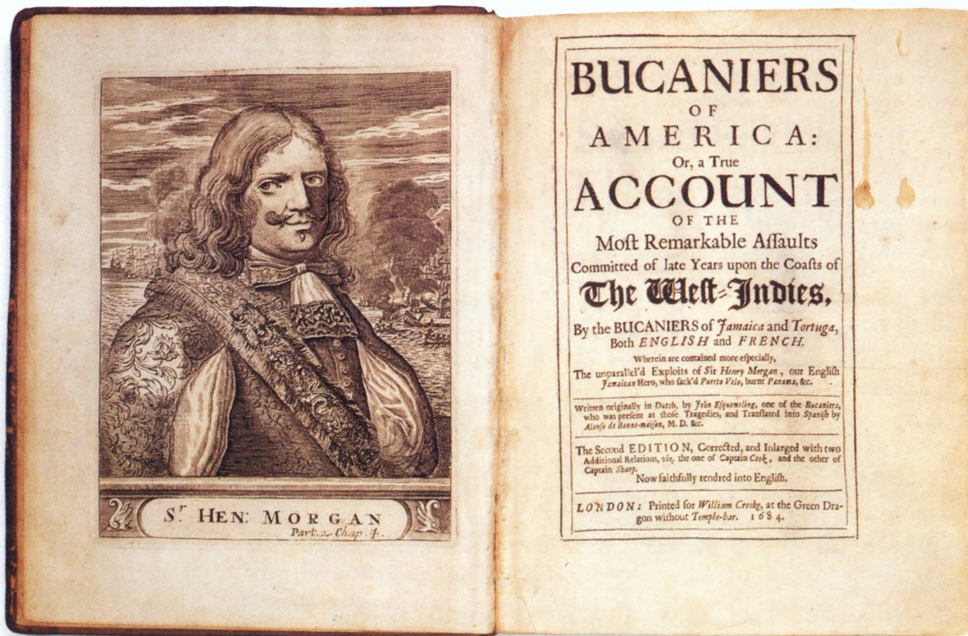

BAIRONO HEROJUS
Anglų poetas lordas Baironas (1788—1824) savo kūryboje taip pat kūrė romantiško pirato mitą. Nuostabiąją poemą „Korsaras“ jis parašė vos atslūgus piratų grėsmei. Savo herojų jis pateisina: „Jis žinojo esąs niekšas, bet buvo įsitikinęs, jog ne geresni ir tie, kurie taip mano apie jį“.

VOS TIK PASAULIO laivynai padarė jūras saugias, žmonės ėmė pamiršti piratų piktadarybes. Rašytojai piratus iš vagių ir plėšikų pavertė padaužomis ir didvyriais. Bet knygose ne visada piešiamas romantiškas piratų paveikslas. Kai kurios iš jų, pavyzdžiui , „Amerikos bukanieriai“, pasakoja tikras, kraują stingdančias istorijas. Įdomiausiame romane „Lobių sala“ (1883) piratai — niekšai, kurių reikia bijoti. Tačiau netgi šiame klasikiniame nuotykių romane veiksmas sukasi apie užkasto lobio ieškojimą. Paslėptas lobis žadina vaizduotę ir jaudina kaip „ėjimas per rąstą“, bet visa tai tik rašytojo fantazija.

KAPITONAS FLINTAS
Pirato Džono Silverio papūga rėkaudavo: „Pesai! Pesai! Pesai!“ Tai buvo mėgstamiausias šeimininko grobis.

BUCANIERS
OF
AMERICA:
Or, a True
ACCOUNT
OF THE
Most Remarkable Assaults
Committed of late Years upon the Coasts of
The West-Indies,
By the BUCANIERS of *Jamaica* and *Tortuga*, Both *ENGLISH* and *FRENCH*.
Wherein are contained more especially,
The unparallel'd Exploits of *Sir Henry Morgan*, our English *Jamaican* Hero, who sack'd *Puerto Velo*, burnt *Panama*, &c.

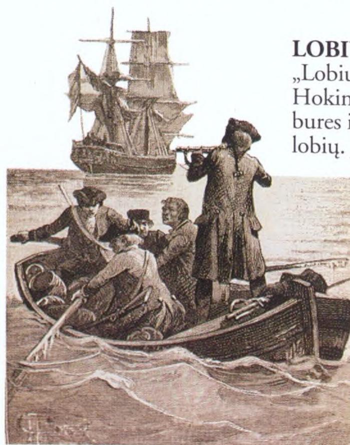
Written originally in *Dutch*, by *John Esquemeling*, one of the *Bucaniers*, who was present at those Tragedies, and Translated into *Spanish* by *Alonso de Bonne-maison*, M. D. &c.

The Second EDITION, Corrected, and Inlarged with two Additional Relations, *viz.* the one of Captain *Cook*, and the other of Captain *Sharp*.
Now faithfully rendred into English.

LONDON: Printed for *William Crooke*, at the Green Dragon without *Temple-bar*. 1684.

TIKROS ISTORIJOS APIE PIRATUS
Prancūzas Aleksandras Ekskvemelingas (1645—1707) — vienas iš nedaugelio liudininkų, kuris pasakoja apie XVII a. piratus. Jis pats plaukiojo kartu su bukanieriais Karibų jūroje. Jo užrašai apie jų žiaurumą, pirmiausia išspausdinti olandiškai 1678, dar ir dabar šiurpina skaitytojus.

PIRATAS SU PAPŪGA
Kai škotų rašytojas Robertas Luisas Stivensonas (1850—94) sukūrė Ilgšio Džono Silverio paveikslą, jis išgalvojo piratą, kuris iki šiol įkvepia rašytojus. „Lobių saloje“ Silveris greitai įgyja lobių ieškotojų pasitikėjimą, o paskui juos išduoda.

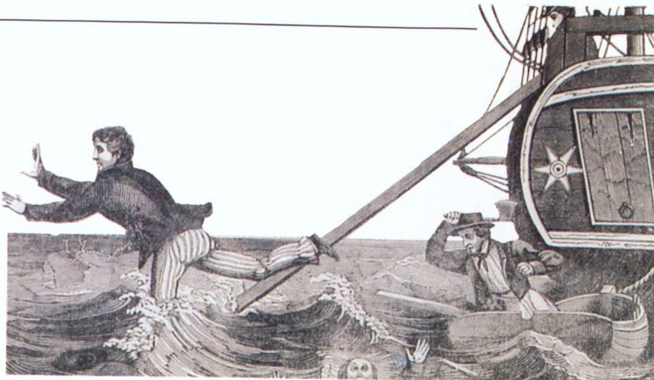

LOBIŲ BEIEŠKANT
„Lobių salos“ herojus Džimas Hokinsas kelia „Espanjolos“ bures ieškoti užkastų piratų lobių. Jam pavyksta nugirsti Silverio ir Izraelio Hendso planą pagrobti laivą ir išžudyti įgulą.

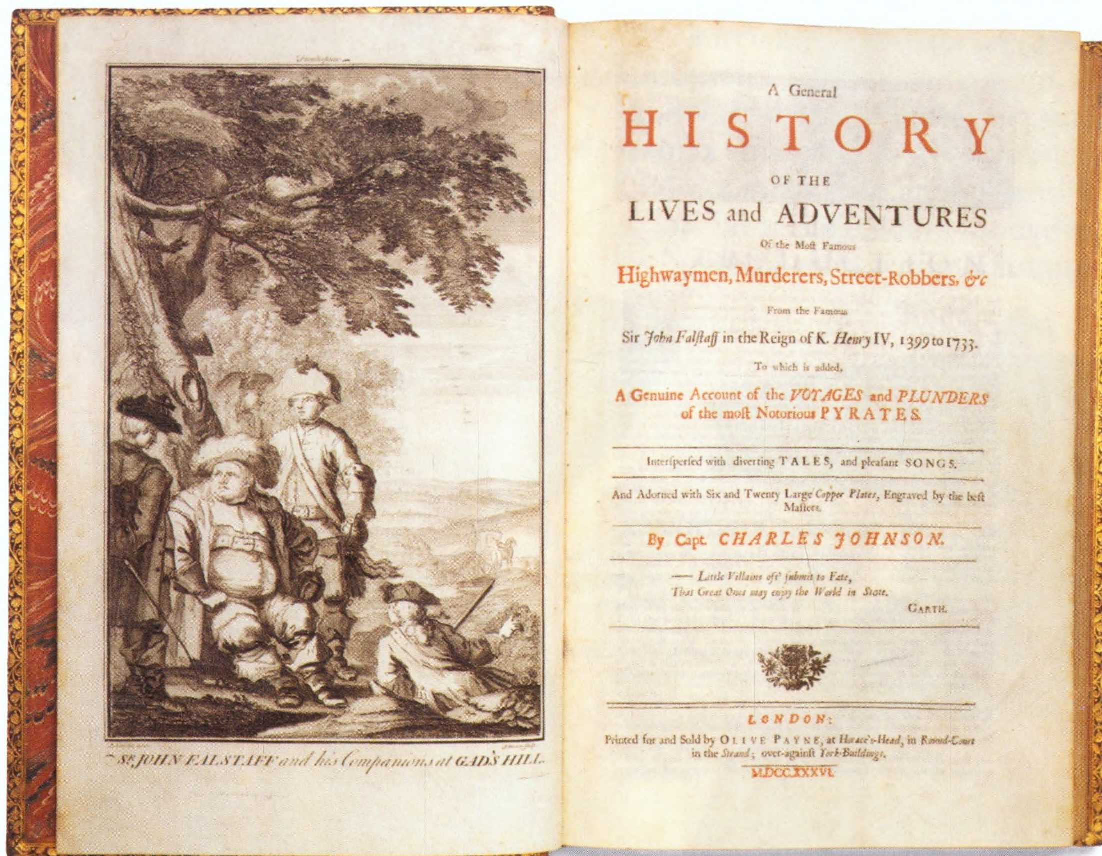
NETIKRAS ŽEMĖLAPIS
Stivensono knygoje rasti lobius padeda salos žemėlapis ir paslaptingi ženklai. Joks tikras piratas nėra palikęs tokių patogių nurodymų turtams rasti.

ŽENGIMAS Į VANDENS KAPĄ
Bostono leidėjas Čarlzas Elmsas 1837 išleido „Piratų knygą", tikrų ir išgalvotų istorijų apie piratus rinkinį, tapusį bestseleriu. Elmsas aprašo piratų bausmę — „ėjimą per rąstą", bet nėra įrodymų, kad piratai skandindavo belaisvius, versdami juos eiti nuleistu nuo borto rąstu ir galiausiai nustumdami į jūrą.

UŽSPEISTAS Į KAMPĄ
„Dar žingsnis, pone Hendsai, ir aš ištaškysiu jums smegenis". Bet kraugerys bukanierius Izraelis Hendsas nepaisė Džimo Hokinso įspėjimo ir žuvo nuo berniuko skiltuvinio šautuvo šūvio. Robertas Luisas Stivensonas pasiskolino vardą savo išgalvotam niekšui iš pirmojo Juodabarzdžio padėjėjo.

A General
HISTORY
OF THE
LIVES and ADVENTURES
Of the Most Famous
Highwaymen, Murderers, Street-Robbers, &c
From the Famous
Sir *John Falstaff* in the Reign of K. *Henry* IV, 1399 to 1733.
To which is added,
A Genuine Account of the *VOYAGES* and *PLUNDERS* of the most Notorious PYRATES.

Interspersed with diverting TALES, and pleasant SONGS.

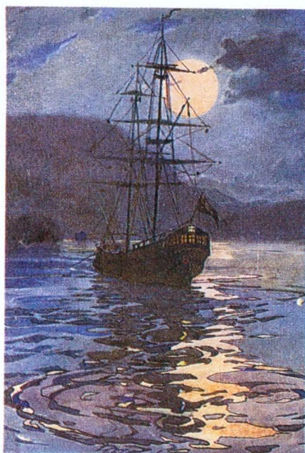
And Adorned with Six and Twenty Large *Copper Plates*, Engraved by the best Masters.

By Capt. *CHARLES JOHNSON.*

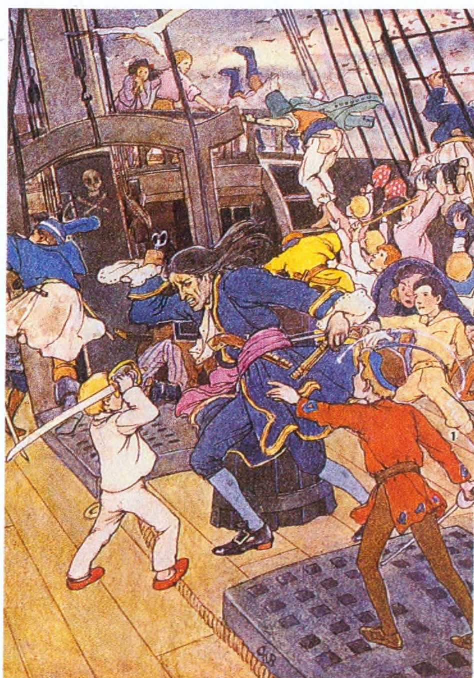
— Little Villains oft' submit to Fate,
That Great Ones may enjoy the World in State.
GARTH.

LONDON:
Printed for and Sold by OLIVE PAYNE, at *Horace's-Head*, in *Round-Court* in the *Strand*; over-against *York-Buildings*.
MDCCXXXVI.

PASLAPTINGA ISTORIJA
„Visuotinėje garsiausiųjų piratų plėšimų ir žmogžudysčių istorijoje", išleistoje 1724, aprašomi Juodabarzdžio, Bartolomėjaus Robertso, Merės Ryd, Anos Boni žygiai. Knyga pasirodė, praėjus keletui metų po jų arešto ar egzekucijos, ir įkvėpė daugelį vėlesnių rašytojų, bet jos autoriaus, kapitono Čarlzo Džonsono, asmenybė iki šiol liko mįslė.

PIRATAI KNYGOJE
Tūkstančiai vaikų matė Piterį Peną scenoje, o knyga „Piteris ir Vendi" sužavėjo milijonus. Veiksmas vyksta stebuklingoje saloje ir piratų laive, kur niekad neužaugsiantis berniukas nugali piratus.

Piterio berniukų komanda narsiai kovėsi su stipresniais piratais

PENAS IR KABLYS
Piterio Peno priešas, kapitonas Kablys, pavaizduotas knygoje „Juodabarzdžio bocmanas". Jos autorius Džeimsas Matjus Baris (1860—1937) Kablio būdo bruožus paėmė iš tikro pirato — Edvardo Tyčo (p. 30—31). „Ilgi jo plaukai buvo susukti į sruogas, kurios iš tolo atrodė lyg juodos žvakės".

Piteris ir Kablys kovojo dėl savo gyvybių ant slidžios uolos, bet tik Piteris kovėsi garbingai

Piratai teatre ir kine

SCENOS PIRATAS
Šiame XIX a. suvenyre aktorius Pitas, vilkėdamas pirato kostiumu, vaidina piratą Vilį Vočą.

SVYRUODAMI EKRANE ar griuvinėdami scenoje, piratai pateikdavo dramaturgams jau gatavą, bet lengvai keičiamą personažą. Tai galėjo būti akmenširdis niekšas, padūkėlis avantiūristas, romantiškas herojus ar visuomenės atstumtasis. Pirmieji piratai teatre pasirodė 1612, bet tik praėjus šimtmečiui ši tema tikrai įsigalėjo, kai buvo pastatytas „Laimingasis piratas“. Filmų kūrėjai taip pat netruko pastebėti, kokia patraukli piratų gyvenimo tema. Filmai apie piratus atsirado nebyliojo kino laikais ir iki šiol sutraukia pilnas sales žiūrovų.

SCENINIS KOSTIUMAS
Kruopščiai išlyginti sceniniai kostiumai — tikra priešingybė tiems skarmalams, kuriuos iš tikrųjų dėvėjo piratai. Dauguma piratų keisdavo drabužius tik tada, kai užgrobdavo naują laivą ir pasivogdavo drabužių.

Medinė marionetės galva

Lenktas kardas

MARIONEČIŲ PARODIJOS
Pasakojimų apie bukanierius greitas veiksmas labai tinkamas lėlių teatro spektakliams. Šiurkščioje piratų stiliaus satyroje šios XIX a. pirštininės marionetės vaizduoja anglų ir ispanų piratus. Paprastai apsirengęs anglų piratas turi lenktą kardą, o jo priešas dabita ispanas — rapyrą.

Marionetė anglų piratas

SPILBERGO VARIANTAS
Dastinas Hofmanas vaidina Kapitoną Kablį to paties pavadinimo Stiveno Spilbergo rimeike apie Piterį Peną.

PAŠĖLĘS KORSARAS
Šeštojo dešimtmečio pradžios filmai apie korsarus buvo labai populiarūs — 1950—1953 pasirodė net devyni filmai. Vienas geriausių buvo „Raudonasis piratas“ (1952), kuriame pagrindinį vaidmenį atliko Bertas Lankasteris.

GAURUOTA SKRYBĖLĖ
Sprogimo nublokštas į jūrą, vienas Bartolomėjaus Robertso (p. 34) piratų nekreipė dėmesio į žaizdas ir guodėsi „praradęs gerą skrybėlę“. Tikriausiai ji nebuvo tokia graži, kaip ši sceninė.

PRAMUŠTGALVIO ŠERPĖ
Pirmuosiuose spalvotuose filmuose apie piratus vyravo raudona ir geltona butaforija, nes šios spalvos atrodė gražiau už kitas dar netobuloje Technicolor filmo juostoje. Dėl to dažnai buvo filmuojami ir liepsnojantys laivai.

Marionetė ispanų piratas

Rapyra

AKIŲ DŪMIMAS
Holivudas pasakojo tikrą Anos Boni istoriją (p. 33) filme „Ana iš Indijų“ (1951), bet niekaip neatsispyrė pagundai pakeisti istoriją. Filme buvo gailimasi Anos, kurią vaidino amerikiečių aktorė Džina Peters (g. 1926), kankinamos jos „buvusio vado“ Juodabarzdžio, — nors iš tiesų gyvenime jie niekada nebuvo susitikę.

AFIŠA
„Kapitonas Bladas“ („Kruvinasis“) buvo pastatytas pagal italų kilmės anglų rašytojo Rafaelio Sabatinio (1875—1950) romaną „Kapitono Blado odisėja“. Ši prancūziško varianto afiša rodo, kaip filmo kūrėjai pavertė piratą romantišku herojumi.

BEBAIMIS FLINAS
Filme „Jūrų vanagas“ (1940) Erolas Flinas (1909—59) grįžo prie romantiško nutrūktgalvio herojaus vaidmens, išgarsinusio jį „Kapitone Blade“. Visuose savo filmuose, nėt pavojingiausiose kautynių scenose, Flinas vadindavo pats, atsisakęs dublerio paslaugų.

Rodyklė

Padėka

„Dorling Kindersley" leidykla norėtų padėkoti:
Londono nacionalinio jūrų muziejaus darbuotojams, ypač David Spence, Christopher Gray ir Peter Robinson; Londono muziejaus darbuotojams, ypač Gavin Morgan ir Cheryl Thorogood; Sen Malo muziejaus darbuotojams; Judith Fox iš Wilberforce House, Halio miesto muziejams ir meno galerijoms; Caroline Townend iš Londono šv. Jono ordino muziejaus; Elizabeth Standford iš Claydon House, Bekingemšyre; David Pawsey, Rye miesto merui Beckwith, tarybos nariui Palmer, tarybos sekretoriui Scammell; Loft Ltd, Četeme už admirolo vėliavos originalą;Kostiumų konsultantui Martine Cooper; prancūzų konsultantui Dan Lallier; antikos konsultantui dr. Philip de Souza; Vyriausiojo štabo brigados generolui Cree už malonų leidimą skelbti iliustracijas iš Journal of Edward Cree; David Pickering, Helen Spiteri ir Phil Wilkinson už redakcinę pagalbą; Sophy D'Angelo, Ivan Finnegan, Andrew Nash, Kati Poynor, Aude Van Ryn, Sharon Spencer, Susan St Louis ir Vicky Wharton už pagalbą apipavidalinant.

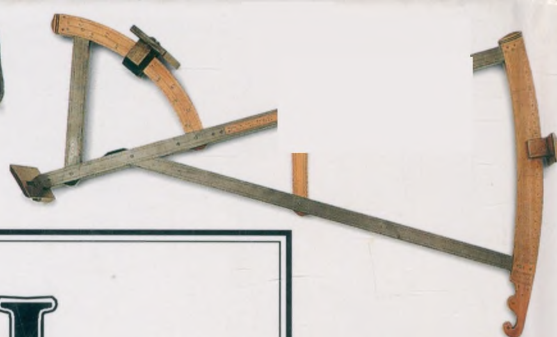
Papildomos fotografijos
a=aukščiau; ž=žemiau; c=centre; k=kairėje; d=dešinėje; v=viršuje
Peter Anderson (12 ak, ad, ck; 13 ad, ž), Michele Byam (49 ck), John Chase (28 ck, cd; 31 žd; 32 ck; 33 žc: 36 žk; 37 ak, ck, žk; 43 ad, c, cd, žk, žd; 45 ak, vd, c, žd; 48 žk; 62 ak; 63 ad), Stephen Dodd (8žd; 9 cd; 10 ck; 11 ak, cd, žd), Charles Howson (9 ad; 22 ck; 36 ad), Colin Keates (46 žk; 52 cd), Dave King (61 ad), Nick Nicholls (8c; 9ž; 10 žd; 11 ck), Richard Platt (34 ak), Peter Robinson (16 ck; 17; 20-21 c), James Stephenson (62—63 c), Michel Zabé (21 ac)

Žemėlapiai Eugene Fleury (10 cd; 14 ad; 20 ck, 38 ck; 46 ck; 54 cd)

Priešlapius iliustravo
Jason Lewis

Iliustracijų šaltiniai
Ancient Art and Architecture Collection 7 vdž; 9 vk; 16 vk
Bridgeman Art Library, London 18 cd;/ British Museum 18 ck; /Christies, London 53 vdž;/National Portrait Gallery 18 ck; 18 cd;/National Maritime Museum 38 c
The Master ant Fellows of Corpus Christi College, Cambridge 12 cž
Delaware Art Museum 49 vk
E.T. Archive 21 cd; 21 žd; 22 žd; 29 vk; 39 žk
Mary Evans Picture Library pirmame viršelyje žd; ketvirtame viršelyje žd; 7 vd; 8 žk; 12c; 13 žda; 15 vkž; 18 vd; 20 vd; 26 vd; 35 vkž; 35 c; 36 c; 37 vd; 39 žd; 39 vk; 43 cž; 47 cd; 51 vc; 54 vd; 54 vdž; 56 ck; 60 žk
Kevin Fleming Photography 9 vk
Ronald Grant Archive 6 vkž; 62 žk; 63 c; 63 vk; 63 žd; 63 cd
Sonia Halliday Photographs 9 vdž
Library of Congress 26 c; 42 žd
Mansell Collection 40 vdž; 40 žk
Michael Holford pirmame viršelyje vk; 44 vk
Cliche Musee de la Marine, Paris 19 vdž; 51 ždž
Museum of London 56 cda; 57 žk
The National Maritime Museum 6 vk; 14 žk; 14 cd; 16 c; 22 žk; 23 vk; 24 ck; 25 žd; 29 vk; 29 vd; 29 ck; 31 vd; 32 vk; 32 žk; 32 ck; 33 žd; 33 dc, 33 cž; 44 žka; 45 vc; 45 žc; 51 vd; 54 vd; 54 vdž; 58 vdž; 59 c; 58 žd
The National Portrait Gallery, London 60 vk
Peter Newark's Historical Pictures 15 žd; 22 ck; 53 žd
Richard Platt 34 vk
Range/Bettman 22 vd; 53 cd; 52 žd
Reproduced with the kind permission of the Trustees of the Ulster Museum 29 ca
Courtesy of the Trustees of the Victoria and Albert Museum / J Stevenson 63 k
Whydah Management Company 41 c; 42 ck
World's Edge Picture Library 22 vk; 49 ck
Zentralbibliothek Zürich 13 vk

PIRATAI

Tai naujas ir be galo įdomus leidinys apie nuotykių ir pavojų kupiną piratų, bukanierių ir kaperių gyvenimą.

Įtaigios spalvotos laivų, ginklų, vėliavų, žemėlapių ir brangenybių fotografijos pateikia unikalų ir nepakartojamą piratų gyvenimo jūrų platybėse panoramą.

APŽIŪRĖSITE

Piratų kardus ir pistoletus • kaperių leidimus • lobius • tikrus drabužius • įvairiausias piratų vėliavas

PAMATYSITE

Kokiais laivais plaukiojo piratai • ką piratai valgė ir gėrė • kaip piratai puldinėjo ispanų laivus su lobiais • kuriose Karibų jūros salose buvo piratų užuoglaudos

SUŽINOSITE

Kodėl Europos karaliai ir karalienės palaikė piratavimą • kaip vėliau Europos šalys kovojo su piratais • kodėl piratai gerai nusimanė apie navigaciją • kodėl piratės moterys apsimesdavo vyrais ir daug kitų įdomių dalykų

A DORLING KINDERSLEY BOOK

